

AALBORG UNIVERSITET
HUMANISTISK INFORMATIK,
KOMMUNIKATION, MEDIELINJEN

NOK ER NOK

MEDIEPORTRÆTTERINGEN AF DANSKE KVINDelige NATIONALPOLITIKERE
OG LIGESTILLINGENS VILKÅR I DAGENS MEDIEVIRKELIGHED

» AF VANESSA GRAARUP

Titelblad

NOK ER NOK

Medieportrættering af danske kvindelige
nationalpolitikere og ligestillingens vilkår i dagens
medievirkelighed

Speciale juli 2008
af Vanessa Graarup

Aalborg Universitet
Institut for kommunikation, medielinjen

Vejleder: Peter Allingham

Omfang:

Antal normalsider: 70,3

Antal tegn: 168.689

Summary

The English title of the present thesis is, *The Media's Portrayal of Women National Politicians in Denmark – and the Effect on Women's Equality Status in today's Media Reality*. The overall framework is thus women politicians and their portrayal in the media, the written profile articles in particular. This with special interest in the consequences of these often simplified and highly subjective portrayals on women's equality status in the Danish society today. Accordingly, the aim is to render probable the statement that the media's depiction of Danish women pioneers is reflective of the way women in general are perceived. However, the aim is not only to answer the question *how* but also to explain from a communicative perspective *why* subjective portrayals of women in the media can be harmful. The thesis will therefore first engage in a rhetorical study and discussion of communication-theoretical views and positions, which will lead up to the next and more hands-on part of the thesis - a case-study of four profile articles portraying five women politicians in total. The conclusion will then sum up on the main points made throughout the thesis and give some suggestions of how to raise awareness around the portrayal and thus the perception of women in the media.

The communication-theoretical part of this thesis begins by questioning the symbolic power of the media in relation to the methodological ideal of objectivity in the different forms of journalistic texts, the profile article in particular. The view is that subjectively written articles may assume objective conceptions to the reader; a statement which is made probable by reference to for example Jan Lindhart, who introduces the notion that our feelings influence our judgment when confronted with colourful or graphic descriptions.

Taking as starting point Morten Sabroe's idea that it might be better, and more honest, to give up on the ideal of objectivity and instead simply let the journalist begin her text with the subjective "I", the chapter then goes on to a discussion of readers' general fear of manipulation. Aristotle and terms like *sensus communis* are then brought into play in order to explain why the ideal of objectivity, in spite of Sabroe's well argued case, is still to be preferred. The reason lies in a general consensus that reality comes before language and that it therefore "should" be possible to objectively represent reality.

The following section then engages in a discussion on which preconditions the journalist has to become more aware of her own method of communication. The arguments reach all the way back to Socrates whose theories were met with sympathy by Peirce; both of whom are still significant today, and both of whom help a better understanding of the logic behind different forms of communication. Terms like *sylllogism*, *quaestio*, *mythos*, and *persuasio* are introduced as a way of explaining the various pitfalls in all sorts of communication and argumentation, and how journalistic texts, no matter how vehement the attempts are to avoid it, will always to some degree be of a manipulative nature.

The next section follows up on the theme of manipulation and adds to it by returning to the role of our feelings in the dispatching as well as the receiving end when discussing profile articles. The well-known rhetorical terms *logos*, *ethos*, *pathos* are utilized to again make probable the statement that all communication, the journalistic especially, is manipulative.

The final section of the theoretical part of the thesis is concerned with the different power structures in the Danish society and their normative influence on the political as well as social development. With inspiration from sociologist John B. Thompson, focus will be on how communication and women's equality status are connected to power. The following analysis section will then move on to do an analysis of four profile articles of women politicians in Denmark in which the main points of the previous sections are put into hands-on use.

As already mentioned, the conclusion will then sum up on the main points made throughout the thesis and give some suggestions of how to raise awareness around the portrayal and thus the perception of women in the media.

INDLEDNING	6
Indsnævring af problemfelt	8
Problemformulering	9
Opgavens struktur.....	10
MEDIERNE OG MAGTEN	13
Medierne	13
Det journalistiske objektivitets-ideal.....	14
Portrætartiklen som journalistisk form	15
Holdninger og idealer	15
En skala for objektivitet?.....	15
Subjektivitet og lånte prædikater	16
Portrættets oprindelse	16
Relevans og aktualitet.....	17
Sabroe og objektiviteten	18
Sprog og virkelighed	20
Sproget som kulturbærer	21
Fra videnskabens sprogfilosofi til dagligdagens sprog.....	21
Dagligdagens sprog som kulturbærer	22
Objektivitet og sandhed.....	22
Retoriske sandheder og muligheden for ny erkendelse	23
Argumentationsformerne syllogisme, enthymeme og abduktion.....	24
Peirces tegnbegreb.....	29
Retorik og erkendelse	32
Følelser uundværlige for erkendelsen	34
Logos, ethos og pathos	35
Persuasio og journalistik	38
Magten.....	39
De fire magttyper.....	40
Normativitet og magt.....	45
CASESTUDIES.....	46
Gitte Seeberg	46
Helle Thorning-Schmidt og Margrethe Vestager.....	56
Birthe Rønn Hornbech.....	62
Johanne Schmidt Nielsen	66
Delkonklusion	71
PERSPEKTIVERING	75
LITTERATURLISTE.....	76
Bøger:	76
Baggrundslitteratur:.....	77
Webkilder	78
Personer	78

BILAG	79
Bilag 1: Referencer til udvalg af portrætartikler, hvor ”dronningemetaforen” er anvendt	79
Bilag 2: Nok er nok-kvinden	80
Bilag 3: Dronningerunde	82
Bilag 4: Jernlady i modvind	85
Bilag 5: Jeg gider godt være naiv	86

Indledning

I 2004 gennemgår Ulrikke Moustgaard i en undersøgelse¹, hvordan kvindelige politikere i Danmark fremstilles i medierne. En af konklusionerne, som Moustgaard drager, er, at det ikke er blandt de mandlige kolleger i Folketinget, at de kvindelige politikere må slå mod de største kønnede fordomme. Det er i medierne, som præsenterer politikerens ansigt udadtil.

Undersøgelsen blev udgivet i bogform af Roskilde Universitetsforlag i samarbejde med Center for Ligestillingsforskning, og den vakte i forbindelse med sin udgivelse en del debat på ligestillingsområdet.

I bogen fremhæver Moustgaard en række eksempler på medieomtale af kvindelige politikere, som er ganske farvet og fordomsfuldt. For eksempel får Lene Espersen-portrættet af Jakob Kvist, "Den talende kavalergang"² fra 2001 en tur i maskinen, og det er forståeligt nok:

» Skal du så tage hende på patterne? Spurgte fru en som det sidste, inden jeg forlod hjemmet den regnvåde mandag morgen. "Aldrig" svarede jeg lidt for hurtigt. "Aldrig never ever. Det er moderne top-professionel top-journalistik, det her." Selvom det sidste måske nok lød en lille smule overdrevet, så var der virkelig ikke noget pjat, da vi endelig nåede frem til Lene Espersens kontor. Selvfølgelig ikke. Det er bare ligesom blevet den konservative politikers indgang til den bredere offentlighed. Lene er blevet temmelig identisk med sine forlygter (...) «

Når man tager sådan et stykke journalistik i betragtning er det ikke svært at forestille sig, at det fra tid til anden kan være død-trættende at være top-professionel kvindelig politiker i dagens Danmark.

Men et er, hvilke forhindringer mediernes fordomsfyldte fremstillinger lægger ud for de portrætterede kvinder, - noget andet er, de forhindringer de i samme snuptag lægger ud for kvinder i al almindelighed. For når landets måske mest indflydelsesrige foregangskvinder underlægges kønnede og hæmmende fordomme, er det svært at forestille sig, at dette ikke skulle kunne komme til at gælde enhver kvinde i Danmark, som vover at nærme sig det berømte glasloft. Eller måske er det rettere en glasdør, som *women on their way*³ gang på gang løber ind i, fordi medierne populært sagt har undladt at nævne håndtaget.

Gucci-helle, Isdronningen, Håndtasken, Den talende kavalergang⁴ m.fl. bliver qua deres positioner (på Christiansborg) og eksponering (i medierne) repræsentanter for den danske kvindes mulighed for at opnå indflydelse i og på samfundet.

---

¹ Ulrikke Moustgaard, Håndtasken, heksen og de blåøjede blondiner – Danske, kvindelige politikere ifølge pressen g dem selv, Roskilde Universitetsforlag, 2004.

² Journalist Jakob Kvists portræt af Lene Espersen i Fyens Stiftstidende, 28. 10. 2001

³ Populærbetegnelse for karrierekvinder. Jf. www.wow-women.dk

⁴ Helle Thorning-Schmidt, Margrethe Vestager, Marianne Jelved og Lene Espersen.

Dette gør dog ikke nødvendigvis medierne onde. Mon ikke vi allerede nu kan udelukke, at journalister og redaktører rundt omkring på landets dagblade bevidst ser det som deres professionelle opgave at fylde os med fordomme? Og i øvrigt opfylder medierne en yderst central rolle for hele demokratiets virke i et moderne samfund, da det ikke ville være nemt for os at tage så meget som kvasi-kvalificeret stilling til de politiske synspunkter, og dermed muligheder for samfundsindretning, havde vi ikke nogen til at gå til de politiske møder mm. for os. Således er det også blevet den gængse opfattelse, at hvor Christiansborg i gamle dage var den primære politiske arena, er det i dag i medierne, de politiske kampe udkæmpes.

Det skal dog ikke være nogen hemmelighed, at nutidens massemedier (måske med broget undtagelse af de store public service kanaler) primært er til for at lave penge. Derfor gælder det også, at man, udover at have en stærk salgs- og annonceafdeling, også må sørge for, at de historier, man vælger at bringe, interesserer målgruppen. Det kan til tider blive til artikler af tvivlsom journalistisk kvalitet.

Således lader Ekstra Bladet i forbindelse med valgkampen 2007 deres stylist (!) irettesætte Det Radikale Venstres leder på venlig, men bestemt vis – "Far er ik' sur, Far er en smule skuffet":

» *Mit hjerte smelter som kold is på en varm sommerdag. MARGRETHE VESTAGER har en krop, som den ellers kun ses på folk, der vælger ikke at indtage føde, eller på kvinder, der virkelig er udstyret med lyksalige gener. Jeg spørger mig selv, om stilen er en tand i overkanten til Radikale Venstres onsdagsmøder, men det er i det mindste festligt. Personligt råd: Vis lidt mere krop, fru Vestager. Du har evnen til at få selv de mest uchikke blonder til at fremstå klædelige og ligefrem hotte. Brug det, elsk det, omfavn det. Du vinder på det kropsnære.* «⁵

Sådan et godt råd kan da ikke andet end varme – selv på en isdronning. – Sarkastisk tilgang eller ej: Ovenstående citats manglende politiske, og for den sags skyld saglige, indhold springer en (i hvert fald undertegnede) i øjnene som ellers kun blå kan gøre det.

Men ud over den åbenbare forargelse, som man kan opleve ved at læse et sådan indlæg i valgkampspressen, må man også forundres: Hvordan kan det være, at Margrethe Vestagers krop over-hovedet får fokus i den ganske vist brede debat om, hvem der kan og bør tildeles de politiske mandater i Danmark år 2007?

---

⁵ Jim Lyngvil i Ekstra Bladet, d. 25.10.2007.

Meget tyder på, at den formelle ligestilling,⁶ vi bryster os af, endnu ikke er tilsvarende reel. Tidligere i år indledte forfatter og debattør Gretelise Holm sin anmelderroste debatbog "Hvorfor er feminister så snerpede" som følger:

» 20. april 1908 fik danske kvinder deres første væsentlige politiske borgerret, nemlig stemmeret til kommunalrådene. I 2008 var der 91 mandlige borgmestre og syv kvindelige. Så langt nåede vi på 100 år.⁷ «

Holm guider sine læsere rundt i ligestillingsdebattens Q's & A's, og giver parallelt en opsang til kvinderne selv, lovgivere, direktører med flere om, at de hhv. bør komme ind i kampen/indføre kønskvotering/hjælpe til med at smadre glasloftet etc. Men noget som hverken hun eller for den sags skyld Moustgaard kommer nærmere ind på er, den indvirken medierne (jf. den talende kavalergang og fru Vestagers krop) har på ligestillingens forudsætninger i samfundet. Begge forfattere viser sig dog tydeligt bevidste om, at en indvirken finder sted. – Hele Moustgaards undersøgelse handler om "danske kvindelige politikere ifølge pressen og dem selv". Det er denne indvirken som kræver nærmere undersøgelse, ikke mindst så vi alle kan blive bevidste om, hvorfor/hvorfor ikke, vi har grund til at forarges over artikler som Jim Lyngvil og Jakob Kvists. Åbenlyst er de ikke særligt venlige over for de kvinder, som de omtaler, men i bund og grund er det, at én uretfærdighed bliver begået mod én person næppe gyldig grund til at dykke ned i undersøgelser og studier. Hvis problemet blot var, at nogle journalister behandler nogle politikere lidt strengt, så kunne man vel nøjes med at udtrykke sin sympati og ellers håbe på, at alle kunne blive gode venner igen. Men den indignation, som opstår hos undertegnede, hos Moustgaard og hos Holm er ikke personlig. Den er social og af en eller anden grund fremprovokerer den en let genkendelig bitter smag i munden af typen "nu, igen" eller måske mere præcist og på Seebergsk⁸ "nok er nok". Ergo: Ingen umiddelbar tvivl om, at medier og ligestilling er forbundne. Ligesom magtfordeling og ligestilling er tæt forbundne.

Indsnævring af problemfelt

Dette speciale søger, gennem en vægtning af forholdet mellem journalistiske idealer og rutiner på den ene side, og retoriske og epistemiske grundvilkår på den anden, at belyse de trykte mediers portrættering af kvindelige politiske magthavere, da mediernes fremstilling af disse foregangskvinder må formodes at være illustrativt for det billede, der i samfundet males af kvinder generelt.

---

⁶ Jf. lovgivning. Eksempelvis paragraf 266b i straffeloven og

⁷ Holm, Gretelise, 2006.

⁸ Gitte Seeberg, MF – løsgænger indtil september 2008, tidl. EP og MF for hhv. C og Y.

Belysningen vil ske med henblik på at problematisere mediernes altid tilstedeværende risiko for at blive normens vandbærere i et samfund, der stadig lader meget være tilbage at ønske på ligestillingsområdet.

Problemformulering

Hvordan fremstilles kvindelige politiske magthavere i de trykte massemedier set ud fra et ligestillingsperspektiv?

- » hvilke retoriske virkemidler anvendes i portrættingen?
- » hvilken effekt har anvendelsen af stereotyper i det generelle medie billede?
- » hvilken vægtning sker der af det journalistiske objektivitetsideal?

Opgavens struktur

- En indføring i specialets indhold og opbygning

Specialets første del, *Medierne og magten*, vil tjene som baggrundsstof for de senere casestudies, hvor portrætartikler med kvindelige politikere vil blive bragt i fokus. Det er i denne første del, at den kommunikationsteoretiske baggrund for mediernes magt vil blive belyst og diskuteret. Dette med henblik på ikke blot at bevise, som f.eks. Moustgaard gør det ved brug af talrige eksempler fra medierne, men også forklare hvorfor visse beskrivelser af toppolitikere i medierne kan være hæmmende for ligestillingen. Hvad er det, som sker på det rent kommunikative plan, og hvilke konsekvenser får det, når en bestemt person gentagende gange bliver beskrevet som f.eks. en talende kavalergang(?).

Første afsnit, *Medierne*, vil derfor begynde med en diskussion af mediernes magt i forhold til deres objektivitetsideal. Der sættes spørgsmålstegn ved sammenhængen mellem mediernes metodiske mål om at være objektive og de åbenlyst subjektive beskrivelser, vi kan opleve i nogle former for journalistik. Forskellige typer af journalistiske tekster bliver fremhævet, hvoraf især nyhedsartiklen (med et højt objektivitetsideal) og portrætartiklen tages frem til sammenligning, hvorefter der bliver gået mere i dybden med portrætartiklen som genre. Optikken er, at journalistens mulighed for at sætte sit subjektive præg på det portræt, hun laver, til tider ikklædes en objektiv stil, og derved risikerer portrættet netop at komme til at fremstå som noget objektivt – sandt – for læseren. Denne tese sandsynliggøres ved henvisning til blandt andre Jan Lindhardt, som italesætter følelsernes indflydelse på vores dømmekraft, når vi eksempelvis står over for kunstværket. Den farverige fremstilling kan virke mere virkelig end den grå, – gælder det samme for medieportrættering af kendte personligheder eller vinder de mere lødige beskrivelser, som fx nyhedsartiklen, her?

Med henvisning til Morten Sabroe fremsættes derefter pointen, at det i virkeligheden måske ville være bedre, og mere ærligt, helt at opgive objektivitetsidealet, og simpelthen lade journalisten indlede sine artikler med "jeg". Et argument, som udbygges og problematiseres i kapitlets næste del, *Sprog og virkelighed*, hvori der tages hånd om den samfundsforankrede frygt for at blive manipuleret. Med reference til blandt andet socialkonstruktivistisk teori og det termet *sensus communis*, argumenteres der for, at objektivitetsidealets egentlige årsag skal findes i den dominerende dagligdagsopfattelse, at virkeligheden kommer før sproget, og derfor bør virkeligheden også kunne refereres "som den er". Sabroes "jeg" virker i den optik manipulerende og uprofessionelt.

Efter derved at have tematiseret problemet objektivitet versus sandhed/virkelighed i journalistens arbejde, samt almenopfattelsen af at sproget gengiver, ikke skaber, virkeligheden, går næste kapitel, *Journalistens argumentation*, ind i en dybere diskussion af, hvilke forudsætninger journalisten da har for at gøre sig mere bevidst om sin formidlings metode. Dette gennem en nærmere gennemgang af den klassiske retorik og den pragmatiske semiotik, og afsnittet tager således udgangspunkt i Sokrates og logikken, hvis slutningsformer senere skulle vække genklang hos Pierce.

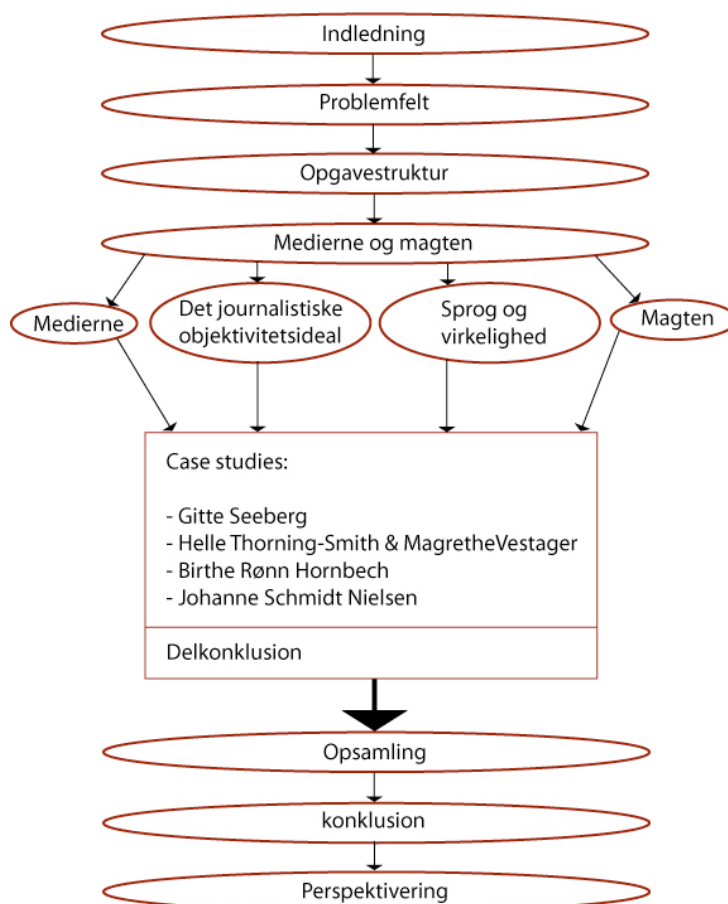
Gennem en teoretisk analyse af de mere eller mindre logiske slutningsformer, syllogisme, enthymeme og abduktion - er det muligt at bringe bedre forståelse omkring disse argumentationsformers kommunikative beskaffenhed. Dette bliver vedkommende i og med, at det giver os et større indblik i, hvad læserne via eksempelvis portrætartiklen reelt kan deducere sig frem til, og hvad der "blot" læses mellem linierne. Hvad kan man for eksempel forvente at læseren uddrager af den tekst, som kalder Merethe Vestager en is-dronning(?). Begreber som identifikation og quaestio sættes i spil som særligt interessante i diskussionen af det journalistiske objektivitetsideal, idet de medvirker til en sandsynliggørelse af, hvordan læseren selv bringer indhold til en tekst, hvorved en ny mythos opstår.

Med mythos-begrebet in mente vil en gennemgang af Peirce's tegnbegreb dernæst hjælpe til en bedre forståelse af, hvordan journalisten således kan styre sin læser i en bestemt (mere eller mindre bevidst manipuleret) retning. I afsnittet, *Retorik og erkendelse*, uddybes problematikken omkring objektivitet og manipulation ved argumentet, at erkendelse altid er retorisk, hvilket forankres i det antikke overtalelsesbegreb persuasio. Tanken er, at vi altid har en iboende intention med vores tale, vores kommunikation, lige meget om det være sig i smalltalk om vind og vejr eller i politiske brandtaler. Uanset hvad vi fortæller/formidler, så vækker det erkendelse hos modtageren; om det så er den erkendelse, som taleren havde til hensigt, er ikke altid sikkert. Men intentionen om erkendelse er altid til stede. Synspunktet fremsættes, at da mediernes kommunikation må siges at være af særlig intentionel karakter, så må det være at forlange, at der hos medierne er en bevidsthed om den erkendelse, deres kommunikerede billeder vækker hos modtageren. Fx at en kvindelig politiker med Gucci-taske ikke kan være kvalificeret som socialdemokraternes leder...

Det ligger nært at argumentere for, at erkendelse som sådan naturligt har med følelser at gøre, hvilket derfor udfoldes under overskriften, *Følelser uundværlige for erkendelse*. Ud over at vi erkender med følelser, så er det også gældende for journalisten selv, at hun kommunikerer via og med følelser. En opfattelse som udvides via diskussion af de tre retoriske appellformer *logos*, *ethos* og *pathos* i afsnittet af samme overskrift, og samles op på i afsnittet *Persuasio og journalistik*. Dette med henblik på at anskueliggøre plausibiliteten bag tesen, at al

kommunikation – aktivitet i det hele taget – er persuasio, hvilket igen får den konsekvens, at mennesker altid vil være mere eller mindre manipulerende i deres gerninger; journalisten i særdeleshed.

I det derpå følgende kapitel, *Magten*, vil den viden, vi nu har fået fra den primært retoriske vinkel sættes i relation til samfundets magtformer og deres normative indflydelse på den politiske og sociale udvikling. Med inspiration fra sociologen John B. Thompson vil fokus være på, hvordan kommunikation (mediernes sprog i særdeleshed) og ligestilling hænger uløseligt sammen med, hvad Thompson kalder, De fire magttyper. I et ligestillingsperspektiv er det interessant at se på, hvilket køn, som primært besidder de nødvendige ressourcer for de respektive magtformer, og om medierne, journalisterne, kan lade være med at lade deres undren over kvinders magtpositioner skinne igennem i eksempelvis portrætartikler. Efter at afsnittet *Normativitet og magt* derfor har belyst vigtigheden og nødvendigheden af, at vi i dagens hyper-medierede samfund holder os normernes magt for øje, vil specialets næste del, via casestudies med fokus på fire udvalgte portrætartikler, sætte den forudgående baggrundsteoretiske medie-ramme i spil. Herefter en opsamlende delkonklusion. Afslutningsvis en konklusion efterfulgt af en kort perspektivering.

Medierne og Magten

Medierne

Følgende kapitel, Medierne, skal tjene som baggrundsstof for specialets senere casestudies, hvor portrætartikler med kvindelige politikere vil blive sat i fokus. Det er i dette første og primære afsnit, at den kommunikationsteoretiske baggrund for mediernes magt vil blive belyst og diskuteret. Alt sammen med henblik på at danne baggrund for ligestillingens kommunikative vilkår.

Var man alene i verden ville magt være irrelevant, magt kræver som så meget andet et objekt. Nogen at have magt over. Nogen at få magt af. Nogen at tage magten fra.

Når vi taler om mediernes⁹ magt, er det derfor også implicit, at vi i virkeligheden taler om deres magt *over os*. Os i samfundet. Os i mediernes brede kontekst.

Hvis ikke vi troede på, hvad medierne bragte, ville vi sandsynligvis ikke bekymre os videre om, hvad der blev skrevet, og der ville følgelig heller ikke være grund til at bekymre sig om deres potentielle magt over os.

For at medier overhovedet kan opnå magt, eller for den sags skyld have deres berettigelse, må de være troværdige. Vi må kunne tro, hvad de fortæller.¹⁰ Pressen bliver ofte omtalt som den fjerde statsmagt, der må sikre, at sandheden (om landets magthavere især) kommer frem til borgerne. Det er en fornem opgave, og den er nødvendig for vores demokrati.

Problematikken omkring mediernes troværdighed er dog, at når den er til stede, giver den medierne mulighed for at lyve for os, *"It takes two to lie – one to lie and one to listen,"* som Homer Simpson siger til sin ualmindeligt tålmodige kone i et afsnit af den animerede tv-serie The Simpsons. Men hvis vi ellers er interesserede i at høre efter, kan vi jo ikke lade være med at lytte til løgneren. Og så bliver mediernes magt farligt aktuel. Blandt andet derfor opererer journalister med et objektivitetsideal.

Objektivitetsidealet er interessant for mediernes magt i forhold til ligestillingen, da rene objektive fremstillinger ville være fri for fordomme og kønnede formuleringer. Der ville ikke være rum for en sætning som "(...) du vinder på det kropsnære" i en valgkampsartikel. Lad os se nærmere på objektivitetsidealet – også i forhold til portrætartiklen som genre.

---

⁹ Når der i dette speciale tales om medier, refereres der til nyhedsmedierne. Dagspressen. Altså ikke om medier i bred forstand.

¹⁰ § 267 i straffeloven: "Den, som krænker en andens ære ved fornærmelige ord eller handlinger eller ved at fremsætte eller udbrede sigtelser for et forhold, der er egnet til at nedsætte den fornærmede i medborgeres agtelse, straffes med bøde eller fængsel indtil 4 måneder."

Det journalistiske objektivitets-ideal

Journalistikkens måske fornemste ideal er objektivitet. Det er dog langt fra et ukendt paradoks, at objektivitet - ligesom sandhed - ikke findes i nogen absolut form. Eftersom ingen tænkning finder sted, uden inddragelse af egen erfaringsramme, kan ingen formidling være andet end subjektiv. Derfor må objektivitet altid forstås som et objektivitets-ideal.

Objektiviteten er altså for journalistikken det metodiske mål, som hele tiden må forfølges på trods af journalistens mildest talt ringe udsigter til nogensinde at krydse målstregen. Det er der i sig selv ikke noget mystisk i, men det genererer ind imellem nogle lettere mystiske resultater, når journalister i en misforstået objektivitets-loyalitet forplumrer eget udsyn og dermed læsernes indsigte. Dette ses blandt andet ofte, når et politisk parti fremlægger et udspil, som dækkes ved, at journalisterne først giver taletid til den fremlæggende part og efterfølgende til et parti i opposition til første part. En sådan nyhedsdækning kommer ikke til at dække sagen, politikken, men kommer til at dække over den. Problemet bliver nemlig ofte, at objektivitet forveksles med den holdning, at det er vigtigt at se en sag "fra begge sider". Hvilket fejlagtigt indikerer, at der kun er to vinkler på en given problematik. To gange subjektiv giver jo ikke nødvendigvis objektiv. Så let lader objektiviteten sig desværre ikke formalisere.

Et andet aspekt, som gør begrebet objektivitet interessant i sammenhæng med medier, magt og ligestilling, er, hvordan subjektive ytringer via tid + gentagelse kan ikklæde sig en objektiv form. Eksempelvis er betegnelser som *(is)Dronningen*, *Håndtasken* og *Gucci-helle* efterhånden (som Moustgaards undersøgelse også peger på¹¹) blevet så udbredte og *comme il faut*, at de måske kunne betragtes som "objektive" forstået på den måde, at jo mere vi hører noget, jo sandere bliver det. Hvad vi betragter som sandt har netop ofte at gøre med, hvad vi har vænnet os til (at acceptere) som værende tilstanden. Mere om dette i afsnittet *Sprog og virkelighed*¹², som blandt andet kommer ind på det her relevante begreb *sensus communis* eller *common sense*.

---

¹¹ Moustgaard, 2004.

¹² Side:

Portrætartiklen som journalistisk form

Holdninger og idealer

I kontrast til portrætartiklen, er nyhedsartiklen den journalistiske genre, som fordrer den måske største respekt for objektivitets-idealet. Hvor kronikker, ledere, debatindlæg og læserbreve accepteres som værende udprægede udtryk for "skribentens egne holdninger", må nyhedsartiklen holde sig fri for den type meningsstof. Holdningsudtryk er kun acceptable i opinionsstof, fordi der her ikke lægges skjul på, at det netop er holdningen, som skaber fortællingen. Intet medie med respekt for sig selv påberåber sig så meget som forsøgt objektivitet i de bragte ledere, læserbreve mv. Dog er der (altid) tale om en forudgående redaktionel udvælgelse af lederemner og debatstof. Og udvælgelsen af debatstof sker oftest på en sådan måde, at forskellige emner lader sig belyse ud fra forskellige menneskers forskellige holdninger.

En skala for objektivitet?

Man kan altså måske tale om en objektivitetsskala for journalistisk stof, hvor den traditionelle nyhedsartikel ligger tillidsvækkende pænt placeret, og hvor meningsstoffet som udgangspunkt rangerer i den mindre lødige ende af skalaen. Imellem de to – lad os kalde dem – yderpunkter fungerer portrætinterviewet og de portrætartikler, som ikke nødvendigvis baseres på forudgående møde og/eller

samtale mellem journalist og den portrætterede, men i stedet bygges på tidligere udtalelser og begivenheder samt journalistens egen oplevelse af den portrætterede.

Subjektivitet og lånte prædikater

Dette kan blandt andet resultere i henvisninger til kvindelige politikere som talende kavalergange. Da Jakob Kvist vælger at døbe sin Espersen-artikel *Den talende kavalergang* må det eksempelvis ikke forveksles med journalistisk originalitet fra hans side. Prædikater har han nemlig "lånt" fra Ekstra Bladets tv-anmelder Hans Flemming Kragh¹³, som i en kreativ vending døbte Espersen således. Det er ikke sjældent, at medier imiterer hinanden eller mediepersonligheder på den måde. Således gav Bjarne Steensbeck fra Berlingske Tidende sit 40-års-portræt af Socialdemokraternes formand overskriften *Hindbær-helle er modnet*.¹⁴ Et prædikat Thorning-Schmidt var blevet lablet med af sin politiske modstander, Venstres næstformand, Lars Løkke Rasmussen ved folketingets åbning tidligere på året.

Portrættets oprindelse

Portrætartiklen som journalistisk form lader sig ikke uden videre definere. Selve udtrykket at portrættere er lånt fra malerkunstens genre, og heller ikke denne lader sig sætte i boks. (Eksempelvis er ekspressionismens og impressionismens sprog ganske forskellige i deres udtryk. Og det nytter heller ikke rigtigt at spørge, om det er vigtigst at kunstneren formår at drage publikums øjne mod Mona Lisas smil, eller om det er vigtigst med opmærksomhed på Christian IV's sværd. En sådan diskussion kan aldrig blive relevant).

Portrætartiklen er en farvebelagt fremstilling, i det, at journalisten her – på linje med kunstneren – har mulighed for, helt eksplicit, at sætte sine subjektive erfaringers præg på artiklens endelige form.

Jan Lindhardt, retoriker, forfatter, debattør mm., mener¹⁵, at vi i kunsten stilles over for *følelser*, i det kunstværket skaffer os en *oplevelse*, som dog kun kan være til stede i det oplevende subjekt, og deraf må være af privat natur¹⁶. Derfor bliver det også problematisk at forbinde kunstnerisk udfoldelse med begreberne objektivitet og saglighed. I den klassiske retorik, som blandt andre Lindhardt beskæftiger sig med, talte man i middelalderens Italien om *colores rhetoric*¹⁷, og man fremførte argumentet, at den farvebelagte fremstilling er mere i overensstemmelse med virkeligheden, end et billede udelukkende bestående af grå nuancer. Argumentet baserede sig på tesen, at den udsmykkede fremstilling var mere naturtro, end den

---

¹³ Også kendt under det folkelige alias "Gogge".

¹⁴ Bjarne Steensbeck, "Hindbær-helle er modnet", Berlingske Tidende, 14.12.2006.

¹⁵ Lindhardt, 1977.

¹⁶ Jan Lindhardt, 1975: 75.

¹⁷ August Buck, 1952: 15.

ubesmykkede, eftersom den virkelighed, som imiteres, også er farvefuld og nuanceret. En allerede dengang ikke helt ny holdning, som også Aristoteles i sin tid delte, idet han skelnede mellem en naturlig og en kunstig stil, hvoraf sidstnævnte var den interessante, og førstnævnte stod for det uforarbejdede og til dels primitive¹⁸. Hos Aristoteles er det væsentligt, at formidlingen (retorikken) må søge på én gang at bringe modtageren *belæring og indsigt*. Dette forenes bedst via den besmykkede formulering, som fordrer en velovervejede brug af metaforer. Med andre ord må det nødvendigvis være den åndfulde fremstillingsform og argumentation, som skaffer os hurtig viden, i det den vellykkede brug af metaforen så at sige stiller os tingene for øjnene¹⁹. Ganske som kunstværket.

Med den ovenfor opstillede objektivitetsskala in mente, må det siges, at holdningen til "naturlig versus kunstig" har ændret sig en hel del. I dag er den ikke-farvede stil den saglige og "mest sande", hvor den farvede i overvejende udstrækning betragtes som falsk og uvedkommende, da den ikke tilfredsstiller vores stræben efter objektivitets-idealet.

Relevans og aktualitet

Portrætartiklen søger at give et billede af et, af den ene eller anden grund, relevant objekt. Det kan som oftest være en kendt person, der pga. jubilæum, fødselsdag, succes, fiasko eller engagement i aktuelle sager bliver relevant at udlægge i medierne, som fx når Steensbeck portrætterer Thorning-Schmidt på hendes 40-årsdag. Det kan til tider også være organisationer eller fænomener som begreber og begivenheder, der tegnes portræt af. Fx kan der i år bringes et portræt af Janteloven i forbindelse med 75 året for Sandemoses "En flygtning krydser sit spor"²⁰, hvor begrebet første gang så dagens lys. Mange forskellige omstændigheder kan berettige et objekts medieportrættering, men ligesom for nyhedsartiklen gælder aktualiteten også her som en af de absolutte præmisser. Det er dog værd at bemærke, at til forskel fra nyhedsartiklen, er det i højere grad sømmeligt, at mediet selv skaber den nødvendige aktualitetsramme omkring portrættet. Det kan eksempelvis være at lade artiklen indgå som led i en temasektion eller andre "bag om-historier", som lader noget ekstra til en sag komme modtageren i møde/til gode. Den 20. april i år bragte Politiken eksempelvis et portrætinterview med Københavns Overborgmester, Ritt Bjerregaard. Overskriften var "Jeg blev da kønskvoteret"²¹ og aktualitetsrammen var da hhv. 100-årsdagen for kvindernes kommunale valgret samt de seneste års ophevede diskussion omkring kønskvotering.

---

¹⁸ Aristoteles, 2002:

¹⁹ Aristoteles, 2002: 221-223.

²⁰ Sandemose, 1933.

²¹ Ditte Giese, "Jeg blev da kønskvoteret" i Politiken, 20.04.2008.

Der er altså forskel på rammerne for nyhedsartikler og portrætartikler, hvilket man også må holde sig for øje i læsningen samt behandlingen af de forskellige tekster. Disse *genrernes forskellige vilkår* hænger endvidere sammen med deres forskellige principper omkring det fortællende subjekt.

Nyhedsartiklen forholder sig ideelt set til fakta, dvs. hvad der er påviseligt belæg for. Journalisten selv er som fremstillende subjekt påstået fraværende, og fortolker ikke på begivenheder og kilders handlinger og udsagn. Sproget er derfor overvejende referentielt i sin form²². I portrætartiklen, derimod, er journalisten som fortællende subjekt i højere grad til stede, og i forlængelse af den objektive journalistiks hvem-, hvad-, hvor-, hvornår-, og hvordan-spørgsmål, spørger man her også til *hvorfor*. Et spørgsmål der kun i ringe grad vægtes i traditionel journalistik, da det er umådeligt svært at besvare uden at fælde dom og dermed spænde ben for egen jagt på objektivitet. Vi vil i de senere casestudies undersøge flere eksempler på resultater af det journalistiske *hvorfor*.

Sabroe og objektiviteten

Selvom der blandt moderne journalister hersker en udbredt enighed om at forfølge det modsætningsfyldte objektivitets-ideal, findes der dog skribenter, som ikke anser denne metode som værende hverken den fornuftigste eller mest reelle. I hvert fald ikke når det gælder det gode portræts tilblivelse. Et af de nok berømteste portrætter i dansk (politisk) journalistik begik Morten Sabroe i 1992. Han portrætterede den kommende socialdemokratiske formand, Poul Nyrup Rasmussen. Denne meddelte d. 17. marts, at han ville stille op ved formandsvalget, og dagen efter vedtog Dagbladet Information, at dedikere avisens fredagstillæg d. 11. april til dækning af kampvalget mellem de to kandidater: Nyrup Rasmussen og Svend Auken.

Det er af flere grunde interessant at se på Sabroe og hans portræt af Nyrup Rasmussen. Men med holdningen in mente, at objektivitet og sandhed hænger sammen på samme måde som subjektivitet og manipulation gør det, giver Sabroe os faktisk et bud på en udvej. Han stempler så at sige sit journalistiske stof med en disclaimer a la: Det I nu skal læse, er ikke nødvendigvis den eneste, sande sandhed. Tankevækkende hvordan det ville påvirke mediernes magt, om enhver trykt artikel begyndtes således: Artiklen er udtryk for skribentens egne holdninger.

Morten Sabroe spurgte *hvorfor*. For at få svar på dette kunne han som udgangspunkt kun tage søgeafsæt et sted. I sig selv.

---

²² Mortensen mfl., 1990: 141-142.

» Der findes ikke nogen journalist, som ikke forsøger at sælge sin historie. Der findes ikke nogen journalist, som ikke ved, at den historie han sælger, er en anden end den han så. Den har altid fået mere. Journalisten ved det. Men eftersom han ikke bruger sit jeg, men skriver eller filmer, som var der tale om noget objektivt, så fremstår det også som sådan. Brugte han sit jeg, ville enhver kunne forstå, at det var ham, der havde set det, at det var hans fortolkning, og også at det var ham, der havde pumpet begivenheden op. Bedraget om den objektive sandhed ville være afsløret, artiklen ville fremstå som det nærmeste en sandhed man kan komme, nemlig journalistens. «²³

Sådan skriver Sabroe reflekterende ca. ti år efter den berømte portrætartikel blev bragt. Artiklen affødte, som nævnt, en del debat, der i vid udstrækning kredsede omkring, hvor vidt Sabroe havde begået karaktermord på Nyrup ved at fremstille ham ud fra et subjektivt afsæt under den overskrift, som også var Sabroes oprindelige engagements og nysgerrigheds kilde i beskrivelsen af et menneske, hvis joviale selvfremsstilling forekom ham glat og poleret. Nyrup var, i Sabroes øjne "Manden, der var et billede"²⁴.

Sabroes ikke helt politisk (journalistisk) korrekte holdning er, at det nærmeste en fremstilling kan komme på en sandhed er journalistens sandhed. Denne holdning er reelt set meget svær at argumentere imod, og det er da også selv samme, der genererer den objektive metode som netop et ideal, og ikke som nogen forhåndenværende sandhed. Der hvor Sabroes holdninger for alvor bliver kontroversielle er i forhold til journalistikkens metakommunikation. Han mener, at medier og journalister bør lade være med hele tiden at tale om, hvor meget de tilstræber objektive fremstillinger, men i stedet omfavne deres iboende subjektivitet, og aktivt bruge den. Og tale om den. Fx ved at påbegynde en artikel med ordet "jeg" fra journalistens pen. Så kan ingen være i tvivl om, fra hvilket view sagen belyses.

» Men eftersom han (journalisten) ikke bruger sit jeg, men skriver eller filmer, som var der tale om noget objektivt, så fremstår det også som sådan. Brugte han sit jeg, ville enhver kunne forstå, at det var ham, der havde set det, at det var hans fortolkning, og også at det var ham, der havde pumpet begivenheden op. «²⁵

Det Sabroe taler om her, er hvad, der for ham, er den mest sande, troværdige og tillidsvækkende form for journalistik. Nemlig en form, som overlader modtageren en

---

²³ Sabroe, 2001:

<http://www.update.dk/cfje/VidBase.nsf/4b13051d35e74553c12566dd0051a249/2a9a7b85c84fbecfc12567120049047e?OpenDocument>

²⁴ Sabroe, 1992: Portrætartiklen "Manden, der var et billede". Kan læses i sin fulde længde via linket:

<http://www.update.dk/cfje/vidbase.nsf/Links/Manden+der+var+et+billede>

²⁵ Sabroe, 2001:

<http://www.update.dk/cfje/VidBase.nsf/7f4b86ab7ae69ebcc1256b05004764ee/2a9a7b85c84fbecfc12567120049047e?OpenDocument>

gennemsigtig tilgang til fremstillingens ræsonnement. Fordomme ville blive til eksplicitte domme, hvilket på mange måder ville være tjenligt i belysningen af mediernes indvirkning på ligestillingens vilkår. Særligt fordi, man hurtigere ville kunne definere parametre som *afsender* og *holdning* i en given artikel. Og som en ekstra bonus ville ingen læser tro, at den forhåndenværende artikel var et fyldestgørende indblik i samfundet omkring ham/hende. Medierne ville få sværere ved at sylte og konservere de fremstillede holdninger. Når man først har gjort sig det underbevidste bevidst, er det svært at skrue låget tilbage på syltetøjsglasset. Man har vel lov til at gætte på, at Jakob Kvists portræt havde fået en anderledes modtagelse, hvis han havde anvendt formuleringen: Jeg mener, Lene Espersen er en talende kavalergang.

Ja, det er på sin vis svært at være uenig med Sabroes pointe om metodisk gennemsigtighed. Svært at argumentere mod ærligt at kalde en spade for en spade. Men hvorfor så alligevel al den diskussion omkring objektivitetsidealer og journalistiske grundkriterier?

Sprog og virkelighed

I samfundet findes en udbredt skepsis mod journalister, da mange er bekymrede for, at aviser og andre medieinstitutioner ikke lykkedes med at tilstræbe et acceptabelt objektivitetsniveau. Denne skepsis gør sig i øvrigt gældende i forhold til de fleste former for kommunikation, som lider af samme fællesnævner hos modtageren: En frygt for at blive manipuleret.

Denne indvending mod sprogets iboende fejlkilder har at gøre med den ikke på forhånd givne identitet mellem sproget og den virkelighed, det afspejler eller skulle gengive²⁶. Når vi stiller krav til sprogets (journalistikkens) objektivitet har det at gøre med, at vi normativt og mere eller mindre bevidst opfatter virkeligheden som kommende før sproget. Og sproget bliver så i praksis, som Wittgenstein formulerer det, *en art inventarliste over vores omgivelser*²⁷, som altid er der, på samme vis som Gud er Gud om alle mand var døde²⁸. Det vil sige at sproget og dets genstande ville være her uafhængigt af menneskers aktivitet. Vi kunne for så vidt være fuldstændig passive, uden det ville ændre på virkelighedens genstande. Inden for kommunikationsfeltet er det dog ikke denne holdning, man møder mest i debatten sprog vs. virkelighed. Her er det en delvist modsat hypotese, som dominerer. Nemlig at sproget også konstruerer virkeligheden. Denne hypotese, uden hvilken dette speciale slet ikke ville give mening, finder rene klangbund hos socialkonstruktivisten. Socialkonstruktivisten benytter selv, og ved, at sproget benyttes som værktøj til at skabe ændringer i virkeligheden. Hun ved

---

²⁶ Lindhardt, 1977: 14.

²⁷ Husted, 2000: 59 – 75.

²⁸ Hansen, 2006. Citatet stammer fra den norske teolog og digter Petter Dass, 1646 – 1707.

også, at Gud, ligesom alle fænomener, kan slås ihjel, hvis menneskene er aktive. Og det er de. Og fordi der ikke findes nogen uformidlet adgang til virkeligheden²⁹, må vi være påpasselige i vores omgang med det sprog, der ligesom ilden er: En nyttig tjener, men en streng herre. Spørg bare landets kvindelige politikere.

Sproget som kulturbærer

Sproget danner i høj grad de kulturelle erfaringer som omgiver os. De kulturelle erfaringer kan udtrykkes ved begrebet common sense eller sensus communis, som er det fællesgrundlag, som er nødvendigt for ethvert menneskeligt samfund. Fællesgrundlaget består af en række "sandheder", som vi socialt er blevet enige om at vedtage, da disse er, hvad "... alle, eller de fleste, eller de kendteste, eller de mest ansete, anser for at være sande."³⁰ Sensus communis er naturligvis historisk-kulturelt betinget og kan derfor ændres og må bestandigt forstås ud fra den kontekst, som traditionen angiver.³¹ Mennesket står altså i et dialektisk forhold til de almene sandheder, da vi både er afhængige af dem og i stand til at forholde os kritisk til dem og ændre dem³². Ud fra den Aristoteliske samt ud fra den mere moderne Socialkonstruktivisme er der altså håb endnu til dem, som er af den opfattelse, at *something is rotten in the state of Denmark*. Ligesom vores sprog og hele kontekst har indflydelse på os, kan vi også have indflydelse på den. Der er altså ingen grund til at give op, selvom man tilhører en holdningsminoritet som fx feminisme. Medierne har magt, og vi har magt over medierne.

Fra videnskabens sprogfilosofi til dagligdagens sprog

Men uanset om Wittgenstein eller den moderne socialkonstruktionist har ret i forhold til den metasproglige høne/æg diskussion, så ændrer det ikke på, at det er sandt for langt de fleste menneskers dagligdagsopfattelse, at virkeligheden kommer før sproget. Og her har vi måske den reelle årsag til objektivitetsdiskussionens lange liv. Og til at medierne overhovedet får magt over vores hverdag/ i vores samfund. For hvis virkeligheden i den generelle opfattelse kommer før sproget, vil den generelle opfattelse vel også være, at det er muligt at referere den sandhed, som er "derude".

---

²⁹ Jf. Kant.

³⁰ Aristoteles, Topica I. 1.5.3. (Kommatering står for min regning, da jeg synes sætningen er unødvendigt besværlig at læse uden).

³¹ Mange toneangivende teoretikere har siden behandlet begrebet. Blandt andre kommer Habermas ind på det, da han skriver "Die bedingung für die Wahrheit von Aussagen ist die potentielle Zustimmung aller anderen". Erkenntnis und Interesse, 1973, s. 140.

³² Se blandt andre Lindhardt, 1977.

Dagligdagens sprog som kulturbærer

Den generelle opfattelse har at gøre med, at det kulturelt er implementeret i os, at virkeligheden kommer før sproget. Verden opstod/blev skabt, menneskene opstod/blev skabt og menneskenes sprog opstod/blev skabt. Denne kronologi – hvad enten den tager et naturvidenskabeligt eller metafysisk udgangspunkt, fortæller os – via kronologiens (ofte vildledende) logik, at tingene, den fysiske virkelighed, kommer før sproget. Derfor er det også svært for os at se anderledes på den sociale virkelighed, i hvert fald så længe vi befinder os uden for en videnskabelig kontekst. Der er en udbredt skepsis over for det sagte, hvorimod det materiel, som kan erfares med øjnene, i mindre grad opfattes som suspekt.

Denne opfattelse lader sig afsløre i aforismer som "Det vil jeg se, før jeg tror det" og "Man skal ikke tro alt, hvad man hører" og "syn for sagn". Og det er da heller ikke ud af den blå luft at den slags talemåder er opstået. Mennesker kan jo lyve med deres sprog, vi kan sladre og sprede usande rygter om hinanden. Til sammenligning er det også langt sværere at benægte en hændelse, der har været vidner til, end en, som ikke er oplevet af andre, hvilket også er en af grundstenene i vores retssystem. At man ikke dømmes på indicier alene. Desuden kan mennesker forklæde sig. Vi kan sminke os og give os ud for at være noget, vi ikke er, ved at kommunikere et bestemt og velvalgt udtryk.³³ Derfor er der også en tendens til, at det, vi betragter som værende virkeligt, bliver det naturlige, og dermed det sande og det rene. Sprog og mennesker bliver kædet sammen via evnen til det bevidst utroværdige udtryk, og virkelighed og natur bliver kædet sammen via naturens ubevidste iboende ægthed. Derfor bliver det også oplagt for pressen at betragte magthavere – kvindelige som mandlige – som principielt set "skyldige til det modsatte er bevist".³⁴

Objektivitet og sandhed

I bund og grund er diskussionen om objektivitet en diskussion om sandhed. Er man objektiv demonstrerer man den sande formidling. Men da al formidling er – eller indeholder elementer af – fortolkning, vil formidlingen altid være subjektiv. Man kan dog tilstræbe objektiviteten, ligesom journalistens fagbøger foreskriver det, og dermed følge objektivitetsidealet, om end det er og bliver et ideal og en utopi. Spørgsmålet er da, om ikke journalisten alt andet lige kommer nærmest sandheden ved, ja, at tale sandt. Om sin metode. Ligesom Sabroe gjorde ved helt ærligt at skrive "jeg", så ingen kunne være i tvivl om, gennem hvis fortolkninger,

---

³³ Jf. aforismen "den nøgne sandhed" – fri for forklædning. Og at "smykke sig med lånte fjer" – med forklædning.

³⁴ Det bør dog nævnes, at man i udfoldelsen af denne betragtning har tendens til at overse, at også naturen – det ikke menneskelige eller menneskeskabte – er i stand til at "snyde og lyve". For hvad er det i grunden påfuglen gør med sit farlige øje i halefjerene? Og hvad med kamæleonens farveskift og oksefrøens oppustelige bryst?³⁴ Lader man tankerne falde på den slags naturens overlevelsesmekanismer, fristes man til synspunktet, at *hvor der er liv, er der løgn*. Så meget for objektivitetens helt basale forudsætninger... (Jf. Peirce's evolutionslære).

læseren blev oplyst. Problemet med denne udgave af det journalistiske portræt er dog, at ikke alle læsere bryder sig om Sabroe og hans holdninger. Ikke alle bryder sig om, direkte at erfare at den medierede formidling har en afsender af kød og blod. En person, som qua sin person, er fejlbarlig og måske endda bevidst om at manipulere. Læserne har i vid udstrækning vænnet sig til medier, hvor journalisten ikke er synlig andre steder end i bylinen - ofte kun med sine initialer. Derfor er det ikke utænkeligt, at Sabroes "manden der var et billede" på læseren kan virke som en filmoplevelse af den type, hvor det audiovisuelle elektroniske udstyr indimellem dukker op mellem kulisserne. Simpelthen uprofessionelt. For journalisten "bør" jo blot stille sig til rådighed som faktisk talerør. Vi vil jo den sande retorik.

Lad os nu se nærmere på de metoder, som hhv. den klassiske retorik og den pragmatiske semiotik foreslår som adgange til den ny erkendelse. For som før nævnt kan journalisten aldrig belyse sandheden fuldt, men han (m/k) kan, som også Sabroe gjorde det, tilstræbe ærlighed gennem bevidsthed om – og transparens i - sin formidlings metode.

Retoriske sandheder og muligheden for ny erkendelse

Da der ikke findes nogen uformidlet adgang til virkeligheden, kommer også begreberne sandhed og kommunikation til at hænge uløseligt sammen. Mennesker kan nærme sig sandheden gennem udveksling af ideer, og dette må foregå gennem hvad man bredt kan definere samtale eller kommunikation³⁵.

Allerede i den tidlige moderne civilisation beskæftigede man sig med metoder, som søgte at bringe klarhed over sagforhold, der var vigtige at kunne forholde sig "objektivt"- eller måske nærmere *retfærdigt* - til. Sådan opstod dialektikken som disciplin ved (epistemikeren) Sokrates³⁶. Dialektikkens bevisform er logikkens, nemlig syllogismen. Syllogismen består som bekendt af to præmisser og en konklusion ($a + b = c$). Hvis præmisserne er sande, er konklusionen nødvendigvis også sand.³⁷ Bevisformerne – eller måske rettere argumentationen

---

³⁵ (Samtale og kommunikation er oftest forstået som dialogbaseret handling, men dette udelukker ikke enmands-kommunikation. Fx kan en person være i dialog med sig selv over et givent sagforhold/problematik. Dette kan komme til udtryk som hvad nogen ville kalde indre/ydre (utalt/udtalt) monolog. Men ordet monolog er egentlig ikke tilstrækkeligt, da det kan føre til, at man overser, at modtagerelementet også her er til stede. Afsender og modtager er blot samme person, og dennes afsendte tanker/tale strømmer ikke ud i intetheden, men sendes tilbage fra "modtager", som lidt billedligt kan defineres som den væg tanke-boldene spilles op ad. Væggen er personens horisont/viden/erfaringer og altså både modtager og afsender. Hvem har ikke prøvet at diskutere med sig selv? Det er ikke monolog, men dialog.)

³⁶ 470 – 399 f. Kr.

³⁷ Men da intet i den virkelige verden kan være universelt sandt, referer konklusionen til et imaginært univers (jf. der findes ingen uformidlet adgang til virkeligheden, Kant).

– er i mediesammenhæng interessant at kigge på, fordi en analyse af argumentationens logik kan hjælpe os til at forstå, hvad vi reelt læser, og hvad vi blot læser mellem linjerne. Dette vil blive yderligere udfoldet i de senere casestudies.

Argumentationsformerne syllogisme, enthymeme og abduktion

Følgende sider vil bære præg af at være en teoretisk gennemgang af de forskellige retoriske argumentationsformer, som vi senere vil undersøge og se udfoldet i journalistiske portrætteringer af kvindelige politikere. Mediernes magt må blandt andet knyttes til deres opgave at bringe os ny erkendelse. Og det er ved nærmere studie af journalisternes argumentationsform, at vi kan opnå overblik over de metodiske mellemregninger (dele), som leder os – såvel som journalisten – til den ny helhed, som en given artikel bringer os. Denne hypotese vil blive udfoldet yderligere i analysedelen.

Den syllogistiske slutningsform anvendes og udbygges i retorikken ved Aristoteles, som mener, at enhver kommunikatør må have grundigt kendskab til dialektikken, men også være klar over, at det indefinitte og (blot) sandsynlige er vigtigt at bringe for dagen i ethvert sagforhold, som tjener at bringe os ny erkendelse.

Retorikkens slutningsform bliver da enthymemet ($a + b \text{ sandsynliggør } c$).

Enthymemets præmisser kan være nødvendige, men er ofte blot mulige eller sandsynlige. De bygger på tegn (semeia), indicier om man vil, hvoraf nogle er "nødvendige" tegn (tekmeria) eller hvad man kunne kalde bevisligheder (Jf. syllogismens slutningsform).³⁸ Retorikkens enthymeme er at sammenligne med Peirce's³⁹ abduktion, som han betegner som "det kvalificerede gæt". Abduktion forbinder den klassiske logik med den menneskelige perception og tegndannelse og de induktive slutninger i empirisk videnskab.⁴⁰ (Den pericianske logik er dog forskellig fra den aristoteliske, idet der opereres med tre typer af logisk kvantor og samtidig lægges vægt på den respektive modale styrke, som hver metode indebærer. Dette samtidig med, at konklusionernes gyldighed er væsentlig.⁴¹)

Meget tyder på, at da Aristoteles formulerede sit værk om retorikken, *Retorik*, var hans engagement til dels forankret i en uvillighed til at lade Platon stå uimodsagt i spørgsmålet om, hvor vidt retorikken skulle have status som et reelt fag (techne). Og til dels i, at han ikke

---

³⁸ Aristoteles (ved Hastrup), 2002.

³⁹ Amerikansk filosofisk pragmatiker (logiker) og semiolog, 1839 – 1914.

⁴⁰ Brier (in Tellefsen and Dinesen), 2004: 46.

⁴¹ Dinesen (in Tellefsen and Dinesen), 2004: 26.

mente, de hidtidige "lærebøger" var tilstrækkelige. At retorikken skal have status som reelt fag, mener Aristoteles i høj grad. Dette qua disciplinens indbyggede metode, som bevirker at retorikken følgelig må betragtes som en kunst, der i princippet omfatter enhver form for meddelelse - mundtlig såvel som skriftlig. Retorikken er for Aristoteles i høj grad mere end de gode råd, den kan give til en talers praktiske anvendelse⁴². Når han fandt de hidtidige lærebøger utilstrækkelige skyldtes det især, at de *ikke* nævnte grundstammen i bevisførelsen – nemlig enthymemet.⁴³ Og således må vi formode, at Aristoteles' optagethed af denne slutningsform er inspireret af en retslig kontekst. Hvilket lader os forstå, at enthymemets fundament beror på ganske andre overvejelser, end dem Peirce må have haft i tankerne, da han påbegyndte sine formuleringer samt undersøgelser af abduktionen. Peirce's drivkraft var i vid udstrækning den videnskabelige metodes muligheder for ny erkendelse⁴⁴. Derfor indfører han også et *alment subjekt*, som et slags symbolernes vanebegreb, hvilket vil sige, de almene – og dermed kendte – begreber, som repræsenterer fænomenernes lovmæssigheder, deres vane eller opskrift⁴⁵.

Syllogismen består som nævnt af en struktur som kan formaliseres: $a + b = c$. Dette kan eksemplificeres således:

- a) Mennesker er fejlbarlige (præmis)
- b) Journalister er mennesker (præmis)
- c) Journalister er fejlbarlige (konklusion)

---

⁴² Den klassiske retoriks oprindelige kontekst var naturligvis en ganske anden end i dag. Men retorikkens universalitet gør den relevant den dag i dag. I DF, Revy 2 fra februar 2006 skriver professor Per Hasle i sin artikel "Informationsarkitektur i retorisk perspektiv": "Af indlysende kulturelle og historiske grunde koncentrerede den klassiske retorik sig om mundtlige enetaler, mens dens begrebsapparat omfatter potentielt sagsfremstilling i det hele taget – skriftlig som mundtlig, auditiv som visuel, en-vejs som interaktiv." Hasle, 2006: http://www.info-ark.dk/artikler/informationsarkitektur_i_retorisk_perspektiv.pdf

⁴³ Aristoteles, 2002.

⁴⁴ Ifølge Peirce kan det kun give mening at tale om egentlig "*reasoning*", når der er tale om en proces, som fører os fra noget kendt til det ukendte. Med dette in mente kan altså (tilsyneladende) hverken induktion eller deduktion bruges, når det metodiske mål er at undersøge det ukendte. Det gælder for videnskaben af den må opstille hypoteser, fra hvilke undersøgelserne må tage deres videre afsæt i retning af af- eller bekræftelse.

⁴⁵ Dinesen (in Tellefsen and Dinesen), 2004: 26.

Abduktionen, som formidlet af Peirce, omhandler det *sandsynlige*, og konklusionens følger derfor efter et *sandsynligt lig med*, som kan symboliseres ved (=). Abduktionens formel bliver da, meget lig syllogismens: a + b (=) c. Dette kan eksemplificeres således:

- a) Danmarks Journalisthøjskole har som institution uddannet flest journalister i Danmark
- b) Morten Sabroe er dansk journalist
- c) Morten Sabroe er uddannet på Danmarks Journalisthøjskole

Bemærk her, at konklusionen blot er sandsynlig – Sabroe kan sagtens være uddannet andetsteds i Danmark. Eller sågar hvor som helst i verden, hvor journalistuddannelsen er mulig. Hertil kommer at journalist ikke engang er en beskyttet titel i Danmark, så principielt kan begge præmisser være sande samtidig med, at Sabroe kun har haft 9 års skolegang, og konklusionen er decideret forkert. Intet kan i princippet på forhånd udelukkes, men må undersøges videre, før abduktionens (hypotetiske) konklusion kan af- eller bekræftes. Abduktionens ræson er af typen, som vi kan beskrive "hvis jeg skulle sætte mine sparepenge på det, ville jeg gætte på, at ...". Abduktion-formlens konklusion er altså, hvad Peirce også selv vælger at betegne som, *et kvalificeret gæt*.

Som nævnt ovenfor er abduktionen på mange måder – hvis ikke identisk så – at sammenligne med det aristoteliske enthymeme, men særligt på et punkt bliver det muligt at demarkere retorikken fra logikken/pragmatikken: Enthymemet optræder oftest som en syllogistisk slutning (logikken), hvor enten en præmis eller konklusion er udeladt. Enthymemet har dog som hos den moderne pragmatik usikre eller sandsynlige præmisser (indicier), hvilket følgelig påvirker konklusionernes sandhedsværdi. Aristoteles skriver om udeladelse af præmisser i den retoriske argumentation:

» (...)Hvis nemlig en af præmisserne er bekendt, behøver den ikke udsiges, tilhørerne lægger den selv til. «⁴⁶

Lad os opstille nogle eksempler på enthymemets form:

Eks. 1:

- a) Mennesker er fejlbarlige

(Den udeladte/implicitte præmis: b) Journalister er mennesker)

- c) Journalister er fejlbarlige

---

⁴⁶ Aristoteles (ved Hastrup), 2002.

Eks. 2:

- a) Artiklen hedder "Manden der var et billede"
- b) Artiklen er et portræt af Poul Nyrup Rasmussen

(Den udeladte/implicitte konklusion: c) Poul Nyrup Rasmussen er manden, der var et billede)

Eks.2,1:

- a) Artiklen hedder "Den talende kavalergang"
- b) Artiklen er et portræt af Lene Espersen

(Den udeladte/implicitte konklusion: c) Lene Espersen er Den talende kavalergang)

Det gælder for enthymemets virkefelt, at vi i dagligdagen knap kan nå at modtage første præmis, før vi er i færd med at forsøge at gætte hele slutningens indhold og i særdeleshed konklusionen. Vi spørger hele tiden til teksten⁴⁷ via vores egen horisont, hvilket vi kan kalde en art elliptisk erkendelse. Noget den klassiske retorik kommer ind på ved fænomenet *quaestio*. Og det er netop denne hos modtager iboende spørgelyst, som journalister på mange måder forsøger at imødekomme, når de med deres skrivelser vil leve op til det måske mere og mere dominerende af de fem nyhedskriterier: identifikation⁴⁸.

49

⁴⁷ Når jeg taler om "tekst" skal det forstås i ordets bredeste forstand, nemlig som formidlet indhold.

⁴⁸ De 5 nyhedskriterier: Sensation, Konflikt, Identifikation, Aktualitet, Væsentlighed. (Jf. fx Mogens Mejlby: Journalistikkens grundtrin: Fra idé til artikel, 2001).

⁴⁹ Læseren skaber i samspil med teksten en ny erkendelse af den "virkelighed", som stilles foran ham. Erkendelsen er så at sige elliptisk.

Identifikation og quaestio er særligt interessante begreber i diskussionen/behandlingen af det journalistiske objektivitetsideal, fordi begreberne kan medvirke til en synliggørelse af, hvordan modtager selv bringer indhold til en tekst, og hvordan afsender kan påvirke (manipulere)⁵⁰ modtager til at bringe noget bestemt med sig ind i teksten.

Når den evigt væsentlige identifikation opnås, skabes der tilstrækkelig fælles interesse (tekst og modtager imellem) til at der skabes en ny mythos⁵¹. Det vil sige situations- og personbetinget nyt indhold til en tekst. Journalist og tekst har allerede dannet deres egen mythos. Den modtager og tekst efterfølgende opnår i samspil kan være forvekslende lig den oprindelige, men aldrig identisk. Spørgsmålet er så, om den forskel der er mellem en teksts oprindelige og senere (afkodede) mythos i virkeligheden indeholder hele den mængde manipulation, som er til stede. I det tilfælde er manipulationen ikke blot i - men også ude af - journalistens hænder. Som ovenstående model illustrerer, ligger avisartiklens mythos ikke alene hos avisen eller læseren, men skabes i samspil mellem begge. Mythos bliver et miks af læser og journalists erfaringsrammer.

Enthymemet og abduktionen ligner, som vi har set, hinanden til forveksling. Og Peirce lod sig da også inspirere af klassisk sprogteori/retorik i sine undersøgelser. Peirce bliver som semiotiker og i forhold til medier, magt og ligestilling yderligere interessant, da hans tegnbegreb, som næsten kan anes i abduktionsformlen, kan hjælpe os til at forstå, hvordan journalisten kan styre sin læser i en bestemt (mere eller mindre manipuleret) retning. Lad os kort se nærmere på Peirces' tegnbegreb.

---

⁵⁰ Jeg vil senere introducere begrebet *semanipulation*, som er et kunstigt ord sammensat af semion (tegn) og manipulation.

⁵¹ Mythos, (gr. Myte). Fortælling. Det som retorisk skabes af ny erkendelse i en kommunikationssituation.

Peirces tegnbegreb

Mange medieteoritikere har vendt sig mod Peirces tegnteori. Dette skyldes, at han bringer semiotikken et stort og vigtigt skridt videre fra Saussures tegnteori, som opfattede tegnet som toledet og derfor ikke medtænkte modtagerens erfaringsramme. Dette har for eksempel været et problem for medieforskere, der har ledt efter et teoretisk fundament for de betydningsdannelser, der opstår i receptionssituationen⁵². Men Peirce formår med sit treleddede tegnbegreb at medtænke modtageren (kognition) i sin teori. Peirce var således foregangsmand for det poststrukturalistiske⁵³ tegnbegreb.

Peirces definition af det treleddede tegn lyder således:⁵⁴

» Et tegn, eller representamen, er noget, der for nogen står for noget i en eller anden henseende eller i et eller andet omfang. Det henvender sig til nogen, det vil sige skaber i vedkommendes hoved et ækvivalent eller måske et mere udviklet tegn. Tegnet, som det skaber, kalder jeg for interpretanten for det første tegn. Tegnet står for noget, nemlig dets objekt. «⁵⁵

Interpretanten må altså forstås som et nyt tegn, der igen kan afføde et nyt tegn osv. Dermed bliver tegnbrug principielt en uendelig række af tegn, som associativt kan fortsætte i det uendelige a la *stream of consciousness*. Man er i moderne markedsføring blevet opmærksom på, at associationsrækken hos modtager kan styres for så vidt, man *aimer* mod generelle associationer/konnotationsmønstre⁵⁶. Tegnet *politiker* kan eksempelvis i en kompleks proces føre en person til interpretanten *jakketsæt* til interpretanten *mand* til interpretanten *kedeligt tv på DR2* osv. osv. Når reklamebranchen gør brug af konnotationsmønstre er det naturligvis på baggrund af (mere eller mindre) komplekse strategier, men fremstillet helt forsimplet, gør man det samme som i den "børneleg", hvor den ene spørger, og den anden svarer.

- Hvilken farve har væggen? – Hvid
- Hvad ligger på jorden, når man står på ski? – Sne
- Hvad tygger du med? – Tænder
- Hvad skriver læreren med på tavlen? –Kridt
- Hvad drikker en ko? - *Mælk*

Ups.

---

⁵² Drotner m.fl., 1999: 186.

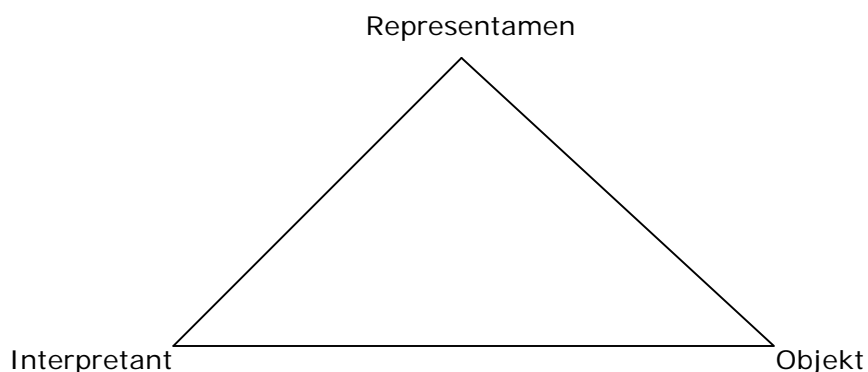
⁵³ Men det var han nok ikke selv klar over, da denne betegnelse først dukker op langt senere i sprogvidenskaben.

⁵⁴ Citeret efter Jørgensen, 1993:22

⁵⁵ Originalt citat: Peirce, 1893-1910:99.

⁵⁶ Jf. Barthes, 1970.

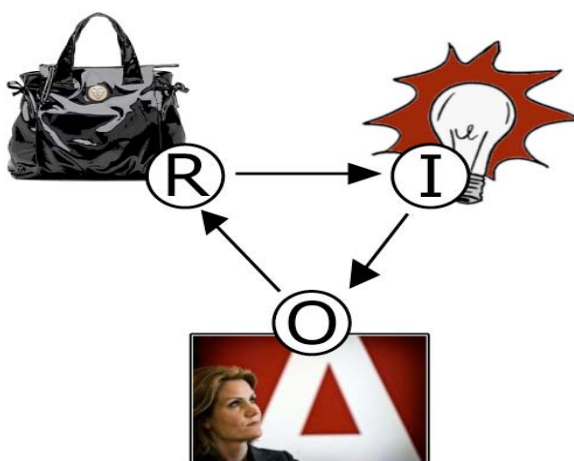
Peirces triadiske tegnbegreb opstilles ofte således:

Objektet i tegndefinitionen skal ikke opfattes som en håndgribelig ting, som tegnet refererer til, men nærmere som en idé, der opstår i samspil med modtagerens (tegnbrugerens?) erfaringer med objektet. Og disse kan altså både være af materiel og/eller emotionel art.

Tidligere har vi været inde på, at hører/læser man noget tilstrækkeligt mange gange, bliver det en slags sandhed. Dette fordi vi kognitivt lærer at forbinde tegn på en bestemt måde, når vi gang på gang præsenteres for den samme sammenhæng. Er vi ikke opmærksomme på dette, kan der ske det, at vi kommer til kunstigt at skabe links, som ikke ville kunne tåle en empirisk efterprøvning. På den måde risikerer vi at manipulere os selv i retning af et decideret falsk billede af virkeligheden. Det må her være mediernes opgave at hjælpe os til ikke – rent kognitivt – at få oprettet for mange kollektive fejl-links.

Nedenstående er et eksempel, hvorledes tegn inden for en given kontekst kan blive til fælles associationer på baggrund af mediernes magt. Konteksten er politisk.

57

⁵⁷ Gucci-Helle (Thorning-Schmidt, S) blev særligt i forbindelse med det socialdemokratiske formandsvalg, 2005, nærmest sat i metonymisk relation til sin Gucci-taske, som pressen fandt det overraskende interessant at skrive om.

Sproget er et system af tegn, som nærmere bestemt skal betragtes som et system af indre forskelle mellem sprogets elementer. Tegnene er ikke noget i sig selv, men giver først mening i deres relationer til andre tegn i sprogsystemet. Strukturalismen undersøger således forholdene mellem de forskellige led i sproget. Det er altså i sprogets indbyggede forskellighed, at vi finder tegnenes mening⁵⁸.

Tegnet "ung" finder således også sin mening i sin indbyggede relation til det modsvarende "gammel". Er man ung, kan man ikke være gammel, det giver sig selv. Men fandtes "gammel" ikke – hverken sprogligt eller "objektivt", ville "ung" rimeligvis heller ikke være. Således definerer vi også den kvindelige politiker ud fra, hvad hun ikke er.

Tegnet "kvinde" hører til den paradigmatiske struktur, den topos-klynge, som har med køn at gøre. Inden for denne møder vi kvindens sproglige modsætning⁵⁹, nemlig "manden". Kvinden lader sig – ligesom alt muligt andet - definere i uendelighed, men kun ud fra, hvad hun ikke er.

"Gucci-Helle er en kvinde". Den simple proposition, at x ikke er y implicerer en principielt uendelig række af negative prædikater og tilstande, som er sande samtidig med, at den oprindelige proposition bevarer sin gyldighed. Dette forhold kan eksemplificeres på samme måde, som Peirce viser, at syllogismen kan have et hvilket som helst antal præmisser⁶⁰. Her anvender Peirce den klassiske proposition "Sokrates er et menneske" og fremdrager heraf en række implicitte præmisser/konklusioner, som er sande samtidig med, at den/de oprindelige er det⁶¹. De implicitte præmisser/konklusioner fremkommer, idet Peirce negerer prædikatet menneske:

»... Socrates was a man; this implies (to go no further) that during every fraction of a second of his whole life (or, if you please, during the greater part of them) he was a man. He did not at one instant appear as a tree and another as a dog; he did not flow into water, or appear at two places at once, you could not put your finger through him as if he were an optical image, etc. «

---

⁵⁸ Jf. Dinesen, 2001.

⁵⁹ Kvindens sproglige modsætning er også at betragte som hendes reelle modsætning. Når det gælder tegns sproglige struktur og indbyrdes forhold, synes relationen til den virkelige struktur ikke arbitrær.

⁶⁰ Her bevæger Peirce sig dog i en lidt anden boldgade, nemlig i sin egen teori om logikken. Eksemplet er alligevel anvendeligt her på trods af sin oprindelige ikke-strukturalistiske kontekst, da det kan understrege et strukturalistisk projekt: den analogiske erkendelses metode.

⁶¹ Se også Dinesen, 1991, s. 82.

Denne kvantificering af prædikatet ser Peirce som en "imaginary increase of information", der vedrører egenskaber og tilstande. Vi skal ikke her gå ind i en dybere diskussion af Peirce's logiske erkendelsesprojekt, men vi kan drage nytte af Peirces definitioner, når vi søger at belyse en argumentations normative forankring.

Skal vi indkredse informationen "Gucci-Helle er en kvinde", laver vi på samme vis en mere eller mindre bevidst (imaginary) negation af ordet kvinde. Den mest umiddelbare negation vil som nævnt være, at hun ikke er en mand. Og dermed er manden bragt på banen i definitionen af kvinden.

Kvindens primære egenskaber er altså at finde i modsætning til mandens. Og dette gælder i vidt omfang også hendes konnoterede indhold. For hvad vi typisk associerer en kvinde med, henter vi fra en paradigmatisk struktur, som typisk ikke vil forbindes med manden.

Retorik og erkendelse

Efter humanvidenskaberne oplevede "the rhetorical turn", som lidt bredt kan beskrives ved synspunktet, at ikke kun hvad almindelige mennesker ytrer, - men hele videnskaben og al erkendelse – er et stort retorisk projekt og altså overtalelseskunst, vandt idéen at *erkendelse er retorisk* stor tilslutning i den akademiske verden.⁶² En af hovedårsagerne til, at denne opfattelse af retorik som erkendelse overhovedet har vundet indpas kan findes ved at se på det antikke overtalelsesbegreb, persuasio. Persuasiobegrebet kan (bredt) tolkes som "det at overtale", og Aristoteles engagerede sig dybt i dette begreb, som hos ham, af naturlige årsager, ikke optræder på latin, men ved det græske ord "peitho"⁶³. For Aristoteles er det klart, at vi altid "persuaderer"⁶⁴. Det vil sige, at uanset hvad vi kommunikerer til hvem hvornår, vil der ligge en intentionel handling bag. Vi ønsker at opnå noget med vores samtale, dette hvad enten, vi holder en politisk brandtale, instruerer i brug af software eller for den sags skyld "small talker" om vejr og deslige. Vi kan ikke lade være med at handle med henblik på den ene eller anden handlingens effekt. Hvor udtalt vores ønske om effekt er, kan til gengæld variere voldsomt. Lad os opstille tre eksempler på dette.

---

⁶² I Danmark har blandt andre Søren Kjølrup været talsmand for den retoriske vending – vel at mærke i moderat udgave som ikke endeligt ophæver skellet mellem sprog og virkelighed. Den ekstreme udgave, derimod, finder vi hos Hans Hauge og i hans bog "Den litterære vending" fra 1995. (Kock, *Rhetorica Scandinavica* 1, 10 – 19)

⁶³ På trods af, at det er den Aristoteliske retorik, som jeg tager udgangspunkt i, vælger jeg at anvende begrebet persuasio om peitho. Persuasio har simpelthen vundet størst indpas i de retoriske kredse. Sikkert på grund af den latinske stamme, som gør at ordet bliver mere meningsfuldt (i hvert fald her i den vestlige verden). Persuade er fx det engelske ord for at overtale.

⁶⁴ Fafner, 1977 (2005): 50.

Eksempel 1) stort ønske om bestemt effekt:

Den politiske brandtale kan være kulminationen på et helt livs drømme og hårdt arbejde, og derfor kan den være politikerens point of no return, - det må briste eller bære, og forhåbentlig vindes tilstrækkeligt mange gode viljer over for talens budskab og politikerens selv.

Eksempel 2) ønske om effekt

Når vi instruerer et andet menneske om eksempelvis brug af et nyt software-program, vil der ikke umiddelbart være meget direkte overtalelse at spore i kommunikationen (som det givetvis vil være tilfældet i den politiske brandtale), men hensigten er der stadig: Vi ønsker at opnå forståelse, vi ønsker at vise dette andet menneske noget, og eftersom emnet er teknisk, vælger vi sikkert den saglige og logosprægede stil i vores kommunikation. Og selvom vores hensigt skulle vise sig – af den ene eller anden grund – at være den, at vi slet ikke ønsker, at det andet menneske skal forstå software-programmet, så er intentionen der jo stadig. Selvom den bliver knap så umiddelbar at forstå.

Eksempel 3) latent effekt

Og hvad angår small talk af arten vind og vejr, så gælder det, at intentionen ikke nødvendigvis behøver at findes i selve det udtalte. Den kan også ligge latent i den sociale relation. Samtale om vind og vejr kan altså – med mindre man er meteorolog, landmand, pilot eller anden med begrundet og dybereliggende interesse for vejrforhold – betegnes som en art bekræftelse på menneskeligt samvær. Denne informationsfattige udveksling af ord, betegner Malinowski i 1923 som "phatic communion"⁶⁵, og det er samme grundtanker der gør sig gældende i Roman Jakobsons fatiske sprogfunktion. Det bør altså bemærkes, at kommunikation som kan gives et small talk label på ingen måde behøver være af "small importance".

Persuasio (peitho) er altså altid til stede i menneskelig kommunikation. Dette forhold ophøjer dog ikke i sig selv retorik til erkendelse. Men det vil måske være korrekt at sige, at al erkendelse er retorisk i og med vores forståelse af verden er forankret i en altid tilstedeværende intentionalitet. Og denne hænger uløseligt sammen med vores følelser. Og da medierne så at sige lever af kommunikation/formidling er denne overordnet set af særdeles intentionel karakter, og man må derfor også som udgangspunkt kunne forlange, at journalisterne er sig deres potentielt store magt bevidst(?).

---

⁶⁵ Ogden & Richards "The Meaning of Meaning", 1989.

Følelser uundværlige for erkendelsen

Fælles for enhver form for mellemmenneskelig kommunikation er det, at følelser må aktiveres for at opnå mening. Vores følelser fører os til erkendelse. Men de kan som bekendt også forføre os, som det fx tydeligt illustreres i et udtryk som: Kærlighed gør blind. Følelser er farlige og uundværlige.

Vil journalisten opnå engagement og identifikation hos sin læser må han (m/k) *også* appellere til dennes følelser – glæde, forargelse, forfærdelse, undren, nysgerrighed - den ene reaktion er principielt ikke bedre end den anden. Så længe der opnås reaktion.

Vi kan vel umuligt forestille os et liv uden følelser. Ligesom vi umuligt kan forestille os et liv uden erkendelse. Derfor kan det også være svært at begribe, at på trods af dette har videnskaben gennem århundreder hårdnakket holdt på, at den sande saglighed må opnås gennem ren logos. Fri for følelse. Fri for fyndord. Fri for falskhed, men frit forenklet i sit udtryk.

Denne tvedeling mellem fornuft og følelse har domineret videnskaben op gennem historien⁶⁶, men den klassiske retoriske tradition har gennem hele sin eksistens nægtet at anerkende denne adskillelse, hvilket den topiske erkendelsesteori⁶⁷ også tydeligt illustrerer. Fornuft og følelse lader sig ganske simpelt ikke adskille, og derfor gælder det, at *vi erkender også med vore følelser og vælger med fornuften*. Hvor rationalismen peger på de fem sanser som indgang til forståelse, kan dialektikken (og senere/sideløbende retorikken) supplere, at ordet *føle* både henviser til en af de fem sanser og en indre oplevelse af, lad os sige, følelsesmæssig karakter.⁶⁸

Selv naturvidenskab har altså lige så vel som poetikken – og alt andet - altid været bundet til emotionel erkendelse. Vi kan slet ikke forstå tekst uden via vores følelseskabinet at knytte dette, som stilles foran os, til vores egen erfaringsramme. Vi spørger kontinuerligt til det, vi oplever, for vi vil have det til at give mening. Om så meningen viser sig at være, at det ikke giver mening, så går det nok alligevel. – Tænk blot på alle religionerne.

Følelserne hjælper os med at hente det rette erfaringsmateriale frem. Fremstillet med hjælp fra en konstrueret metafor, kan man sige, at følelserne er den bibliotekar, som gør søgningen i de dybe arkiver mulig. Uden bibliotekaren er bogstaver og ord ikke mulige at linke til vores

---

⁶⁶ Jf. Platon. Og senere den filosofiske rationalisme med Kant som den vestlige kulturs måske fineste eksempel herpå.

⁶⁷ Jf. Togeby, 1986.

⁶⁸ Jf. Lindhardt, 1977, 80-83. Desuden er det tankevækkende, at på Ciceros sprog, latin, kan ordet *sentire* betegne såvel føle, sanse, forstå, erkende, vurdere og bedømme.

identitet⁶⁹. Og de bliver deraf overordentligt uvedkommende på grund af deres uforståelige karakter.

Logos, ethos og pathos

Det er altså, ligesom for alle andre, gældende for journalister, at de kommunikerer og erkender via og med følelser. Når de vil nå ud til deres modtagere må de søge en appel, som klarer budskabet bedst muligt. Den klassiske retorik opererer med tre appelformer, som efterhånden er udbredt i en sådan grad, at man ikke behøver have noget videre kendskab til den retoriske teori for at være bekendt med dem. Logos, ethos og pathos er simpelthen blevet et generelt humanistisk analyseredskab til tider endda helt ned i folkeskolens ældste klasser.

Aristoteles definerer appelformerne som peithos (persuasios) fremtrædelsesformer⁷⁰. Han tænker sig persuasio forløbende på én gang ad tre linjer⁷¹. For det første som en appel til forstanden: Logos, som nogenlunde kan oversættes "ordene som udtryk for den fornuftsmæssige sammenhæng". For det andet som appel til følelsen, og denne forgrener sig i to typer. Den ene af mere permanent karakter, end den anden: Ethos, som udgår fra talerens karakter og moral (etik – ethos). Og endeligt pathos, som består i mere spontane og til tider voldsomme følelser (affekter), som taleren formår at vække hos sit publikum.

Appelformernes elocutio (stil)

Logos

Logos er at forbinde med den saglige stil, som ofte har den effekt, at modtager ledes i en tilstand af rationel og koncentreret opmærksomhed. Modtagers engagement har dog en begrænset levetid i forhold til denne appelform – navnlig hvad angår journalistik med logos-dominans. Den form for koncentration, som logos-kommunikation fordrer, stiller større krav til modtageren, end kommunikation med afbalanceret appelstil. Aristoteles beskriver, at retorikken må docere, delactare og movere: Belære, underholde og bevæge. Overvejende belærende kommunikation er knap så fængende som den stærkt underholdende eller dybt bevægende fremstilling. Derfor gælder det også, at den avis, som, ud over at være informativ og vel-researchet, formår at engagere sine læsere følelsesmæssigt har mere succes, end den avis som primært docerer.⁷²

---

⁶⁹ Ifølge Aristoteles gælder det om at sætte det forhold, man taler om (konteksten var verbal kultur) for tilskuerens indre øje. Ifølge denne tankegang kan opfattelse og følelse ikke skilles ad. (Som i værket Retorik). Om pathos skriver han (Retorik, 34): "Overbevisning skabes gennem tilhørerne, når disse påvirkes i retning af en vis følelsesmæssig affekt" Vi opnår altså ingen overbevisning – ingen positiv relation til udtrykkets mening, hvis ikke det indeholder elementer af pathos/emotiv påvirkning.

⁷⁰ Aristoteles, 2002: II, 1-10.

⁷¹ Fafner, 1977, (2005): 43.

⁷² Jf. oplagstal på hhv. Information og BT ;-)

Ethos

Den vigtigste forudsætning for succesfuld kommunikation er imidlertid troværdighed. Uden den gode ethos kan der bevæges, underholdes og belæres til hudløshed, uden at det får nogen positiv effekt. Holberg fortæller om en kappestrid i veltalenhed.⁷³ Mellem en stork og en hø. Og selvom deres taler er præcis lige gode, er det alligevel storken som vinder prisen, thi "den ene (tale) var holden af en uskyldig stork, men den anden af en rovfugl."⁷⁴ Det billede vi danner os af et andet menneskes troværdighed, behøver ikke have noget som helst at gøre med, hvad der rent faktisk bliver sagt – *logos ethikos* – men kan sagtens knytte sig an på noget kulturelt konstitueret, en forudgående episode, en personlig afsmag for personen (personens etnicitet, seksualitet, udseende eller noget helt fjerde).

Ethos knytter sig altså til afsenderens (talerens) troværdighed.

Pathos

At noget er patetisk gør det ikke just troværdigt. Kommunikation med stærk pathos opfattes ofte som teatralisk, skabet og højtravende. Kan man ikke kontrollere styrken af sine følelsesudbrud, kan man heller ikke overlades noget større ansvar i samfundet. Det vil simpelthen være for risikofyldt. Sådant synes holdningen at være i Danmark (Skandinavien), men fra land til lande er der generelt stor forskel på accepten af – og respekten for – stærk følelsesmæssig retorik. Særligt på de politiske scener og i de politiske taler, kan vi se og høre en stor forskel fra land til land. Rusland, Syrien, USA, Danmark. – Hvis disse landes politikere byttede taler, hvad angår appelvægtingen i fremførelserne, kan man vist godt gå ud fra, at det ville skabe postyr og misforståelser. Og politikerne ville på den baggrund miste en anseelig portion af deres troværdighed.

Der regerer i vores samfund en (sund) skepsis over for følelsesladet kommunikation. Vi ved, at følelser er stærke og dermed magtfulde, fordi de i visse tilfælde kan fratage vores rationelle argumenter magten. Særligt kærlighed, had og jalousi er følelser, vi må være på vagt over for, da de kan lede os i en retning, som senere vil vise sig at være uhensigtsmæssig for os selv og måske endda også for vores omgivelser. Selv vores retssystem anerkender, at der er god grund til at tage følelsernes magt alvorligt. Hvis vi i et overvældende tilfælde af jalousi begår en forbrydelse mod et andet menneske, kan vi erklæres sindssyge i gerningsøjeblikket og på den måde opnå strafnedsættelse pga. formildende omstændigheder. Følelsernes manipulation med det menneske, de regerer i, bliver således en formildende omstændighed i noget så formaliseret som en strafferetslig kontekst.

---

⁷³ Eksemplet med storken og høgen optræder også hos Fafner, 1977: 47.

⁷⁴ Holdbergs 139. fabel.

Selvfølgelig vil man i den pågældende retssag tage stilling til de særlige forhold, som har gjort sig gældende i forbindelse med lovovertrædelsen, men man har altså formaliseret følelsers eventuelle effekt på den personlige dømmekraft ved at have paragraffer, som åbner mulighed for formildende omstændigheder ved følelsesmæssig ustabilitet. Det vil altså sige, at på trods af, at følelser er personlige, og på trods af at følelsesmæssige reaktioner på dette og hint varierer fra person til person, så vælger samfundet alligevel at acceptere det som et generelt faktum, at følelser udfordrer den enkeltes fornuft. Som om hvert enkelt menneske er delt op i to dele. En del fornuft og en del følelse. Og så gælder det ellers om at sikre sig en balance, som i øvrigt kun opnås hvis, fornuften har overherredømme. Strafferet forholder sig altså til følelser, som kunne de "overtale" fornuften hos et menneske. Det kan dog kun være en formildende omstændighed, hvis der, nærmere end overtalelse, er tale om manipulation. Man tager altså forbehold for menneskets evne til at manipulere sig selv ud i kriminelle gerninger. Det er i sig selv tankevækkende at følelserne har en sådan særstatus. Tænk blot på, hvis det omvendt var fornuften, som kunne generere formildende omstændigheder "Ja, det gjorde virkelig ondt på mig, da jeg dræbte min kone, men jeg kunne intet stille op over for det indre argument, at alt ville blive så meget bedre, hvis hendes livsforsikring kom mig og børnene til udbetaling. Vi ville blive i stand til at betale gælden i huset ud, og der ville være råd til at sende børnene i overordentligt gode privatskoler, og resten af pengene kunne doneres til Afrika, hvor de sandelig ville falde på et tørt sted." Det er helt utænkeligt, at en sådan tale ville vække rets-relevant sympati. – Dog kunne den sikkert udløse et videre undersøgelsesforløb med det medicinske sigte at fastslå hvor vidt anklagede var psykopat.

Fornuften anses ikke (måske med undtagelse af psykopati) som værende farlig og ukontrollerbar. Saglige argumenter er pr definition ikke at opfatte som værende manipulerende. Her må vi blot huske, at intet logos-argument har vundet kulturelt indpas uden persuasiv styrke. Og persuasio må og skal defineres som tilskyndelse til meningsdannelse og handling, hvilket kræver modtager-identifikation. Og uden følelsesappel ingen identifikation. Derfor må det gælde – også inden for journalistikken – at pathosappellen med al sin persuasive styrke er et nødvendigt onde, uden hvilken vi aldrig ville kunne (be)gribe nogen som helst idé om noget. Farligt bliver det dog at betragte pathos som det onde, - især nu, hvor vi har set, at vi alligevel aldrig slipper uden om. For vil man ikke altid forsøge at undgå det onde? Det ligger til vores kultur, at det hos os selv, som vi betragter som værende af slet karakter, det lyver vi om. Kognitiv dissonans må for tæt ved enhver pris undgås. Og argumenteres der udelukkende på et følelsesmæssigt grundlag forsøger vi med alverdens kunstgreb at opgradere dette kulturelt set tvivlsomme grundlag til fornuftigt og logisk. – Når vi (bare for at blive ved de karikerede eksempler) ikke gider hilse på kærestens eks er det ikke på grund af jalousi og frygt, men simpelthen fordi, at denne er et hele vejen

igennem usympatisk menneske pga. både det ene og det andet. Og når de danske kvinder ikke burde tildeles kommunal stemmeret i 1893 skyldes det da også, at

» *Det har vist sig, at giver man dem (kvinderne) først en lillefinger, så vil de have hele hånden(...)* «⁷⁵

Persuasio og journalistik

Den aristoteliske retorik anerkender ikke, at ikke-persuasiv kommunikation skulle være en mulighed i mellemmenneskelig interageren. Aristoteles' peitho-begeb er så at sige altid til stede hos og mellem mennesker. "*For så vidt som peitho i bred forstand må omfatte den talendes vilje og evne til overhovedet at nå sin tilhører, må den jo ligge bag enhver sproglig henvendelse, også den forklarende.*"⁷⁶ Senere er der dog kommet en del retorikere til med en lidt anden opfattelse. Nemlig den, at kun hvor der er *uenighed/konflikt/noget nyt at udbrede* kan der blive tale om persuasio. Når sprogbrugen er informativ og referentiel er den altså ikke persuasiv⁷⁷. Lad os kalde den Aristoteliske opfattelse, som dette speciale læner sig op ad, for den brede, og Jørgen Fafners (mfl.) for den snævre, idet sidstnævnte opererer med forbehold, der ikke er til stede i førstnævnte.

I forhold til den brede opfattelse kan man hævde, at der ikke er så meget at diskutere: Her er alt jo persuasio, - og dermed vil mennesker altid være mere eller mindre manipulerende i deres gerninger.

Men når det kommer til den snævre tilgang, som gør overbevisningens kunst nemmere at forholde sig til, bliver overbevisningen et specifikt kommunikativt fænomen, hos hvilket det gælder, at ét grundlæggende kriterium må være til stede, for at der overhovedet kan være tale om persuasio: Meningsdivergens.

En journalist med respekt for sig selv vil aldrig formidle en nyhed, der ikke rummer modstridende holdninger – hvad enten de så er impli- eller eksplicite. Derfor må der – uanset hvilket persuasio-tilgang, man måtte tilslutte sig - altid være tale om manipulation, når der er tale om (vel at mærke) *god* journalistik. Denne påstand kan understøttes i noget så solidt som de, tidligere nævnte, journalistiske nyhedskriterier⁷⁸, hvoraf konflikt er et af dem.

---

⁷⁵ Folketingsmedlem for Højre, Hans William Scharling. Citatet er en del af hans bidrag til folketingsdebatten som følge af femte forslag om *kvinders valgret og valgbarhed*. Forslaget blev fremsat af Venstre-politikerne Herman Trier og Fredrik Bajer, hvoraf sidstnævnte senere opnåede Nobels Fredspris. (Jf. Holm, 2008)

⁷⁶ Fafner, 1977 (2005): 50.

⁷⁷ Burke, 1969 : 77. Fafner, 1977 (2005): 52.

⁷⁸ Nyhedskriterierne: Aktualitet, Væsentlig, Konflikt, Identifikation, Sensation.

Magten

Vi har tidligere set på medierne ud fra en primært retorisk vinkel. Dette næste kapitel *Magten* vil fokusere på samfundets magtformer og deres normative indflydelse på samfundets politiske og social udvikling. Dette inspireret af sociologen John B. Thompsons værk *Medierne og moderniteten*⁷⁹. Meningen er at kaste lys over de magtmuligheder, som altid er til stede i det moderne samfund. Hypotesen er, som vi skal se, at der findes forskellige værdiområder, fra hvilke vi kan hente muligheden for magt. Områderne giver os rammen for erhvervelsen af den sociale magt. Områderne, som Thompson kalder magttyper, kan, som vi skal se, give os et sociologisk indblik i, hvorledes magt og ligestilling også hænger sammen. Hvor der ikke er ligestilling mellem kønnene må der være tale om en hegemonisk relation. Der må være tale om enten patriarkalsk eller matriarkalsk samfundsindretning. Hegemoni betyder overherredømme. Den som står i hegemonisk relation til et andet menneske er altså i besiddelse af større magt, end den anden.

Thompsons beskæftiger sig på intet tidspunkt med ligestilling i sit værk om medierne og moderniteten. Derfor må det bemærkes, at kapitlet her blot tager udgangspunkt i – og lader sig inspirere af – ham. Thompson opstiller med sine magttyper et analyseredskab. Det redskab samles hermed op.

Hvad angår en klarere definition af begrebet magt bliver graden af "kunstigt" ikke mindre. For hvordan overhovedet definere noget, som i virkeligheden blot definerer alt og intet? Magt er ikke noget vi kan tage og føle på. Magt står ikke alene, men støtter sig op af lige så diffuse begreber som fx autoritet, indflydelse og tvang. Vi kan dog prøve med en definition, som tidligere er anført i en fodnote: *Magt er besiddelsen af kontrollerende indflydelse*. Men når det kommer til et så vidt og bredt diskuteret begreb, lader den korte definition vel en del være tilbage at ønske hvad angår en klarere teoretisk positionering(?) Man kunne spørge, om dette kapitel behandler magt som en ressource, der kan besiddes, eller som en relation mellem aktører, eller som en bagvedliggende samfundsstruktur, eller måske som et diskursivt forankret fænomen? Svaret er ja.

Magt er noget man har eller ikke har (over nogen) i en given situation i en given kontekst. Og det skyldes, som vi skal se, både det ene og det andet. Thompson baserer sin (medie)teori på de fleste af de store (hermeneutiske) teoretikere fra det seneste århundrede. Dette kapitel baserer sig på Thompson, og kommer derfor også til at bære præg af den eklektiske forankring.

---

⁷⁹ Thompson, 2001.

De fire magttyper

Thompson skelner mellem fire hovedtyper af magt⁸⁰. Det være sig *økonomisk*, *politisk*, *tvangsmæssig* og *symbolsk* magt. Opdelingen har, som Thompson påpeger, først og fremmest en analytisk karakter. Vi har altså at gøre med et teoretisk kunstgreb. Magttyperne skal afspejle de aktiviteter, som mennesker typisk deltager i, og de respektive ressourcer, der typisk trækkes på ved udøvelsen af magt.

Økonomisk magt har at gøre med det evige forhold, at mennesket må anskaffe sig midler for at overleve. Den økonomiske magt stammer fra menneskelig produktionsaktivitet, som er forbundet med fremskaffelsen af midler til livets opretholdelse. I dag gennem udvinding af råstoffer og omdannelse af disse til varer som kan konsumeres og/eller udveksles på et marked. Hele denne aktivitet har at gøre med anvendelse og skabelse af forskellige former for materialer og finansielle ressourcer inkl. råstoffer og produktionsmidler, forbrugsvarer og finansiell kapital. Ressourcerne kan opsamles af organisationer og enkeltpersoner med det formål at øge deres produktionsaktivitet, hvor ved de er i stand til at forøge deres økonomiske magt.⁸¹

Den økonomiske magt kan skelnes fra *politisk* magt, som stammer fra koordinering af mennesker og regulering af deres samspilsmønstre. Selvom alle organisationer basalt set bygger på en vis grad af regulering og koordinering, og derfor en mængde politisk magt, vil den politiske magt i denne sammenhæng være at betragte som den statslige. Altså de institutioner, der via centralisering, udfører statslige aktiviteter inden for et mere eller mindre afgrænset område. Staten er altså den rene udgave af den politiske magts institutioner. Alle stater og statslignende institutioner er grundlæggende systemer af magtbeføjelse:

» De indebærer komplekse systemer af regler og fremgangsmåder, der giver bestemte enkeltpersoner kompetence til at handle på bestemte måder. I nogle tilfælde er disse regler og fremgangsmåder udtrykkeligt indkodet i form af love der vedtages af selvbestemmende organer og administreres i et retsvæsen. «⁸²

Der findes en lang række forskellige måder en stat kan indrette sig på. Nogle i vores optik mere sympatiske end andre. I denne teoretiske sammenhæng vil kun den vestlige, demokratiske (danske) indretningsmodel blive vægtet. Særligt hvad angår beskyttelsen af den statslige autoritet adskiller den demokratiske stat sig nemlig betydeligt fra andre stater, da

---

⁸⁰ Jf. Michael Mann.

⁸¹ Thompson, 2001: 23.

⁸² Thompson, 2001: 24.

denne må fastholde sin legitimitet via holdningsforankring/holdningsændring og ikke blot kan "nøjes" med fx at sprede skræk og rædsel, som visse regimer den dag i dag gør det.

Statens autoritative overlevelse afhænger af dens evne til at udøve to former for magt. Det være sig *den tvangsmæssige* og *den symbolske*. Staten kan (i sidste ende) anvende forskellige former for tvang, hvilket skal forstås som truslen om, eller anvendelsen af, fysisk magt. Dette for at støtte den politiske magts udøvelse, når denne er truet af eksempelvis udefrakommende angreb eller, de på sigt lige så farlige, interne uroligheder og oprør. Den *tvangsmæssige magt* er koordineret og reguleret ved love og regler gennem de – i vores samfunds tilfælde – tre statsmagter⁸³.

Den symbolske magt er, som nævnt, ligeledes vigtig for statens opretholdelse. Statens autoritet kan nemlig støttes ved udbredelsen af symbolske former *med det formål at opdyrke eller fastholde troen på den politiske magts legitimitet*.⁸⁴ Thompson betegner den politiske brug af symbolsk magt som en "risikofyldt og uberegnelig affære", hvilket synspunkt der må siges at være dansk, journalistisk opbakning til.⁸⁵ Den symbolske magt er af kulturel karakter og stammer fra frembringelse, udbredelse og modtagelse af betydningsbærende symbolske former. Den symbolske magts primære værktøj/ressource er sproget. Mennesker er, som Thompson påpeger, hele tiden beskæftiget med at udtrykke sig i symbolske former og at fortolke andres udtryk:

» De kommunikerer hele tiden med hinanden og udveksler information og symbolsk indhold«⁸⁶

Og kommunikationen er, som vi har set i medie-afsnittet, altid af mere eller mindre persuasiv karakter. Denne menneskelige aktivitet trækker på forskellige former for ressourcer som bredt kan betegnes "informations- og kommunikationsmidler", altså sprog i den bredeste definition. For overblikkets skyld opstiller Thompson en model over de fire magtformer⁸⁷, som kan ses nedenfor:

---

⁸³ Lovgivende, dømmende, udøvende.

⁸⁴ Thompson, 2001: 24.

⁸⁵ Jf. tv-programmer som "Jersild og Spin", DR2 og "Mogensen og Christiansen", TV2-News. Som begge beskæftiger sig med fænomenet spin og de politiske magthaveres brug samt afhængighed af symbolsk medie-magt.

⁸⁶ Thompson, 2001:25.

⁸⁷ Thompson, 2001: Tabel 1.1., s.27.

Magtformer	Ressourcer	Paradigmatiske institutioner
Økonomisk magt	Materielle og finansielle ressourcer	Økonomiske institutioner (fx erhvervsvirksomheder)
Politisk magt	Autoritet	Politiske institutioner (fx staten)
Tvangsmæssig magt (især militærmagt)	Fysisk styrke og våbenmagt	Tvangsmæssige institutioner (især militæret, men også politiet, fængselsvæsen osv.)
Symbolsk magt	Informations- og kommunikationsmidler	Kulturinstitutioner (fx kirken, skoler, universiteter, medieindustrien osv.)

Magtformer er ud fra et ligestillingsperspektiv særligt interessante, når man ser på, hvilket køn, som primært har besiddet (og endnu vigtigere: besidder) de nødvendige ressourcer for de respektive magtformer. Lad os derfor nu tænke magttyperne ind i en aktuel ligestillingskontekst.

Den økonomiske magt

- I 2005 tjente offentligt ansatte kvinder gennemsnitligt otte procent mindre end mænd, som udførte samme arbejde. I den private sektor tjente kvinderne 22 % mindre end mænd i samme arbejdsfunktioner. I 2003 blev mænds pensionsformue opgjort til i gennemsnit at være 30 % større end kvinders. I den offentlige sektor sidder mænd på 80-82 % af topstillingerne. I den private sektor er 95,6 % af topledere mænd, mens 93 % af de tværgående direktører (niveauet lige under topledelsen) er mænd. 91,3 % af medlemmerne i de danske virksomheders bestyrelser er mænd.

Og den politiske magt:

Mænd sidder på 60,4 % af pladserne i de offentlige råd, nævn og udvalg som er nedsat af regeringen (og mændenes dominans på dette ministerstyrede område er vokset siden 2003). I 2008 var 7 ud af 98 (!) danske borgmestre kvinder. Efter folketingsvalget i 2007 var 68 medlemmer af folketinget kvinder. Dette inklusiv det kvindelige medlem fra Grønland. Dvs. 38 % kvindelige MF'ere i Danmark.

Den tvangsmæssige:

Militær, politi og fængselsvæsen administreres af staten (Forsvarsministeriet og justitsministeriet, forsvarsministeren er – og har altid været – en mand. Justitsministeren er nu (siden 2001) og for første gang i en kvinde. Oven i købet en talende kavalergang). Politiet har en klar overvægt af mandlige betjente og mandlige ledere. Dog er politichefen en kvinde.

Den danske værnepligt gælder kun mænd, så her bliver den mandlige overvægt helt naturligt vedligeholdt.

Den symbolske magt

89 % af professorerne ved de højere læreanstalter er mænd. Det samme gælder 76 % af lektorerne og 62 % af adjunkterne. Til gengæld er kvinderne i flertal blandt de studerende på de lange videregående uddannelser og har været det i et stykke tid. I 2004 var 53 % af de studerende kvinder, og blandt de nyoptagne ved KU i 2007 var 63,3 % kvinder. På det biovidenskabelige fakultet ved KU var 76,7 % af de optagne i 2007 kvinder. – Men så sørgede vi da også for at ændre kvotesystemet med det specifikke formål at få en mere ligelig fordeling mellem kønnene.⁸⁸

Måske Thompsons model kunne revideres på en sådan måde, at den kunne tjene til at anskueliggøre den kønspolitiske magtfordeling i Danmark anno 2008? Thompsons kunstgreb af et magtskema kan i hvert fald hjælpe os med at fastslå, at den hegemoniske relation danske mænd og kvinder imellem baserer sig på, at mændene (generelt set naturligvis – hvad ellers(?) har magten. Danmark er et patriarkalsk samfund. På den moderne måde. Hvis den kønsmæssige magtfordeling i Danmark bare tilnærmelsesvis minder om den i Sverige, begynder hvad Berlingske Tidende skrev i sin nekrolog over Anna Lindh⁸⁹ at give mening:

» Hendes kvindelighed var intakt på trods af magten. «

For kvinder og magt er åbenlyst ikke nært så forbundne som mænd og magt. Og er man i tvivl om den påstands rigtighed, kan man jo forsøge sig med følgende konstruerede citat fra Berlingske Tidendes endnu ikke bragte fiktive nekrolog over den danske udenrigsministerpendant Per Stig Møller:

» Hans mandighed var intakt på trods af magten. «

---

⁸⁸ Kilder på statistiske afsnit: Socialforskningsinstituttet. Holm, 2008. Vinqvist, 2008 in Weekendavisen 27.06.

⁸⁹ Sveriges tidl. udenrigsminister som i 2003 blev myrdet af en sindssyg mand i svensk stormagasin.

Magtformer	Ressourcer	Paradigmatiske institutioner
Økonomisk magt 	Materielle og finansielle ressourcer	Økonomiske institutioner (fx erhvervsvirksomheder)
Politisk magt 	Autoritet	Politiske institutioner (fx staten)
Tvangsmæssig Magt 	Fysisk styrke og våbenmagt	Tvangsmæssige institutioner (især militæret, men også politiet, fængselsvæsen osv.)
Symbolisk magt 	Informations- og kommunikationsmidler	Kulturinstitutioner (fx kirken, skoler, universiteter, medieindustrien osv.)

Medierne kan og skal altid interessere sig for magthaverne. Og disse er - og har historisk set altid primært været – mænd. Derfor bliver det nu også interessant at kigge på, om journalisten i sin portrættering af den kvindelige politiker lader en undren over dennes magtposition skinne igennem. Det kunne vel godt tænkes, at man, med Thompson in mente, kunne få en del af sit sensationskriterium opfyldt via fortællingen om den *kvindelige* magthaver. Eller som Annette K. Nielsen har formuleret det:

» Der er noget grundlæggende suspekt ved en kvinde, som bevæger sig ud af privatsfæren og hen mod magten. «⁹⁰

⁹⁰ Anette K. Nielsen er journalist og forfatter (til blandt andet: Grib Magten – om kvinder og ledelse. Tidl. redaktør på Kvindef. Citatet stammer fra et research-interview jeg lavede med hende efteråret 2006.

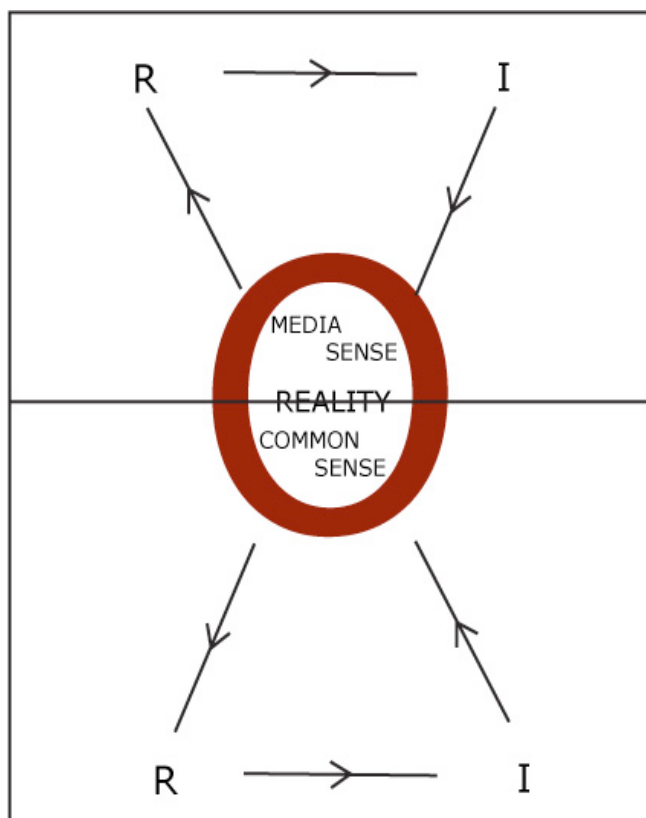
Normativitet og magt

De kønsnormer, vi lever efter, balancerer, som vi har set, på et patriarkalsk magt-hierarki, som vi må siges at acceptere, da det principielt ikke kan eksistere i et demokratisk og rettighedsbaseret samfund uden vores accept. Men der er forskel på blot at acceptere og på aktivt at acceptere noget. Blandt andet derfor er det også så vigtigt, at vi her midt i det hyperkomplekse mediesamfund holder os normernes magt for øje og (særligt som kvinder) lærer at bide fra os – i stedet for blindt at samtykke.

Samfundets *sensus communis*, normerne, deler objekt med medierne. Dette fordi, at medierne i dag er den primære stimulans hvad angår interpersonel meddelelsesdistribution. Hvad eksempelvis angår Gucci-Helle og det tidligere opstillede eksempel med håndtasken, kan man sige, at Gucci-tasken bliver det objekt, der forbinder afsenderholdningen med modtager-opfattelsen. Og når en "sandhed" først vinder indpas i den brede offentlighed, vil den som oftest igen tages op af medierne, for at gøre det distribuerede indhold vedkommende og engagerende.

Modellen til højre er ment som et bud på, hvor vores virkelighed opstår. I det konstante og dynamiske møde mellem allerede-eksisterende normer og de nye medie-fortællinger, som tager afsæt i det allerede-værende. Igen ser vi en elliptisk proces. Modellen er mest af alt en forenkling af de symbolske magtprocesser som er så dominerende i det senmoderne samfund. Den tager udgangspunkt i den percianske tanke-gang om den uendelige semiosis. Modellen foreslår således, at vores virkelighed *reality* befinder sig omgivet af *media sense* og *common sense*. Disse er forbundet i en uendelig symbiose-semiosis i hvis brændepunkt, vores hverdag udspiller sig.

Lad os nu gå videre til at undersøge nogle konkrete og aktuelle portrætter af kvindelige politikere.

Casestudies

I følgende afsnit vil fire portrætartikler om kvindelige, danske politikere blive undersøgt. Dette med henblik på at sætte forudgående baggrundsteoretiske medie-ramme i spil. Der vil særligt blive fokuseret på journalistens argumentation.

Der vil blive set på 5 cases i form af portrætartikler. Alle enten fra 2008 eller fra perioden omkring folketingsvalget efteråret 2007. Passager fra artiklerne vil blive fremhævet og vægtet, hvor det findes relevant. Alle cases er vedlagt som bilag. De portrætterede politikere er Gitte Seeberg, Helle Thorning-Schmidt og Margrethe Vestager (i dobbeltportræt), Birthe Rønn Hornbech og endeligt Johanne Schmidt Nielsen. De forskellige cases er valgt ud fra et ønske om, at belyse kvinder på tværs af partiskel og generationer. Tre politikere er i fyrrerne, en i tyverne og en i sine tressere. Denne vægtning svarer meget godt til den generelle aldersmæssige fordeling af kvindelige politikere på Christiansborg.

Gitte Seeberg

Gitte Seeberg blev valgt ind i folketinget for Det Konservative Folkeparti i 1994. Der blev hun indtil 2004, hvor hun rykkede videre til Europaparlamentet. I 2007 stifter hun sammen med MEP Anders Samuelsen og MF Naser Khader partiet Ny Alliance. I Januar 2008 forlader hun Ny Alliance og bliver løsgænger. Fra og med september 2008 bliver hun generalsekretær for Verdensnaturfonden.

Det portræt vi nu skal se på er fra januar 2008. Det er bragt i Jyllands-Posten og skrevet i forbindelse med, at Seeberg forlader Ny Alliance. Journalisten er Hanne Fall Nielsen.⁹¹

» **Ny Alliance: JP-Portræt: Nok er nok-kvinden**

Portræt: Gitte Seeberg

Kompromisløs, ambitiøs og forfængelig. Tre ord, som beskriver løsgængerens Gitte Seeberg – og som bruges både negativt og positivt.

Af Hanne Fall Nielsen

For 47 år siden blev Gitte Seeberg født som enebarn, og det er hun blevet ved med at være. Både i sin familie, i politik og i sin natur. Når hun for anden gang på godt et halvt år forlader et parti, er forklaringen blandt venner og fjender netop enebarnets medfødte oplevelse af at have ret. "Og når hun ikke kan få ret, bliver hun forurettet og går sin vej. Hun har ikke fanget den der med, at hun er nødt til at blive, råbe lidt højere og kæmpe for at få sine synspunkter igennem – akkurat som i en søskendeflok" siger en politisk kollega om Gitte Seeberg. «

Sådan begyndes JP-portrættet af Seeberg, som her kaldes nok er nok-kvinden. Titlen er en reference til et af Seebergs argumenter for at stifte Ny Alliance godt 8 måneder forinden. Hun

---

⁹¹ Jyllands-Posten d. 30.01.2008. Artiklen er vedlagt i sin helhed under bilag.

henviste dengang blandt andet til Dansk Folkepartis indflydelse i dansk (blok)politik. Dengang forlod hun De Konservative, nu forlader hun det parti, som hun er medstifter af. Det er sikkert disse to eksempler på definitiv politisk opførsel fra Seebergs side, som får journalist Hanne Fall Nielsen til at synes, det er morsomt og relevant at kalde Seeberg for "Nok er nok-kvinden". Det kunne have været en mulighed at kalde Seeberg for Nok er nok-politiker, men journalisten har altså fundet det relevant at fremhæve *kvinden* i portrættet af politiker Seeberg.

At Seeberg er født som enebarn er ikke noget unikt, som burde medføre opmærksomhed. Det gælder jo ikke blot alle enebørn, men alle, som er ældst i en søskendeflok, at de kom til verden som enebørn. Grunden til, det her fremhæves, er, at enebarns-statusen skal bruges som argument i artiklen. Det faktum, at Seeberg er enebarn, ophøjes til faktuel argumentation for, hvorfor og hvordan hun træffer sine politiske beslutninger. Ganske vist påpeger journalisten, at det er *venner og fjender*, som bruger enebarnet som forklaring. Men samtidig tilkendegiver journalisten en tilslutning til påstanden, at *enebarnet har en medfødt oplevelse af at have ret*. En påstand der sikkert vil kunne diskuteres inden for psykologien, men som af naturlige årsager aldrig kan bekræftes empirisk. Ikke desto mindre udgør påstanden altså den helt grundlæggende indledningsvise argumentation i portrættet af den kvindelige politiker. Lad os bryde argumentationen op:

Syllogistisk:

- a) Enebarnet har en medfødt oplevelse af at have ret
- b) Gitte Seeberg er enebarn
- c) Gitte Seeberg har en medfødt oplevelse af at have ret

Og...

Abduktivt/enthymemisk:

- a) I en søskendeflok må man kæmpe for at få sine synspunkter igennem
- b) Gitte Seeberg har ingen søskendeflok og er enebarn
- c) (implicit) Gitte Seeberg har ikke lært at kæmpe for at få sine synspunkter igennem, (derfor bliver hun forurettet og går sin vej).

Ovenstående argumentation baserer sig på en politisk kollegas udtalelse. En kollega som vel at mærke får lov at være anonym trods sit relativt dømmende udsagn. Der kan være flere grunde til at bruge anonyme kilder. En af de mere ekstreme begrundelser er, at kilderne simpelthen er opdigtede. Men det er selvfølgelig ikke pænt at beskyldte enkelte journalister for at have så lav integritet, at de digter, og desuden vil det være ret svært nogensinde at opklare, hvorledes det

reelt forholder sig. Man må som udgangspunkt lade denne lettere kyniske tvivl komme journalisterne til gode.

Det er dog bemærkelsesværdigt, at særligt de politiske journalister holder kilder anonyme. En af de primære grunde hertil er faktisk at *please* den politiker, som så velvilligt udtaler sig om en kollega. Det er, som nævnt, ikke kun pressen, der er afhængig af politikerne, det er i høj grad også omvendt, og de politiske artikler bliver ofte delvist et produkt af denne symbiose. En politiker vil i nogle tilfælde gerne medvirke til en særlig opfattelse af en kollega, især hvis kollegaen er i opposition, kan det være yderst fordelagtigt at udfordre dennes ethos og generelle image i offentligheden. Dog er det ofte dyrt i konsekvenser at sætte sin signatur på den slags. Den dårlige ethos har det med at vende tilbage som en boomerang. Derfor er det bedre at optræde anonymt. Og journalisten kan (måske) acceptere dette, da han/hun får saftige insider-statements at referere (jf. nyhedskriteriernes krav: konflikt, sensation), hvilket umiddelbart gør skrivearbejdet nemmere. Det er dog problematisk, at visse journalister som Fall Nielsen ikke kan se problemer i at bringe offentligheden, hvad politiske kilder ikke tør sige offentligt. For hvad er det i bund og grund, journalisten i sådanne tilfælde beskytter sine kilder imod? – Hvis svaret er "sig selv" er det umiddelbart ikke nogen plausibel grund for journalistisk accept af ønske om anonymitet.

Videre i portrætartiklen fortsætter argumentationen bag Seebergs "kompromisløshed" med at tage sit udgangspunkt i det mere eller mindre biologiske. De medfødte manglende samarbejdsevner understøttes af en påstand om et manglende g $\acute{e}$ n:

» Netop ord som kompromisløs, ambitiøs og forfængelig bruges igen og igen om den nyudsprungne løsgænger, og det menes både positivt og negativt. Men overordnet er bedømmelsen, at hun med sin trang til at ville have sin vilje altid har haft svære vilkår i politik.

»Hun har bare ikke det g $\acute{e}$ n at kunne bøje sig for andre mennesker. Og det er altså hårdt nødvendigt i politik, hvis man går efter at få resultater,«

lyder bedømmelsen fra en anden kant. «⁹²

Hvilket syllogistisk set vil sige:

- a) Der er et gen som gør, man kan bøje sig for andre mennesker
- b) Seeberg har ikke det gen
- c) Seeberg kan ikke bøje sig for andre mennesker

---

⁹² Oprindeligt er der ingen fremhævelse i citatet.

Gitte Seeberg mangler altså et gen. Og Gitte Seeberg har en medfødt oplevelse af at have ret. Hendes væremåde kan således – hvis vi tager det skrevne ord bogstaveligt – forklares biologisk. Det er altså, ifølge JP-Portrættet, Nok er nok-kvindens biologi, som får hende til at skifte parti to gange inden for et lille år.

Ord som *kompromisløs, ambitiøs og forfængelig* bruges, hvis vi skal tro journalisten, igen og igen om Seeberg (hvor mange har hun mon talt med?). Læseren gøres opmærksom på, at det både skal forstås negativt og positivt, *men overordnet er bedømmelsen, at hun med sin trang til at ville have sin vilje altid har haft svære vilkår i politik*. Dette statement sættes der end ikke anonyme kilder på. Det er, hvad journalisten konkluderer, efter at have gjort sit journalistiske arbejde.

Man har vel lov til at vende et argument på hovedet: Hvor meget er et menneske, der *ikke* har trang til at få sin vilje igennem, i virkeligheden værd som demokratiets folkevalgte? Denne tanke synes ikke forstyrre Hanne Fall Nielsens konstruerede logik.

Seeberg bedømmes *fra en anden kant* til ikke at kunne opnå resultater, da hun mangler det førortalte gen, som er *hårdt nødvendigt i politik, hvis man går efter at få resultater*.

Første afsnit af portrætartiklen viser os/læseren, at Seeberg *naturligvis* er en dårlig politiker. Og det er måske her, vi finder begrundelsen for, at *kompromisløs, ambitiøs og forfængelig* bruges både negativt og positivt. – For omverdenen har vel pligt til at stille sig i den nuancerede vinkel, hvad angår den person, som har medfødte svagheder og dermed svagt ansvar for situationers udvikling. "Seeberg kan ikke rigtigt gøre for det".

Lad os se på artiklens næste afsnit, som beskæftiger sig en anelse mere med politik og partiet K.

» **Forblev på taberholdet.** Som nyvalgt politiker for de konservative i 1994 ramlede hun lige ned i partiets indre blodbad, og hun valgte dengang at støtte Hans Engell-fløjen sammen med de to andre i den kvindelige treenighed Kylie, Rylle og Pylle. Da Engells politiske karriere kolliderede med en betonklods på Helsingørmotorvejen, lykkedes det for de to andre nyvalgte, Lene Espersen og Henriette Kjær at skifte hesten ud og komme på vinderholdet, mens Gitte Seeberg fortsat blev betragtet som en trofast Engell-støtte. Dermed var karrieremulighederne hos De Konservative begrænsede, og Seeberg søgte i stedet – med en hjælpende hånd i ryggen fra partiet – mod EU, hvor hun fik et nydeligt valg til EU-Parlamentet. Men skuffelsen over ikke at komme i partiformand Bendt Bendtsens lommebog over mulige ministeremner har angiveligt været medvirkende til at tænde Seebergs kritiske flamme. «

Ovenstående afsnit udmærker sig ved ikke at have nogen kilder anført. Vi får dog et enkelt årstal: 1994. Hvis man ikke er grundigt inde i sin nyere politiske danmarkshistorie, kan det dog være svært at gennemskue, at journalisten på dette afsnits få linjer, faktisk gennemgår 10 år (+) af Seebergs karriere.

- Seeberg begynder i folketinget: Oktober, 1994
- (Seeberg som skatteordfører: 1995)
- Engells spirituskørsel: Februar, 1997
- (Seeberg som finansordfører: 1998)
- Bendt Bendtsens lommebog over ministeremner: November, 2001
- (Seeberg som udenrigsordfører: November, 2001)
- Seeberg vælges til Europaparlamentet: Juni, 2004

10 år i folketinget, hvor Seeberg, ifølge Jyllands-posten ikke har haft genet at kunne bøje sig for andre mennesker. Det begynder, som vi kan læse, med, at Seeberg indgår i en kvindelig treenighed: Kylie, Pylle og Rylle. Dette prædikat, som Kjær, Espersen og Seeberg allerede efter kort tid på Borgen – og mod deres vilje⁹³ – fik sat på sig, gengiver journalisten her. Prædikatet er – som ofte før – opfundet af en intern politisk modstander, og herefter lækket til pressen⁹⁴, så journalister kan genbruge det og på den måde være med til at skabe et manipuleret billede af de pågældende personer. Hvilket ofte resulterer i en svagere ethos.

Den kvindelige treenighed Kylie, Pylle og Rylle – det er altså her Seeberg starter sin landspolitiske karriere. Som en af Andersine And's tre niecer. Man kan synes meget, om de små, søde ænder med sløjfer i hovedfjerene, men noget videre intellekt eller politisk drive er umiddelbart ikke at forbinde med dem. (De er nok bedst til at se søde ud og rappe lidt).

Da nærværende Seeberg-portræt udkommer, er Kylie, Pylle og Rylle-prædikatet over ti år gammelt, men der henvises altså stadig til det. Dette på trods af, at Seeberg, Kjær og Espersen i mellemtiden har opnået store politiske karriereresultater som hhv. ministertitler, parlamentsplads og adskillige ordførerskaber. Man må i den forbindelse sige, at pressen (Hanne Fall Nielsen) optræder som konservator i forhold til det billede, der for mere end ti år siden blev malet af de tre konservative kvinder. Prædikatet får så at sige ikke lov til at dø, så længe det i pressen nævnes fra tid til anden.

---

⁹³ Ifølge Henriette Kjær i researchinterview, jeg lavede med hende på Christiansborg, november 2006.

⁹⁴ Og første gang gengivet af Jyllands-posten d. 6.4.1997 i en artikel med overskriften "Kylie, Pylle og Rylle", som søger at tegne et portræt af Espersen, Kjær og Seeberg.

Seeberg bliver ikke som de to andre i den påståede treenighed minister i 2001. Ifølge portrætartiklen, er det noget Bendt Bendtsen enerådigt bestemmer. Så vi må konkludere, at *igen* afgøres Seebergs skæbne af en partiformand. Først kørte (Far-) Engell ind i en betonklods, og måtte derefter gå af. Og efterfølgende bliver Bendtsen skuffet over Seebergs Engell-sympati. Dette resulterer tilsyneladende i, at Seeberg bliver skuffet over Bendtsen. Hvis vi skal tro artiklens logik, styres Seebergs karriere i særlig grad af Det Konservative Folkepartis formænd. Ellers skulle man vel ikke mene, at der skulle være grund til at nævne dem. For det gælder vel for alle partier på Christiansborg – Enhedslisten undtaget ganske vist – at det er formanden/lederen, som har den potentielt og reelt set største magt, så længe positionen opretholdes. Det er der ikke noget nyt i. Men her er formændene altså åbenbart nævneværdige.

Afsnittets overskrift *Forblev på taberholdet* henviser til dels til De Konservatives fløjkrig, hvor Seeberg af flere årsager tilsyneladende ikke kommer med på vinderfløjen efter Engells afgang. Seeberg ser dog ikke sig selv som taber umiddelbart efter spirituskørslen. Således udtaler hun i et interview med Politiken i marts 1997 (en måned efter Engells afgang):

» *Mit liv fungerer sådan, at jeg sætter mig nogle mål og arbejder hen imod dem. Først blev jeg jurist, så blev jeg advokat, så blev jeg selvstændig, så kom jeg i Folketinget og så blev jeg skatteordfører - og det er jeg så tilfreds med nu. Men det er klart, hvis muligheden byder sig for at blive politisk leder på et tidspunkt, og det er meget hypotetisk i øjeblikket, så ville jeg da overveje det. Foreløbig vil jeg sige, at jeg har opnået de ambitioner jeg har indtil nu.* «⁹⁵

Hanne Fall Nielsen henviser, som yderligere belæg for sit taberargument, til, at Seeberg ikke bliver udnævnt til minister (mere end fire år efter Engells afgang). Og dette skulle så *angiveligt have været medvirkende til at tænde Seebergs kritiske flamme*. Denne "kritiske flamme" hører vi mere om i næste afsnit.

» *Den politiske kritik har især rettet sig mod regeringens tætte samarbejde med Dansk Folkeparti, og det var også den alliance, som fik Seeberg til at smække døren til de konservative og være med til at stifte Ny Alliance med den efterhånden nedslidte frase nok er nok. Sammen med de to radikale politikere Naser Khader og Anders Samuelsen blev Seeberg i maj sidste år udråbt som modgiften mod dansk blokpolitik, men da partiet efter de første hvedebrødsdage skulle til at formulere et program, viste de politiske uenigheder sig tydeligt. Når de tre partistifere diskuterede politik, stod det som regel 2-1. Med Gitte Seeberg som taberen – en rolle, hun som sagt ikke er vild med eller god til at tackle.* «

---

⁹⁵ Politiken, 9.3.1997 "Kvinde på vej mod toppen" af Christel Skousen.

Så langt så godt. Vi kan altså lære af artiklen, at grundet en bristet ministerdrøm, bliver Seeberg kritisk over for regeringens såvel som Ny Alliances velvilje over for DF. Og. At Seeberg ikke bryder sig om at være taber, fordi det er en rolle, hun ikke er vild med eller god til at tackle (Jf. enebarnets medfødte oplevelse af at have ret og det manglende gen til at kunne bøje sig over for andre mennesker). Gad vide, hvilken politiker, som kunne høste stemmer på valgsloganet *Jeg er en rigtig god taber(?)*.

Seeberg har forladt to partier. Hvis man ser på hendes egne medierede argumenter for at gøre dette, er der ganske fin stringens i beslutningerne. Hun ville gøre op med blokpolitik og DF's indflydelse, og forlader derfor K for at starte NA med Khader og Samuelsen. Da NA så beslutter at støtte regeringens asylaftale med netop DF(!), kan hun ikke længere støtte projektet. Dette ræsonnement udfoldes ikke i JP's portrætartikel, og dermed bliver det formegentlig også nemmere for læseren at acceptere blandt andet enebarns-argumentet, som kaster et lettere egoistisk lys over Seebergs politiske beslutninger.

Medierne synes fra tid til anden at overfortolke egen rolle som demokratiets vagthund. Pressen bruger eksempelvis ikke megen energi på Grundlovens paragraf 56:

» *Folketingsmedlemmerne er ene bundet ved deres overbevisning og ikke ved nogen forskrift af deres vælgere.* «

Khader og Samuelsen bliver også bragt i spil, som mandlige ledere, der ikke gør noget godt for Seeberg. Vi er altså oppe på i alt fire mandlige partiledere, som ikke har været gavnlige for Seebergs karriere i politik. Det være sig Engell (Helsingørmotorvejen), Bendtsen (forkert fløj), og uden for de konservative rækker, Khader og Samuelsen, der som regel vinder med 2-1 over deres medstifter af partiet. Det er ironisk at betragte, hvorledes journalisten selv adopterer den facon, som hun tilsyneladende lader Seeberg klandre for: Manglen på diplomatiske evner og ressourcer. Journalist Hanne Fall Nielsen anerkender jo netop via sin egen *tab og vind-retorik*, at den, som ikke får sit synspunkt øverst i partiprogrammet, er en taber. Og har man først for alvor tabt, sætter man sig vel sjældent tilbage til forhandlingsbordet.

Hvis man anerkender politik som værende et spil med vindere og tabere, giver man diplomatiet svære kår. Journalisten er sig næppe bevidst om, at det billede hun maler af politik, er et billede, som ikke kan rumme nuanceret debat. For hvad angår spillets struktur, så

udmærker det sig ved en indbygget sort-hvid umiddelbarhed. Der er nemlig regler at følge. Gør det, og du kan vinde. Afvig og du er ude.⁹⁶

En mulig forklaring på journalistens brug af tab og vind-metaforen kan findes i den tilstræbte pathos-appel, hvis udtryk, i dette tilfælde, intertekstuel refererer sportsjargon. Brugen af metaforer har til hensigt at fornøje (delactare), dvs. gøre teksten vedkommende for modtageren. At anvende paradigmatiske strukturer, som pynter op med sproglig stringens er et middel hertil. – Måske skriver journalisten, *når de tre partistiftere diskuterede politik, stod det som regel 2-1*, med det formål at sætning to efterfølgende kan udsmykkes med endnu en formulering fra sportsjargonen: *Med Gitte Seeberg som **taberen** – en rolle, hun som sagt ikke er vild med eller god til at **tackle***. Vi har under alle omstændigheder at gøre med et sportsparadigme (måske nærmere betegnet fodbolds-paradigme). En stil (elocutio), som altså henviser til spillets toposklynge.

Næste afsnit:

» **Hård og kontant.** *Samtidig er Gitte Seeberg en kontant person, som før sit politiske liv, havde sit eget advokatfirma. Hun er kontant og til klare beslutninger, og den stil harmonerede dårligt med Khaders og Samuelsens arv fra de radikale, som godt kan lide processer og gruppearbejde. At hun heller ikke kan forlige sig med Ny Alliances seneste kurs, hvor partiet definerer sig entydigt borgerligt og kun har Anders Fogh Rasmussen (V) som mulig statsminister, kommer ikke bag på Seebergs omgivelser. Hun er ikke vokset op i et udpræget borgerligt miljø, men kom ind i partiet via sin gode veninde journalist Trine Gregorius og hendes mand, Peter Sterup, der har en fortid som konservativ pressechef.* «

Ovenstående afsnit giver os et glimt af Seebergs baggrund. Vi får at vide, at hun er en kontant person, som før sit politiske liv havde sit eget advokatfirma. Advokatfirmaet nævnes ikke yderligere, så vi må gå ud fra, at bisætnings-oplysningen om eget advokatfirma tjener som belæg for påstanden i hovedsætningen, – at Seeberg er en kontant person. Og selvom linket mellem *kontant* og *advokat* på sin vis er forståeligt, er det også myteforstærkende. Det kan ikke være andet end generaliserende at formode, at en advokat nødvendigvis må være kontant. Dog er det ikke ukvalificeret at gætte på, at den, som driver eget firma, kan drage nytte af en *business is business*- holdning, som harmonerer med en kontant stil. Denne stil harmonerer så til gengæld ikke – i hvert fald ikke ifølge Fall – med en arv, som Khader og Samuelsen har, fra Det Radikale Venstre, *som godt kan lide processer og gruppearbejde*. Her glemmer journalisten et øjeblik, at en af mange grunde til, at især Khader havde det svært hos

---

⁹⁶ Måske er politik et sådant spil? - Jf. Thompson, 2006: Den politiske skandale.

de radikale, var, at *hans* stil harmonerede dårligt med gruppearbejde. Og Samuelson var sjældent direkte deltagende i den radikale gruppes procesarbejde, da han for det meste af folketingets mødeperioder befandt sig i Bruxelles eller Strassburg.⁹⁷ Ganske som Seeberg i perioden 2004 -2007.

I øvrigt kan man undre sig over, at Seebergs dagligdag, som den så ud for over 14 år siden⁹⁸, hives ind med det formål, at forklare, hvad hun er *vant* til. – *Den kontante advokatstil*.

Portrætartiklen forklarer os, at når det ikke kommer bag på Seebergs omgivelser, at hun har svært ved at forlige sig med, at Ny Alliance definerer sig som entydigt borgerligt, så skyldes det, at Seeberg selv ikke er vokset op i et udpræget borgerligt miljø. Igen hives argumenter frem, som i den grad må siges at være *out-datede*. Seeberg har i tiden mellem hun *voksede op* og stiftede *Ny Alliance* været aktiv politiker for Det Konservative Folkeparti – Danmarks måske mest borgerlige parti – i intet mindre end 13 år. Men her påpeges det så også af journalisten, for en god ordens skyld, at det slet ikke var på eget initiativ, at Seeberg kom ind i partiet. Det var *via* en veninde og hendes *mand, som har en fortid som pressechef hos K*. Her har vi altså den egentlige journalistiske forklaring på Seebergs politiske karrieres begyndelse: Hun blev hjulpet.

Videre i artiklen får vi – gennem en anonym iagttager – at vide, at Seeberg hader sit gamle parti, og derfor svinger hun mere og mere i retning af Socialdemokratiet(!).

» *Som alle andre, der er gået fra et parti, hader hun sit gamle parti. I dette tilfælde de konservative, og derfor svinger hun mere og mere i retning af Socialdemokratiet*” siger en iagttager, som har fulgt Seebergs politiske vandring gennem årene. Med sit seneste farvel betragtes Gitte Seebergs dage som politiker som talte, og ifølge rygtestrømmen på Christiansborg har hun i de seneste uger været i gang med at søge job. Hvor er uvist, men selv hendes mere rå kritikere – og de er mange – stiller hende en solid karriere i udsigt i ledelsen af en virksomhed eller organisation. «

Det kan undre, at journalisten ikke har søgt påstanden om Socialdemokratiet uddybet. Især når man tænker på, at Seebergs nok er nok-argument overvejende refererer til VOK-regeringens udlændingepolitik, som i det store hele støttes af netop Socialdemokratiet⁹⁹. Traditionelt har S og K ganske vist ikke været de bedste venner, men at Seeberg skulle hælde mod S alene for at gøre op med K, giver ganske simpelt ikke mening. I hvert fald ikke alene ud fra portrætartiklens informationer. Hvorfor journalisten overhovedet citerer denne anonyme

⁹⁷ Det er min egen oplevelse fra min tid som pressemedarbejder for de radikale i foråret 2007, hvor NA blev dannet.

⁹⁸ Seeberg havde eget advokatfirma i 5 år fra 1989- 1994.

⁹⁹ Den linje blev netop kommunikeret under valgkampen 2007. (S havde ved tidligere valg mistet mange stemmer til DF. Ikke mindst på grund af DF's ”stramme udlændingepolitik”.)

kilde er svært at begribe. Måske blot for at skabe lidt sensation gennem en aktivering af et potentielt læser-spørgsmål: Kunne Seeberg nu igen igen finde på at skifte parti(?). Denne tanke manes dog til ro af *Christiansborgs rygtestrøm*. Seeberg er formegentlig i færd med at søge job, og selv hendes *rå kritikere*, som der tilsyneladende er mange af, spår hende en solid videre karriere. (I dag ved vi, at hun har fået en topstilling hos Verdensnaturfonden).

Artiklens sidste afsnit skiller sig ud fra de foregående, i det der her citeres positiv snak om Seeberg. Ganske vist stadig fra anonym kilde, men alligevel.

» **Ned af lygtepælen.** *"Hun er utrolig god til at fremstille en sag og sig selv i medierne, og den slags evner er der god brug for. Hun er en stærk person med modige meninger" lyder anmeldelsen af hende. Samtidig får hun også skudsmålet som en god veninde og en sød kammerat – bl.a. over for Pia Christmas Møller, også tidligere konservativ og nuværende løsgænger. Ganske vist har Seeberg været i direkte konfrontation med Christmas-Møller, da hun var i spidsen for Det Konservative Folkeparti, men under valgkampen i 2005 var Christmas-Møller bagud med sin kampagne. Gitte Seeberg rullede hjælpen frem og sammen med ægtemanden Anders Schiermer fik hun Christmas-Møllers plakater op at hænge i lygtepælene. Nu tyder alt på, at de to kan følges ad. Ned af lygtepælene og ud af politik. «*

Fik man et gæt på, hvem ovenstående kilde bag citatet er, ville det nok ikke være helt grebet ud af det blå at svare Pia Christmas-Møller. Det formuleres ikke direkte, at det skulle forholde sig sådan, men det giver mening, at personen, som Seeberg er en god kammerat overfor, selv påpeger dette. Journalisten vil dog ikke lade rosen stå helt uimodsagt, og tilføjer, at Seeberg *ganske vist har været i direkte konfrontation med Christmas-Møller*. Dette indskud harmonerer godt med den parallel-mythos, som Fall Nielsen knytter til nok er nok-kvinden. En fortælling med overtoner af radikale narrestreger: Man har et standpunkt, til man tager et nyt.

Helle Thorning-Schmidt og Margrethe Vestager

I forbindelse med valgkampen 2007 bringer Berlingske Tidende et dobbelt-portræt af hhv. Helle Thorning-Schmidt (S) og Margrethe Vestager (R). Den aktuelle ramme omkring portrættet er oppositionsalliancen mellem Socialdemokraterne og Det Radikale Venstre¹⁰⁰. Artiklen blev bragt d. 30.10.2007 og er skrevet af journalist Line Holm Nielsen. Overskriften er *Dronningerunde*¹⁰¹.

Portrættet tager afsæt i Thorning-Schmidt og Vestagers besøg på asylcentret Kongelunden, da det, efter journalistens bedste overbevisning, var her, at de to partiledere blev enige om samlet at melde ud, at der skulle være loft over den tid, en asylsøger tilbringer i et asylcenter. Besøget foregik uden medieopbud, da pressen bevidst ikke var blevet varslet.

» Og uden for pressens søgelys var en iøjnefaldende forståelse mellem to engang så samspilsramte partier ved at blive cementeret. En forståelse, der kan dreje valgkampen i en helt uventet og for regeringen ubehagelig retning. «

De to oppositionspartier samler sig altså om asylsagen, hvilket er en lempelse af de hidtidige ultimative holdninger, som har gjort det så svært for partierne at stå samlet i udlændingepolitikken, som er et af de helt store temaer i valgkampen 2007¹⁰². Og dette fungerer også som det journalistiske incitament til at tegne et dobbeltportræt af de to partiers ledere, for nu har S og R måske en reel chance for at vælte regeringen: *Together we stand, divided we fall*. Lad os nu se på de følgende argumenter, der fremstilles som begrundelse for, at de samspilsramte S og R nu (igen) reelt kan alliere sig i valgkampen. Da artiklen er et portræt af partiernes ledere, er logikken da også, at den genopståede alliance har med dem at gøre. De to dronninger. Vi begynder ved Thorning-Schmidt.

» Da den første begejstring for den nyvalgte, unge, smukke S-formand havde lagt sig, ændrede fortællingen om Helle Thorning-Schmidt sig til at være historien om novicen, der begik hybrisis. Som troede, hun var noget; en, der kunne vende selve tidsånden. Det har været fortællingen om ringe meningsmålinger, manglende politiske projekter og personlig usynlighed i en næsten lige så usynlig, kuldslået opposition. «

Hermed giver journalisten et oprids over, hvordan den ny S-formand hidtil er blevet skildret. Det accepteres, at den første begejstring over formanden havde at gøre med hendes

¹⁰⁰ Og i øvrigt også SF, KD og EL.

¹⁰¹ Artiklen er vedlagt i fuld længde og som bilag.

¹⁰² Hjulpet godt på vej af pressens velvillighed hvad angår dækning af det udlændingepolitiske felt.

- Ungdom
- Udseende

Begejstringen var dog ikke udelt. Særligt ikke i partiets bagland. For Thorning-Schmidts fortrin var også hendes problem (bagdel!): LO-formanden i Nordjylland, Kaj Poulsen, udtalte i kølvandet på formandsvalget til TV2-Nord, at – *”man skal ikke regne med, at et kønt smil og en god røv er nok. Det er det ikke. Der skal politik til.”* En sådan udtalelse siger selvfølgelig mere om Poulsen end om Thorning-Schmidt.

Journalist Line Holm Nielsen vender nu tilbage til, hvad der har ændret sig i forbindelse med 2007-valgkampen:

» Meningsmålingerne forud for valgudskrivelsen i sidste uge tydede da også på en ren walk-over for Fogh; den kommende valgkamp ville blive en tåkrummende opvisning i, hvordan statsmanden knuser det opsætsige pigebarn blot ved at henvise til sine bedrifter, sit bagland og sin erfaring. Seks dage inde i valgkampen er det statsmanden, der synes trængt i defensiven kommunikativt og handle-mæssigt. Ikke af et obsternasisk pigebarn, men af en stærk, rolig og tændt kvinde, der under de første TV-debatter fik sat både statsministeren og vicestatsminister Bendt Bendtsen til vægs et par eftertrykkelige gange – med flakkende øjne og hængende ministerunderkæber til følge. »Hun har fordelen af at være det nye og det spændende. Det er det, som regeringen vil køre på som en risiko, men hun tilfører det politiske en friskhed og uimponerethed, som mange har sukket efter. Der er ikke noget træt bogholdertype over hende i de dueller,« siger Henrik Qvortrup, chefredaktør ved Se & Hør og tidligere Fogh-spindoktor. «

Det er interessant, hvordan det her, er opfattelsen af Thorning-Schmidt, der fokuseres på. Særligt fordi, der er tale om et portræt, kunne man med rette have gættet på, at artiklen ville fokusere på personen og ikke på den medierede fremstilling af samme. Journalisten vælger at inddrage en politisk iagttager/ ekspert i vurderingen af S-formandens chancer. Og valget falder (som så ofte før) på den tidligere Fogh-spindoktor Henrik Qvortrup. Han har erfaring i at vurdere politikernes kommunikative evner, men har vel dybest set ikke særlige egenskaber for at udlægge politikerens personlighed som sådan. Artiklen her er et eksempel på, hvorledes der i valgkampen fokuseres meget på formen. Og knap så meget på indholdet. Det kunne tyde på, at man ikke bare længere er bevidst om, at medierne skaber virkeligheden, men at man også aktivt er begyndt at acceptere dette, og dermed lade politikere vurdere ud fra deres ”skærm-tække” og ”star quality”.

Journalisten fortsætter med at vurdere den konkurrence Fogh er oppe mod i valgkampen:

» For første gang i Foghs regeringstid synes Socialdemokraterne og de Radikale at stå samlet; at være forbistret determinerede på at få Fogh fra fadet. Og hvad værre er; modstanden mod ham kommer i en smuk og velkommunikerende pakke, der af iagttagere vurderes til at fremstå mere dynamisk, mere fremtidsrettet og mere elegant end Fogh-regeringen selv. Fogh har fået dobbelt-op; Helle Thorning-Schmidt tilsat Margrethe Vestager. «

Den helt store trussel for Fogh er altså den smukke og velkommunikerende pakke, som leveres i form af Thorning-Schmidt og Vestager. Det er ikke politikken der er i fokus her, hvilket yderligere kan illustreres ved den senere passage:

» Og uanset hvad man måtte mene, om de to partidronningers politik, må de fleste medgive, at der unægtelig er kommet andre boller på suppen siden sidste valgkamp, hvor Marianne Jelved og Mogens Lykketoft stod sammesteds. Både i indhold og form. "De er en dynamisk duo. De er fremadskuende, har ambitiøse mål og afspejler det nye. Samtidig med, at de har erfaring nok og alderen til at være troværdige. Fogh kan ikke længere pege på S og R og sige: Det er fortiden, der står der. Enhver kan se, der er kommet ny energi," siger Michael Kristiansen, tidligere spin-doktor for Fogh Rasmussen. «

Ganske vist nævnes den politiske fornyelse her, men fokus ligger dog fortsat på formen. Thorning og Vestager fremstilles nemlig nærmest ukritisk som deres tidligere partilederes modsætninger. De to partiledere er således *de nye boller på suppen*, som er fremadskuende og har ambitiøse mål. At det skulle være i modsætning til, hvad der gjorde sig gældende for Jelved og Lykketofts politik er en falsk dikotomi. Selvfølgelig var også de ambitiøse og fremadskuende. Men medier dømte dem anderledes, og derfor er det blevet acceptabelt at opstille før/efter-billedet, hvad angår partilederne, på denne måde. Igen bliver der sat lighedstegn mellem medievirkelighed og virkelighed. Journalistens implicite accept af medievirkeligheden som reel understøttes argumentativt af det Kristiansen-citat, som hun vælger at indsætte i forlængelse af afsnittet. Kristiansen peger på, at efter Thorning-Schmidt og Vestager er kommet til magten, kan Fogh ikke længere referere til S og R som fortiden, hvilket han gjorde under seneste valgkamp.

Men det, at Fogh lykkedes med at fremstille Jelved og Lykketoft som out-datede, er netop *ikke* ensbetydende med, at det er sådan det forholder sig. Ikke desto mindre lever denne artikels logik i et diffust rum med udviskede grænser mellem medier/virkelighed og selvscenesættelse/modtager-reception. Det er i denne portrætartikel svært at skelne, hvad der er form-analyse a la "Jersild og spin"¹⁰³, og hvad der er egentlig portræt af politikerne

---

¹⁰³ Diskussionsprogram over "uger der gik i politik" på DR2. Fokus ligger på medietække og spin fra politikernes side.

Thorning-Schmidt og Vestager. Måske kommer det også ud på et? Grænsen mellem media sense reality og common sense reality er udflydende. Den medierede politiske virkelighed bliver reciteret i nærværende artikel. Mediets argumenter bygger ganske simpelt på (andre) mediers argumenter, som i forvejen – på et generelt plan - er blevet accepteret af modtagerne.

Argumenterne for at Fogh har fået stærk modstand i den ny opposition fortsætter:

» Jovist, der er vel uenigheder partierne imellem, men »ikke flere og større, end at vi kan overkomme dem, når først vi sidder i regering«, lød det fra begge sider, og den vise har de sunget lystigt siden, både sammen og hver for sig. Der har været intern fnidder om 24-årsreglen, men partilederne står fast på den overordnede enighed. Og de gør det med charme, selvtillid og i lækre outfits. «

Ovenstående passage bærer, som vi skal se, præg af kønnet pathos. Partilederne *synger lystigt en vise*, når de da ikke har problemer med *internt fnidder*. Og de gør det med *charme, selvtillid og lækre outfits*. Det er særligt ordet *fnidder*, som har at gøre med den kvindelige udgave af kønnenes paradigmatiske strukturer. Og fokuset på de lækre outfits, eller udseende i al almindelighed, er i den grad kendetegnende for portrættering af kvinder¹⁰⁴.

I afsnittet her fremstilles noget af det, de to politikere har til fælles, og journalisten vælger at vægte charmen, selvtilliden og de lækre outfits. Opremsninger er en reference til et citat fra et ungdomsprogram med Peter Mygind fra begyndelsen af '90'erne, "Score-Kaj"¹⁰⁵ hed programmet, og dennes mantra for, hvorledes man skulle gøre sig positivt bemærket hos sin udkårne var: *Charme, selvtillid og lækkert hård* (de tre S'er i øvrigt (!)). Det kan være journalisten mener, at det stort set er de samme spilleregler, som gør sig gældende for politikere, der søger at vinde vælgernes gunst. Det kan også være, det blot er et forsøg på at være underholdende, hvilket også er vigtigt at prioritere, hvis det skrevne ord skal blive levende for læseren.

---

¹⁰⁴ Jf.: Moustgaard, 2004: 89.

¹⁰⁵ DR, B&U-Afdelingen,.

Men ud over de tre s'er er der også flere andre ting, som binder partilederne sammen, og gør dem til en potentiel trussel for statsministeren. De kommer nemlig, ifølge journalisten, godt ud af det med hinanden:

» Det ville snarere være mærkeligt, hvis netop Vestager og Thorning-Schmidt ikke skulle komme godt ud af det med hinanden. De er ulig andre partiledere begge kvinder omkring de 40 år med mindre børn; Vestager har tre døtre, Thorning-Schmidt to. De ses begge som lidt kølige isdronninger udadtil, men beskrives af deres venner som humoristiske, oprigtigt interesserede i at løse problemer og i at sætte sig ind i nuancer og substans, før de udtaler sig.

De beskrives begge som repræsentanter for en generation af kvinder, der søger succes på egne betingelser, og som personer, der »bærer årtiers forventninger på skulderen«: Nu kan det omsider lade sig gøre for kvinder at få reel, politisk magt, derfor føler de både en oprigtig pligt og lyst til at forfølge muligheden. Og vejen de begge vælger er pragmatikerens. De er villige til at justere og tilpasse sig for at nå det fælles mål, selv om vejen dertil har omkostninger i form af magtkampe indadtil og momentvis, tabt troværdighed udadtil.

Dertil kommer, at de rent faktisk godt kan lide hinanden. Flere personer i deres omgangskredse er sammenfaldende, og så ses de, ifølge kilder i partierne, ikke blot til debatter og politiske møder, men også ved »uformelle lejligheder«. «

Lad os se på nogle af grundene til, at Vestager og Thorning-Schmidt har succes med at stoppe den ulykkelige æra i S-R-samarbejdet:

- De er begge kvinder
- De er begge ca. 40 år
- De har begge små døtre
- De ses begge som lidt kølige isdronninger

Ovenstående overensstemmelser har ikke noget reelt med politik at gøre. Det illustreres her, at der er et match mellem partiledernes politiske kurs og privatliv i øvrigt. Dette skaber en art harmoni omkring, hvordan det kan være, at de to ledere kan arbejde sammen professionelt. Vi får så at sige en forklaring via sammenfaldende køn, alder og civilstatus. At både Thorning-Schmidt og Vestager påstås at blive opfattet som isdronninger er et eksternt træk ved begge, som i bund og grund siger mere om den kontekst, de bevæger sig i, end det siger om dem. Et sådant prædikat er nemlig tilsyneladende svært at undgå, når man bevæger sig i toppen af dansk politik. Journalister og politiske kommentatorer har længe adopteret royalt lingo, hvad angår dækningen af øverste led i partiernes magthierarki. Således ved vi, at Vestager, inden

hun blev formand, var kronprinsesse hos R. Og at Lars Løkke Rasmussen pt. er kronprins hos V. Kronprinsen eller -prinsessen er i dansk politik partilederens forventede tronfølger. Det er dog ikke sædvanen, at den mandlige partileder refereres til som kongen. Men dronningetitlen bruges ikke sjældent om den kvindelige, politiske leder¹⁰⁶. Og sommetider i udgaven med is foran.

Ordet dronning har den denotative betydning *monarkiets kvindelige regent*. I dag, hvor monarkiet mest er til pynt, vil det royale ofte forbindes med svundne tider, myter, sagn og ikke mindst eventyr. Og bevæger vi os i eventyr-fortællingens topiske landskab, vil vi vide, at vi skal være os for dronninger, da de ofte er korrumperet af magtbegær og derfor vil os det ondt. Den eventyrlige fortællings dronning er manipulerende, slesk og ond. *Snehvide, Narnia, De vilde svaner og Snedronningen* er blot nogle eksempler herpå. Eventyret som genre er opstået for mange hundreder år siden, og derfor giver det også god mening, at opfatte den kvindelige magt-figur som værende grundlæggende suspekt. Dette fordi, hun befinder sig i en rolle, som efter datidens stærkt patriarkalske normer, helt ubestridt var unaturlig for en kvinde. Real life dronninger opstod da også kun, når der ikke var en mandlig tronarving. Det vil naturligvis variere fra person til person, men man kan godt tillade sig at gætte på, at de fleste lettere forbinder ordet dronning med koldt, end med varmt. Og både Thorning-Schmidt og Vestager opfattes da også som *isdronninger*.¹⁰⁷

Måske er det også en af grundene til, at journalisten vælger at kalde sit portræt af partilederne for *Dronningerunde*. *Runde*, fordi portrættet er centreret omkring kvinderne. *Dronninge-*, fordi det er deres uofficielle titler. Desuden ligger der i titlen gemt en lille hilsen til det i valgkampens slutfase meget diskuterede scenario: At Fogh og hans regering ved evt. genvalg til den blå fløj skulle ud i en dronningerunde¹⁰⁸, idet Ny Alliance ikke på forhånd ville love sin ubetingede støtte til Fogh som statsminister i en ny regeringsperiode.

---

¹⁰⁶ For referencer til yderligere artikler om kvindelige politikere, hvor dronninge-metaforen anvendes, se bilag 1.

¹⁰⁷ Note: "Isdronningen" er et af de mange vulgærbilleder, som danske kvindelige politikere kan få sat på sig. Dette ifølge Bo Green Jensen i en artikel i *Kvinden og Samfundet*, oktober 1993.

¹⁰⁸ En dronningerunde betyder, at partilederne går til dronningen og tilkendegiver, hvem de peger på som såkaldt kongelig undersøger. Dronningen udpeger den person, der nyder den største opbakning som kongelig undersøger. Den kongelige undersøger har til opgave at lede forhandlingerne vedrørende regeringsdannelsen, og som oftest bliver det den kongelige undersøger, der efterfølgende bliver statsminister.

Birthe Rønn Hornbech

Som vi har set kan kvindelige politikere risikere at få sat mere eller mindre flatterende billeder på sig, som fx når de af pressen krones til dronninger. Det gjaldt både i Thorning-Schmidt og Vestagers tilfælde. En anden kvindelig toppolitiker, som har prøvet at blive sat i boks, er Birthe Rønn Hornbech – Danmarks integrations- og kirkeminister siden november 2007. Men det er et lidt anderledes image, hun må trækkes med. Hendes ethos henter ikke sin kraft fra, eller udfordres af, eventyr-genren, men er derimod lånt af hendes eget køns mandlige modsvar¹⁰⁹. Portrættet vi skal se på er bragt i Information d. 15.05.2008 og skrevet af journalist Christian Lehmann¹¹⁰. Aktualitetsrammen omkring portrættet er Hornbechs position som minister – særligt integrationsminister. Hun har dagen før dette portræts trykning haft en kronik i Politiken¹¹¹, hvor hun lægger afstand til den antimuslimske holdning, som ligger bag Dansk Folkepartis seneste kampagne. Hornbech kritiserer altså et træk fra sin egen regerings parlamentariske grundlag.

» Portræt: Jernlady i modvind

Birthe Rønn Hornbechs varemærke som sin helt egen har været svært at forene med en ministerpost.

Forholdet til Dansk Folkeparti er ikke ligefrem hjerteligt

Af Christian Lehmann «

Hornbech bliver her refereret til som jernlady. Et begreb som blev kendt i offentligheden i forbindelse med Margaret Thatcher, som den første kvinde, blev premierminister i Storbritannien. Thatcher blev af mange betragtet som værende særligt hård, men samtidig var hun også kvinde – altså en lady. En hård kvinde: En jernlady. Det samme gælder formodentlig Hornbech, som, ifølge journalisten, er helt sin egen.

Et begreb som jernlady er både retorisk og semiotisk interessant at se nærmere på. For det første er det tvekodet, i det der både indgår dansk og engelsk i det. For det andet er det sammensat af konfliktende begreber, hvad angår ordenes konnoterede indhold. Det vil sige, at det retorisk set ikke er et egentligt oxymoron, men at det semiotisk set minder meget om et. Ordet oxymoron opstår i den klassiske retorik og er i sig selv og på originalsproget (græsk), selv et oxymoron. Ordet indeholder altså en slags metakommunikativ pointe. *Oxy* betyder skarpt og *moros* betyder sløvt. Skarp-sløvt. Et konstrueret ord som *nygammel* er altså et klart oxymoron. Jernlady derimod er ikke. Men måske trækker ordets effekt alligevel på de samme principper som oxymoronet. Lad os se på jernladyens hhv. denotative og konnotative indhold.

¹⁰⁹ Jf. fx Hornbech-portræterne: ”Kvinden de kalder et mandfolk”, Politiken, 27.04.2008 og ”Folketingets mandfolk”, Ekstra Bladet, 09.12.2001.

¹¹⁰ Portrætartiklen er vedlagt i fuld længde som bilag.

¹¹¹ Politiken | 14.05.2008 | Debat/Kronik | Side 7 | 2161 ord | artikel-id: e1040079
Debat: Dommertørklædet og de to regimenter, www.infomedia.dk

Jern har en denotativ indholdsside, som leder modtageren i retning af: Et udbredt og bearbejdningsevilligt metal.

Den konnotative indholdsside leder tankestrømmen i retningen: Styrke, hårdhed og tyngde. Fysisk arbejde. Miner. Byggeri.

Lady har en denotativ indholdsside, som leder modtageren i retningen af: En dame i engelsksproget sammenhæng.

Den konnotative indholdsside leder tankestrømmen i retningen: En sofistikeret, dannet kvinde i det bedre engelske borgerskab. Lady Diana. My fair lady. Kjoler og graciøsitet.

Sætter man de to ords denotative indholdssider op ad hinanden giver det ikke rigtigt nogen mening. Måske lige med undtagelse af det tilfælde, der er tale om en metalstatue af en engelsksproget kvinde.

Sætter man, derimod, de to konnotative indholdssider op ad hinanden, giver det ganske vist stadig ikke megen mening, men udtrykket bliver meningsfuldt gennem sin manglende umiddelbare logik. – Den hårde lady medfører komiske associationer. Jern har nemlig traditionelt set med maskulinitet at gøre, hvor lady – af naturlige årsager – har med det feminine at gøre. Jernladyen bliver altså en art mande-kvinde. Et konnoteret klokkeklart oxymoron.

Og Hornbech er en hård lady. Og dette understøtter hendes påståede varemærke som værende helt sin egen. Umiddelbart findes der ikke mange mande-kvinder i det offentlige rum. Et varemærke – eller et brand – er noget man markedsføringsmæssigt kan bruge til sin egen fordel. Og hvor vi tidligere har set, at eksempelvis Lene Espersen ikke brød sig om at stå i metonymisk relation til sine bryster, indikeres det her, at Hornbechs label som mandekvinden (der helt er sin egen) måske er ganske hensigtsmæssigt ud fra et brandingmæssigt synspunkt. Det vil altså sige, at hun tilsyneladende kan bruge sit varemærke fordelagtigt i politik, og hvad angår politik og fordele må det gælde, at fordelene må arbejde for målet, som i dette tilfælde indflydelse (magt) og opretholdelse af denne (stemmer, (gen)valg).

Den politiske mandekvinde findes eksponeret i flere versioner i dansk politik. Således er Marianne Jelved også mere end en gang blevet portrætteret som jernlady i dansk presse. Se fx hvordan Flensborg avis skriver sommeren 2000:

» Især husker deres bagsideredaktør Maggie Thatcher, den britiske Jernlady, der gik i krig mod Argentina iført håndtaske. Næsten ligesom når vores hjemlige Marianne Jelved iført håndtaske dirigerer rundt i EU's manege. «¹¹²

Marianne Jelved har ved flere lejligheder udtalt, at hun godt kan lide sit lidt strenge håndtaske-brand. Hun vælger at bruge det aktivt som noget positivt, da det giver hende fordele som respekt fra hendes omgivelser¹¹³.

Det samme kunne gælde Hornbech, hvad enten det er noget hun aktivt ræsonnerer over eller ej. Gad vide, om ikke Fogh har medtænkt den respekt, som Hornbech har ry for at kunne generere, da han indsatte hende på, hvad der i dag er, øretævernes holdeplads nr. 1 i dansk politik: Integrationsministerposten.

Men journalist Christian Lehmann skriver, at varemærket som *helt sin egen* har været svært at forene med en ministerpost. Dette begrundes med, at forholdet til DF ikke ligefrem er hjerteligt. Det forudsættes her, at man som læser er klar over, at DF er regeringens parlamentariske grundlag, og at V og K uden dem ville få rigtig svært ved at opnå "liberalt flertal" i folketinget. Var det ikke for DF kan vi altså ikke udelukke, at Hornbech fint kunne kombinere det at være sin egen med en ministerpost.

» En egensindig jernlady, der ikke er bange for at gå sine egne veje og ind imellem imod partidisciplinen. De kommende dage vil beskrivelser af den type formentlig stå i kø, når integrations- og kirkeminister Birthe Rønn Hornbech (V) skal portrætteres. «

Afsnittet her skiller sig ud fra de fleste andre portrætartikler. Og genrens (lettere) subjektive karakter træder i forgrunden. Journalisten metakommunikerer simpelthen over sit eget fag. Han foregriber, hvad der i de næste dage vil blive malet på Hornbechs mediebillende. Og i og med han gør det ironiserer han også en smule over sin egen overskrift og manchete. Han ved, at Hornbech nu vil blive portrætteret, for han kender mediemaskineriet indefra. Og journalisten fortsætter med, som vi også så journalisten som portrætterede Thorning-Schmidt og Vestager gøre det, at skildre, hvorledes Hornbech bliver opfattet. Det anerkendes altså igen implicit, at medievirkelighed og virkelighed så at sige er to sider af samme mønt:

---

¹¹² Flensborg Avis, 11. juli, 2000. Jf. Moustgaard, 2004: 98.

¹¹³ Moustgaard, 2004: 115. Desuden eksperimenterede R i begyndelsen af 2007, mens Jelved endnu var formand, med kampagne-merchandise i form af små pins udformet som håndtasker.

» I de senere år – før hun i november 2007 blev integrations- og kirkeminister – har hun især fået ry som en venstrepolitiker efter de venstreorienteredes hoved. En repræsentant for "anstændig borgerlighed", der kæmpede for ordentlige forhold for asylansøgere og for en respektfuld tone over for muslimer. Men det image har hun ikke altid haft. Da hun som retspolitisk ordfører i 2001 udgav debatbogen "En lige venstre" var det snarere hendes hårde holdninger i udlændingespørgsmål, der blev fokuseret på. «

Ovenstående afsnit fungerer som journalistens afsæt for at skildre Hornbechs politiske profil. Det er her bemærkelsesværdigt, at det er Hornbechs image, som er i fokus. Og hvordan hendes image ikke altid har været det samme. Journalist Christian Lehmann dedikerer på sin vis et helt portræt til at afdække historien bag Hornbechs skiftende image. Ikke holdninger. Men image. Konkluderer vi på baggrund af dette portræt, er grænsen mellem medieret udtryk og politisk indhold i den grad udvisket.

Johanne Schmidt Nielsen

Johanne Schmidt Nielsen fra Enhedslisten er nyt folketingsmedlem på Christiansborg. Hun blev valgt ind ved valget 2007, og er nu ordfører på områderne uddannelse, forskning, ligestilling, finans, integration, indfødsret og kirke¹¹⁴.

Den 20. april 2008 bringer Politiken et portræt af Schmidt Nielsen med overskriften "Jeg gider godt være naiv".¹¹⁵ Artiklens aktualitetsramme baserer sig umiddelbart på det forhold, at Schmidt Nielsen er ny på tinge, og at det netop på artiklens udgivelsesdag er 100-årsdagen for kvinders kommunale valgret i Danmark.

» Jeg gider godt være naiv

"Pas nu på. Hun er lækker, men superskarp." Advarslen kommer fra min politisk engagerede ven. Jeg har lige fortalt, at jeg skal interviewe Enhedslistens nye politiske es, 24-årige Johanne Schmidt Nielsen, og hans budskab er det banale – og sexistiske – at en ung og smuk kvinde sagtens kan være klog. Det ved vi jo godt. Men vi skal åbenbart stadig minde hinanden om, at vi ikke skal skue kvinder på udseendet. «

Sådan indledes portrættet af Schmidt Nielsen. Og det er et ganske særligt portræt.

Journalisten synes nemlig – i Morten Sabroes ånd – aktivt at bruge sig selv i skildringen af politikeren. Der er næsten et slør af New Journalism over portrætinterviewets indledning.

Journalisten inddrager ikke blot sig selv ved sit eksplicitte jeg, men understreger sin tilstedeværelse gennem en indledende anekdote af privat karakter. Der refereres til en ven af journalisten, og uddrag af en samtale mellem de to gengives. Det er personligt. Journalisten er et menneske af kød og blod.

Journalisten fortæller os, at han er klar over, at en ung og smuk kvinde sagtens kan være klog. Han fortæller os, at vennen som advarer: "Pas nu på. Hun er lækker, men superskarp" er under indflydelse af den sexistiske holdning, at Schmidt Nielsen på grund af sine positive features, både hvad angår det indre og ydre, skulle være noget særligt, som man journalistisk må tage sig i agt for. Det vækker umiddelbart sympati, at journalisten tager afstand fra denne opfattelse, men det kan samtidig undre, at journalisten overhovedet finder det nødvendigt at nævne vennens velmente advarsel. En mulig forklaring herpå, finder vi i den næste passage, som domineres af endnu en anekdote. Denne gang fra folketingsvalgets partilederrunde. Her skuede Bendt Bendtsen (K) nemlig Schmidt Nielsen på udseendet:

---

¹¹⁴ De mange ordførerskaber hænger – som vi typisk ser hos mindre partier – sammen med de få mandater, Enhedslisten har til at favne hele det nationalpolitiske spektrum. Der er simpelthen ikke så mange politikere at fordele opgaverne på, som vi fx ser hos Venstre, hvor en ordfører ofte kun har det ene område.

¹¹⁵ Portrætartiklen er vedlagt i fuld længde som bilag. Af portrættet fremgår det ikke, hvem journalisten er, men der er tilføjet en e-mail-adresse: m@pol.dk.

» Som de konservatives partileder Bendt Bendtsen gjorde, da han på valgaftenen i november sidste år før partilederrunden på tv tog det helt nye politiske ansigt for at være en af folketingets piccoliner – og bad hende om at hente en kop kaffe. Den historie overskyggede næsten det forhold, at "piccolinen" bagefter, ifølge samtlige politiske kommentatorer, klarede sin partilederdebut med bravur, og spillede helt lige op med blandt andre den konservative leder. Johanne Schmidt Nielsen brændte faktisk så meget igennem i valgkampen, at flere kommentatorer bagefter gav hende en stor del af æren for, at Enhedslisten lige netop klarede spærregrænsen. «

Journalisten aktualiserer her sin indledning. Han giver læseren en forklaring på, hvorfor det er relevant at holde sig stereotypen "ung og dum" for øje. For der findes jo et helt konkret eksempel, hvor selveste partilederen i hos et af de to regeringspartier faktisk falder i med begge ben. Og når Bendtsen kan begå et sådant fordomsreguleret fejltrin kan læseren måske også. Journalisten udbygger videre anekdoten med status over kommentator-anmeldelser af Schmidt Niensens præstation ved partilederrunden. Dermed bruger journalisten ganske vist sit jeg og sine egne fortolkninger i formuleringen af artiklen, men han sørger samtidig for at finde tekst-eksterne belæg for sine påstande. Således mikses fortolkning og facts på en forholdsvist gennemskuelig facon.

Den subjektive stil bliver igen overvejende dominerende i et følgende afsnit, hvor journalisten skildrer sin oplevelse af mødet med politikerens. Her levnes der spaltepads til Schmidt Niensens aktuelle påklædning på interviewtidspunktet. Et journalistisk træk man sjældent ser gøre sig gældende ved fremstillingen af mandlige politikere¹¹⁶.

» Hun tager imod i cowboybukser, sort trøje og lilla partisanørklæde. «

Den påklædning som her refereres skiller sig ud fra det traditionelle og stereotype billede af den danske politiker, som hos flere vil vække associationer i retning af mere uniformeret og formel påklædning. Dette fordi, den politiske magt habituel er et mandligt domæne. Der gøres altså med ovenstående passage opmærksom på, at Schmidt Nielsen er anderledes, og udsagnet kan følgelig journalistisk forsvares med argumentet, at portrætartiklen som genre har det mål, at bringe læseren dybere indsigt i den i forvejen offentlige persons måder og væren. På en og samme gang bryder og understøtter journalisten de gængse forestillinger om den danske nationalpolitiker. For på den ene side peger han på det, som er anderledes, og understøtter dermed modtageropfattelsen af påklædningen som kuriøs. Men på den anden

---

¹¹⁶ Jf. Moustgaard, 2004 samt Green Jensen, 1994.

side, er det ikke muligt at normalisere det "unormale", hvis ikke det bemærkes og dermed anerkendes som havende en berettigelse¹¹⁷.

Journalisten bruger sig selv på ganske uhøjtidelig vis, hvilket giver ham sproglig bevægefrihed. Når bare han vedkender sig sin subjektive tilgang, behøver han ikke spilde tid på (fejl)argumentative krumspring for at have sin troværdighed i behold. Læseren kan ikke andet end tro på, at han tolker sit interviewobjekt, som han gør. Det giver nemlig ikke mening at være uenig med et *jeg synes-argument*.

Senere i artiklen reflekterer journalisten over noget Schmidt Nielsen har svaret. Der tænkes næsten højt:

» *Og det lyder jo smukt, tænker jeg en smule skeptisk og beder om et eksempel.* «

Journalisten bruger sin skepticisme aktivt, og risikerer dermed ikke, at den kommer til at sive ud mellem linjerne og ufrivilligt være med til at farve læserens holdninger. Journalisten er skeptisk over for selve det, at den unge kvinde nu sidder som repræsentant for demokratiet i landets højeste politiske instans. Han foregriber på den måde, de indvendinger, som, der grundet samfundets traditionelt set patriarkalske indretning, vil være mod en ung kvinde på en toppost. Han er hånd i hanke med nyhedskriterierne og lader ikke meget være tilbage at ønske i forhold til identifikationskriteriet. – Han søger at stille Schmidt Nielsen de spørgsmål, som den samfundsforankrede læser må formodes at søge svar på. Men i det han gør sådan, hælder han også vand på den mølle, som skaffer energi til de allerede eksisterende forestillinger om kvinden versus manden. Eller pigebarnet versus politikerens:

» *Johanne Schmidt Nielsen har det fint med at nogle, især modstanderne, opfatter hendes holdninger som naive. "Man kan måske godt sige, at det er lidt naivt, men jeg gider godt være naiv, hvis det betyder, at man tør tro på noget.* «

Man kan læse ud fra Schmidt Niensens svar, at der er blevet spurgt direkte til naiviteten. Det er derfor rimeligt at gætte på, at naivitet ikke er et emne, hun griber ud af den blå luft.

Journalisten vælger at dreje interviewet ind på, hvad vi kunne kalde, *historien om den troskyldige pige*.¹¹⁸ Og Schmidt Nielsen svarer blandt andet med de ord, der skal blive til portrætartiklens overskrift, *jeg gider godt være naiv*. Et udsagn, der med sin talesprogsfacon

---

¹¹⁷ Måske nærmer vi os her et journalistisk catch 22 hvad angår dækning af samfundets minoriteter.

¹¹⁸ Hvad Moustgaard, 2004 i øvrigt kalder "De blåøjede blondiner". I et andet portræt af Schmidt Nielsen i Berlingske Tidende, d. 15.11.2007, placeres hun i en anden "vulgærtypes" kategori. Og portrættet har overskriften "Venstrefløjens nye dronning."

næsten autokommunikerer sit indhold. Sætningen er på sin vis sjov, og det kan være et argument for at placere den i rubrikken, men det virker påfaldende, at det netop bliver de to linjer omhandlende naivitet, som skal highlightes i det 2500 ord lange portræt. Schmidt Nielsen har jo ret beset et forbehold, hvad angår om hun gider være naiv: - *hvis det betyder, at ...*

Det gælder som nævnt for journalisten blandt andet om at skabe identifikation hos læseren, og dette kan gøres på forskellige måder. Fx gennem en detaljeret beskrivelse af portrætpersonens påklædning eller bevægelser. Læseren kan jo ikke se den portrætterede, som det eksempelvis vil være tilfældet i et tv-indslag. Spørgsmålet er bare, om ikke det tenderer det manipulerende, når journalisten med sine skriverier planter billeder for læserens indre øje. Særligt hvad angår portrætteredes blik-retning og bevægelser. Der kan nemlig være mange grunde til disse features, som umuligt kan udfoldes tilstrækkeligt i artiklen. Schmidt Niensens bevægelser får også spaltepads i nærværende portræt:

» Mens hun forklarer og svarer på de mange spørgsmål, sidder hun uroligt på stolen. Hun smækker det ene eller begge ben op under sig og skifter hele tiden siddestilling. «

Ovenstående kan selvfølgelig opfattes som farverigt krydderi tilsat det politiske indhold, som diskuteres, men igen må det bemærkes, at det er umuligt at forklare årsagen til bevægelserne, og derfor må læseren gætte sig til, hvad oplysningen om dem betyder. Måden, Schmidt Niensens bevægelser fremstilles på, leder nemt tankerne hen på "det urolige barn". Men uroligheden kan jo for så vidt skyldes en krampe, et ubehag i benet, nervøsitet eller noget helt fjerde, femte, sjette eller syvende... Ikke desto mindre understøtter portrætteringens fortællingen om den troskyldige, naive pige via de formuleringsaffødte konnotations-mønstre.

Mimi Jakobsen har engang kommenteret de feature-fokuserede journalistiske skildringer. Og på hende virker de tydeligt irriterende:

» ...jeg undrer mig, når jeg i tre kvarter giver et interview til en kvindelig journalist fra en større provinsavis, og artiklen så kommer til at handle om, at jeg skal have "siddet og samlet mit hår i nakken på en piget måde. «¹¹⁹

Jakobsen bryder sig tydeligvis hverken om journalistens stil eller om at spille sin tid. Og sidstnævnte er vel noget alle kan sætte sig ind i. Dog er det en grundlæggende forudsætning for demokratiet og den dertilhørende frie presse, at journalisten skriver som han/hun vil, når

---

¹¹⁹ Mimi Jacobsen i en artikel i Ekstra Bladet, 7. juni 1999. Jf. Moustgaard, 2004: 90.

blot de mediejuridiske forbehold er taget. Det nytter ikke at lade politikerne bestemme, hvordan de skal skildres i pressen. Lidt gensidig respekt ville måske være et kvalificeret forslag, som Jakobsen sikkert ville slutte op om.

Senere i Jeg gider godt være naiv-portrættet kommer journalisten ind på baggrunden for Schmidt Niensens kandidatur:

» Faktisk havde Johanne Schmidt Nielsen slet ikke tænkt på sig selv som folketingspolitiker, før hun op til det seneste valg fik gentagne opfordringer til at stille op. «

Eftersom Schmidt Nielsen er ny som folketingsmedlem, kan det give god mening, at spørge til, hvordan det kunne gå til, at hun fik muligheden for at blive valgt ind. Det er dog værd at bemærke, at det implicitte spørgsmål – *hvorfor er hun her(?)* er et udbredt træk ved portrættingen af kvindelige politikere.¹²⁰ Men kvindelige politikere har jo heller ikke med samme naturlighed som mændene haft adgang til Christiansborg. I hvert fald ikke historisk set, og denne portrætartikel aktualiseres netop ved udgivelsesdatoen af, at det, som nævnt, er 100-års jubilæet for kvinders (kommunale) valgret.

Ligesom vi så det gøre sig gældende i portrættet af Seeberg, er forklaringen på Schmidt Niensens opstilling til folketinget at finde i ydre opfordringer, hvilket kan friste til en omskrivning af det chauvinistiske statement: Kvinder har ikke ret – de får det:
Kvinder har ikke magt – de får den.

---

¹²⁰ Jf. Moustgaard, 2004.

Delkonklusion

Følgende opsummerende afsnit søger at *highlighte* pointer fra de behandlede cases.

I de foregående cases så vi, hvordan argumentationen bag adskillige journalistiske pointer enten haltede eller ganske simpelt ikke var til stede. I hvert fald ikke eksplicit. Gentagende gange konkluderer journalisten uden at eksplicite belæg herfor. Det gjorde sig særligt gældende i portrættet af Gitte Seeberg, hvor det generelle argumentative niveau ikke var på højde med hvad, der gjorde sig gældende i de tre andre cases. Men gennemgående for alle cases var det, at præmisserne bag en given konklusion ofte helt var udeladt. Portrætterne bliver dog ikke sværere at læse af den grund, men læsningen kræver, at modtager i højere grad aktiverer og bruger sin egen erfaringsramme, da præmisserne må hentes der. I det fælles forankrede, i *sensus communis*, i det man må formode, vi alle er klar over. Dette bliver dog problematisk for ligestillingens vilkår. Portrætterne indeholder nemlig flere eksempler på journalistiske påstande, der fordrer en modtagervillighed til, at placere den kvindelige politiker som noget sekundært i forhold til den mandlige.

Alle portrætartikler indeholder mindst en passage, der søger at give en årsagsforklaring på, hvorfor den aktuelle politiker sidder i den position, som gør sig gældende. Det er der i og for sig ikke noget sært ved, da et af portrætgenrens grundtræk er, i modsætning til for nyhedsartiklens vedkommende, at søge svar på hvorfor-spørgsmål. Det påfaldende her er bare, at forklaringen kun i ét tilfælde har med politikerens personlighedstræk at gøre. Og det tilfælde er Hornbech. Det vil sige, at når Seeberg, Vestager, Thorning-Schmidt og Schmidt Nielsen har magtfulde positioner i dansk politik, har det – ud fra hvad vi i portrætartiklerne kan læse – intet med dygtighed, talent eller i det hele taget evner at gøre. I alle tilfælde er det noget svært definerbart, som er på spil. Seebergs karriere begynder pga. en god veninde og dennes mands nyttige kontakter. Vestager og Thorning-Schmidts succes med at samle oppositionen skyldes primært sammenfald i alder, stil og civilstatus. Og Schmidt-Nielsens opnåede position er i overvejende grad foregået hen over hovedet på hende selv, da det er andre, som har skubbet hende frem til at begynde med. Men hun er jo også kun en pige. Hornbech, derimod, har sin status pga. helt særlige karaktertræk. Hun er kendt for at gå sine egne veje, og hvad hun gør, er hvad hun har besluttet sig for. Hun alene. Dermed knyttes der personligt ansvar mellem Hornbech og den situation, hun står i. Det er her bemærkelsesværdigt, at den kvinde, som får lov at få magten og æren, samtidig er en kvinde, hvis portræt tegner et billede af en politiker ned af bakke. I øvrigt er hun også den kvinde, som kaldes et mandfolk, så måske derfor, er det også lettere normativt at linke hendes personlighed til en magtfuld position. Seebergs indre træk sættes også i spil i portrættet af

hende. Men her nævnes igen ikke noget politisk talent. Det er derimod manglen på samme, der giver Jyllands-postens læsere en forklaring på politikerens deroute. Således gælder det for de belyste cases, at når det går ned ad bakke, har det med politikerens indre karakter at gøre. Og når det går godt, lægges der vægt på kontekstuelle faktorer.

Særligt portrættet af Schmidt Nielsen italesætter det normativt forankrede billede af den mandlige politiker. Det er interessant og måske endda prisværdigt ud fra et ligestillingsperspektiv, at journalisten forholder sig til de eventuelle indvendinger, der ville være mod en traditionel skildring af den unge, smukke og kvindelige politiker. Men samtidig overhaler journalistens sikkert gode intentioner sig selv, da det principielt er umuligt at påpege minoriteten, uden at pege på den, som noget, der skiller sig ud, og dermed forstærke minoritetens indbyggede karakteristik som afviger (i hvert fald for en periode). Det er et journalistisk catch 22, som kan lede tankerne i retning af de udfordringer, også journalister står overfor, når integrationsproblemer belyses. Når befolkningen igen og igen mindes om, hvordan og hvorledes minoriteterne skaber problemer i samfundet, er det svært at skabe national homogenitet, eller i det mindste fællesskabsfølelse på tværs af etniske og kulturelle skel. Denne udfordring af journalistuddannelserne bevidste om. På Journalisthøjskolen i Århus findes der eksempelvis en work shop i at have integration og indvandring som stofområde: Ven eller fjende, hedder tiltaget.

Thorning-Schmidt og Vestager har vi set fremstillet som dronninger. En gangen inden for sproglig stereotypisering i de danske dagblade¹²¹. Det fremhæves, at begge kvinder af deres omgivelser opfattes som kølige, som isdronninger. Dette bryder med det traditionelle kvindebillede, som primært forbinder kvinde med *moder*. Kvinder, som Thorning-Schmidt og Vestager må være kolde og kyniske for at have succes med at forfølge karrieren *på trods af* mand og børn. Det er 100 år siden, de danske kvinder opnåede valgret, men endnu synes Carl Plougs¹²² holdning at skinne igennem:

» I det store samfund, tror jeg, at det tilkommer kvinden at besørge det, jeg med et kønt ord vel gerne kan kalde hjerteanliggende. «

Kun en isdronning kan vel se bort fra sit hjertes sande kald. Derfor opstår der, som Annette K. Nielsen har påpeget, noget grundlæggende suspekt ved den kvinde, som bevæger sig for langt ud af hjemmet og væk fra privatsfæren.

---

¹²¹ Se bilag 1.

¹²² 1813-1894. Landstingsmedlem, journalist og forfatter. Holm, 2008:14.

Konklusion

Nyhedsmediernes metodiske mål om at være objektive udfordres grundlæggende af det forhold, at formidling altid er forankret i formidlerens erfaringsramme. Medier vil således altid som udgangspunkt være subjektive, men subjektiviteten kan afhjælpes gennem forfølgelsen af et journalistisk objektivitetsideal. Dette ideal overlades dog ikke ligeså stor betydning i portrætartiklens genre, som i nyhedsartiklen. Da portrætartiklens iboende kriterium er, at den skal bringe læseren ny indsigt om den portrætterede, kommer journalisten ofte ind på spørgsmålet om, *hvorfor* portrætterede gør, som hun gør. Og i besvarelsen af hvorfor-spørgsmål gælder det, at journalisten ofte må bruge sine egne oplevelser af personen som forklaring. Og da journalisten selv er en del af samfundets normative indretning, vil journalisten i sit arbejde nemt komme til – helt eksplicit- at trække på sin kulturelle forankring, hvilket særligt bliver problematisk i behandlingen af kvindelige toppolitikere, da de traditionelt set udfordrer det kønnede magthierarki, som samfundet balancerer på.

Således har vi også i de fire portrætartikler, omhandlende politikerne, Seeberg, Thorning-Schmidt og Vestager, Rønn Hornbech samt Schmidt Nielsen, set, hvordan journalisterne mere eller mindre eksplicit henviser til stereotype kvindebilleder i deres fremstilling af de portrætterede politikere.

Dette så vi, idet Thorning-Schmidt og Vestager begge blev fremstillet som dronninger. Et begreb, som via sit konnoterede indhold, der primært inspireres af eventyret, kategoriserer de kvindelige politikere på en måde, som er usympatisk. Eventyrdronningen er i langt de fleste tilfælde omgæret af kulde. Hun har et koldt hjerte, og den, der læser om politiske isdronninger, kan via sine associationer komme til at tvivle på rigtigheden af, at de pågældende kvindelige politikere har den magt, de har.

Seeberg blev fremstillet som medfødt inkompetent. Hendes opførsel tolkes af journalist samt anonyme kilder som et udtryk for stædighed. Det nævnes i øvrigt, at Seeberg af mange opfattes som forfængelig og usamarbejdsvillig, men der gives aldrig nogen egentlig forklaring på denne udlægning af politikeren. Hendes position som enebarn gives mere fokus end hendes politiske præstationer, som i øvrigt kun nævnes, når de er endt i fiasko. Seeberg beskrives i øvrigt som kontant, hvilket bidrager til hendes negative ethos.

Rønn Hornbech blev på linje med den tidligere engelske premierminister, Margaret Thatcher, fremstillet som en mande-kvinde. En jernlady. En stereotypisering som lader Rønn Hornbech opfatte som maskulin, hvilket kan gøre hendes magtfulde position mindre suspekt, da magten,

normativt og historisk set, er mandens domæne. Noget kunne tyde på, at den maskuline autoritet er medvirkende til at skabe troværdighed omkring hendes position.

Portrætteringen af Schmidt Niensens aktualiserede den udbredte, men falske dikotomi, at smukke, unge kvinder ikke kan være godt begavede. Der blev taget afstand fra fordommen, men journalisten lykkedes ikke med at løsrive sig fra fortællingen om den blåøjede, unge pige. Journalisten vælger endda at gøre citatet "jeg gider godt være naiv" til sin 2500 ord lange artikels overskrift. Overskriften er en del af et svar, Schmidt Nielsen er kommet med, efter at være blevet spurgt direkte om naivitet. Desuden er svaret taget ud af konteksten, da Schmidt Nielsen tydeligt leverer forbehold til sin udmelding. Her ser vi altså et eksempel på, hvorledes den unge kvindelige politiker stadig må kæmpe med kønnet portrættering al la de stereotyper, via så Moustgaard opstille i 2004.

I de fire behandlede portrætartikler drager alle journalister – måske bevidst, måske ubevidst – referencer til den symbolske virkelighed, som omgiver os. En virkelighed, hvor køn altså tilsyneladende stadig spiller en væsentlig rolle i vores opfattelse af magthavere.

Det gælder altså for alle case-eksemplerne, at politikerne portrætteres kønnet. Deres køn får, mere eller mindre eksplicit, en del af det indholdsmæssige fokus.

Således kan medierne, ud over at fungere i rollen som den fjerde statsmagt, også tillægges egenskaben af at være normernes vandbærere i vores samfund, som historisk set ikke har ladet kvinder og magt forbinde. Sproglige stereotyper, især, er med til at danne og opretholde, den *sensus communis*, som regerer i samfundet. Og når kvinder i magtpositioner, som Seeberg og co., fremstilles ud fra den grundholdning, må der være noget suspekt ved den position, de har opnået. Medier og virkelighed påvirker hinanden i en uendelig semiosis. Her ved får en grundlæggende skeptisk holdning til kvindernes magtpositioner gode vilkår. Hvilket omvendt giver ligestillingen ringere vilkår. Dette er altså konsekvensen af den måde, hvorpå kvindelige politiske magthavere fremstilles i de trykte massemedier.

Perspektivering

De seneste år synes bevidstheden omkring mediernes indflydelse på samfundets indretning at være blevet større. Eksempelvis har Dagbladet Politiken på sin hjemmeside www.pol.dk oprettet en intern blog, som hedder "Læsernes redaktør". Her er det meningen, at læserne kan komme med forslag til, hvorledes avisen kan forbedres. Og måske endda mere korrekt.

Læsernes redaktør er Politiken-journalist Henrik Kaufholz, som ugentlig skriver en weblog på siden. Han opfordrer læserne til at komme med brok, ros hyldest og kritik, - dog helst i en konstruktiv tone. Det viser sig, at flere indlæg fra læserne er indvendinger mod, avisens måde at bruge sproget på. Blandt andet var der på et tidspunkt en række læsere, der fandt det problematisk, at Politiken omtalte SSRI-medicin som lykkepiller. Med egen magt in mente tog avisen kritikken til efterretning og besluttede ved et redaktionsmøde fremover at referere til antidepressive piller som depressionspiller eller som SSRI-medicin. Desuden er det nu, også på baggrund af læser-henvendelser, redaktionens hensigt ikke længere at anvende ordet børneporno. For som en læser har påpeget, lyder det alt for uskyldigt, blandt andet fordi ordet er sammensat af to "lovlige ord". Politiken har efter diskussion nu besluttet, at journalisterne nu skal bruge betegnelsen "film hvor børn misbruges seksuelt. - Med mindre de refererer en kilde, som bruger ordet børneporno. Således er Politiken sig sin diskursive magt bevidst. Det kan være en god idé, ligesom Politiken, at inddrage læsernes meninger i de redaktionelle diskussioner, da de ind imellem kan få øje på uetiske elementer, som for journalisten, som står midt i emnet, er svære at se. På den anden side, er det jo journalisterne, som er uddannet i skrivearbejdet, og ingen bryder sig vel rigtigt om, at andre udenforstående fortæller, hvordan man bedst gør sit arbejde.

Så er spørgsmålet bare, om journalisterne er uddannet godt nok? Anker Brink Lund¹²³ har engang udtalt, til et debatmøde mellem ham, Troels Mylenberg¹²⁴ og Marianne Jelved, at han mente, alle journalistuddannelser burde begynde med en bachelor i et eller andet akademisk. Han var sådan set ligeglad hvad. Han ville bare ønske, at journalisterne stiftede bekendtskab med videnskabelighed og metode. Det var måske ikke en så dårlig idé(?).

---

¹²³ Professor, Dr. Phil. CBS.

¹²⁴ Centerleder, journalistik, Syddansk Universitet.

Litteraturliste

Bøger:

- Aristoteles (ved Thure Hastrup red.): Retorik, Museum Tusulanums Forlag, Platonselskabets skriftserie, 2002.
- Aristoteles (Repr.) William Heinemann, Harvard Univ. Press, 1997.
- Barthes, Roland: Billedets Retorik in Communications, 1970.
- Burke, Kenneth, A Rhetoric of Motives, 1969.
- Collin, Finn & Køppe, Simon: Humanistisk Videnskabsteori, DR Multimedie, 2003.
- Corbett, Edward P.J. & Connors, Robert J.: Classical Rhetoric for the Modern Student, Oxford University Press, 1997.
- Dinesen, Annemarie: Grundbog i semiotik, Akademisk Forlag, 2001.
- Dinesen, Annemarie og Thellefsen, Torkild Leo: Semiotiske Undersøgelser, Hans Reitzel, 2004.
- Drotner, Kirsten m.fl.: Medier og kultur, Borgen/Medier, 1996.
- Fafner, Jørgen: Retorik, Forlaget Systime A/S, 1977.
- Fafner, Jørgen: Tanke og tale – den retoriske tradition i Vesteuropa, C.A. Reitzels Forlag, København, 1982.
- Hauge, Hans, Den litterære vending, Modtryk, 1995.
- Hermansen, Mads og Rendtorff, Jacob Dahl (red.): En hermeneutisk brobygger – Tekster af Paul Ricoeur, Gyldendals bogklubber, 2002.
- Holm, Gretelise: Hvorfor er feminister så snerpede, Lindhardt og Ringhof, 2008.
- Husted, Jørgen, Wittgenstein, Centrum, 2000.
- Jørgensen, Marianne W. og Phillips, Louise, Diskursanalyse som teori og metode, Roskilde Universitetsforlag, 1999.
- Lindhard, Jan: Retorik, Rosinante, København, 1977.
- Mortensen mfl., Mediehåndbogen, 1991.
- Moustgaard, Ulrikke: Håndtasken, heksen og de blåøjede blondiner. Roskilde Universitetsforlag, 2004.
- Ogden C. K. and Richards, Ivor A., The Meaning og Meaning, Harcourt, 1989.

Thellefsen, Torkild Leo (red.): Tegn og betydning – Betydningsdannelse i filosofisk, biologisk og semiotisk perspektiv, Akademisk Forlag, 2001.

Thompson, John B.: Medierne og moderniteten, Hans Reitzels Forlag, 2001.

Thompson, John B.: Den politiske skandale, Hans Reitzels Forlag, 2002.

Togeby, Ole: Steder i bevidsthedens landskab – grene på idéernes træ, Gyldendal, København, 1986.

Baggrundslitteratur:

Barthes, Roland: Mytologier, Rhodos, København, opr. 1957.

Bjærgø, Tore og Heradstveit, Daniel, Politisk kommunikation, Samfundslitteratur, 1988.

Bro, Peter mfl., Politisk journalistik og kommunikation, Forlaget Samfundslitteratur, 2006.

Christiansen, Jens: Hvem vinder valget, Gyldendal, 2007.

De Beauvoir, Simone: Det andet køn, 1949, København, 1965.

Hegelund, Susanne og Mose, Peter, Håndbog for statsministre, Gyldendal, 2006.

Jelved, Marianne, Alt har sin pris, Aschehoug, 1999.

Røijer, Gunilla, Borgens Dronninger, Schultz Forlag, 2006.

Nielsen, Annette og Riske, Gunhild, Grib Magten – om kvinder og ledelse, Politiken Bøger, 2004.

Skov, Leonora Christina (red.): De røde sko, Tiderne Skifter, 2002.

Strand, Kurt: Journalismens ulidelige meningsløshed, 2001.

Thomsen, Britta, Kvinder bryder grænser, Informations Forlag, 2005.

Østlyngen, Trine og Øvrebø, Turid, Journalistikk, Gyldendal Norsk Forlag, 2002.

Webkilder

www.infomedia.dk

www.sfi.dk

www.update.dk

www.kforum.dk

www.lige.dk

www.dst.dk

www.si-folkesundhed.dk

Personer

I forbindelse med *research* til specialet har følgende personer velvilligt deltaget i interview, mailkorrespondance og/eller telefonsamtaler.

”Ekspertter/Kloge hoveder”:

Annette K. Nielsen, journalist og forfatter

Leonora Christina Skov, journalist og forfatter

Henrik Qvortrup, chefredaktør og tidl. spin-doktor hos V

Rasmus Lindboe, journalist og tidl. pressechef hos R

Politikere:

MF Henriette Kjær

MF Lone Dybkjær

MEP Britta Thomsen

MF Gitte Seeberg

Bilag

Bilag 1: Referencer til udvalg af portrætartikler, hvor "dronningemetaforen" er anvendt

www.infomedia.dk

Jyllands-Posten | 16.06.2007 | 1 Sektion, OST | Side 2 | 1182 ord | artikel-id: e0a3f056
Ny R-formand: Den gamle dronning
Portræt: Marianne Jelved
Af Frede Rasmussen

Jyllands-Posten Vest | 16.06.2007 | JP | Side 3 | 1414 ord | artikel-id: e0a3e199
Ny R-formand: Den nye majestæt
Portræt: Margrethe Vestager
Af Hanne Fall Nielsen

Berlingske Tidende | 16.06.2007 | 1. SEKTION | Side 8 | 1300 ord | artikel-id: e0a41205
Faldets dronning
Portræt: Marianne Jelved
Af Mads Kastrup

Jyllands-Posten | 18.02.2007 | Indblik | Side 7 | 1823 ord | artikel-id: e08b582c
Men udsigten er god
Portræt: Pia Kjærsgaard
Af Anders Langballe og Dorte Ibsen Boddum

Politiken | 16.11.2005 | 2. sektion | Side 1 | 1564 ord | artikel-id: e04d3ce9
Portræt: Bydronningen
Portræt: Ritt Bjerregaard
Af Hans Drachmann

Information | 21.05.2005 | Side 26 | 2417 ord | artikel-id: e03aeee1
Dronning af den radikale fremtid
Portræt: Margrethe Vestager
Af Rasmus Lindboe

Jyllands-Posten | 22.08.2004 | Indblik | Side 1 | 1511 ord | artikel-id: e0251a77
Portræt: Folkets vrede hendes styrke
Portræt: Ritt Bjerregaard

Ekstra Bladet | 01.04.1999 | Skærtorsdag | Side 6 | 794 ord | artikel-id: Z4098366
Profilen: Genvejenes dronning
Portræt: Birte Weiss
Af Ole Hyltoft

Bilag 2: Nok er nok-kvinden

 Jyllands-Posten Vest | 30.01.2008 | 1. sektion | Side 4 | 868 ord | artikel-id: e0ce812c

Ny Alliance: JP-Portræt: Nok er nok -kvinden

Portræt: Gitte Seeberg

Kompromisløs, ambitiøs og forfængelig. Tre ord, som beskriver løsgængerens Gitte Seeberg - og som bruges både negativt og positivt.

Af HANNE FALL NIELSEN

For 47 år siden blev Gitte Seeberg født som enebarn, og det er hun blevet ved med at være. Både i sin familie, i politik og i sin natur.

Når hun for anden gang på godt et halvt år forlader et parti, er forklaringerne blandt venner og fjender netop enebarnets medfødte oplevelse af at have ret.

»Og når hun ikke kan få ret, bliver hun forurettet og går sin vej. Hun har ikke fanget den der med, at hun er nødt til at blive, råbe lidt højere og kæmpe for at få sine synspunkter igennem - akkurat som i en søskendeflok,« siger en politisk kollega om Gitte Seeberg.

Netop ord som kompromisløs, ambitiøs og forfængelig bruges igen og igen om den nyudsprungne løsgænger, og det menes både positivt og negativt. Men overordnet er bedømmelsen, at hun med sin trang til at ville have sin vilje altid har haft svære vilkår i politik.

»Hun har bare ikke det gén at kunne bøje sig for andre mennesker. Og det er altså hårdt nødvendigt i politik, hvis man går efter at få resultater,« lyder bedømmelsen fra en anden kant.

Forblev på taberholdet

Som nyvalgt politiker for de konservative i 1994 ramlede hun lige ned i partiets indre blodbad, og hun valgte dengang at støtte Hans Engell-fløjen sammen med de to andre i den kvindelige treenighed Kylie, Rylle og Pylle.

Da Engells politiske karriere kolliderede med en betonklods på Helsingørmotorvejen, lykkedes det de to andre nyvalgte, Lene Espersen og Henriette Kjær, at skifte hesten ud og komme på vinderholdet, mens Gitte Seeberg fortsat blev betragtet som en trofast Engell-støtte.

Dermed var karrieremulighederne hos de konservative begrænsede, og Seeberg søgte i stedet - med en hjælpende hånd i ryggen fra partiet - mod EU, hvor hun fik et nydeligt valg til EU-Parlamentet. Men skuffelsen over ikke at komme i partiformand Bendt Bendtsen (K) lommebog over mulige ministeremner har angiveligt været medvirkende til at tænde Seebergs kritiske flamme.

Den politiske kritik har især rettet sig mod regeringens tætte samarbejde med Dansk Folkeparti, og det var også den alliance, som fik Seeberg til at smække døren til de konservative og være med til at stifte Ny Alliance med den efterhånden nedslidte frase »nok er nok «.

Sammen med de to radikale politikere Naser Khader og Anders Samuelsen blev Seeberg i maj sidste år udråbt som modgiften mod dansk blokpolitik, men da partiet efter de første hvedebrødsdage skulle til at formulere et program, viste de politiske uenigheder sig tydeligt. Når de tre partistiftere diskuterede politik, stod det som regel 2-1. Med Gitte Seeberg som taberen - en rolle, hun som sagt ikke er vild med eller god til at tackle.

Hård og kontant

Samtidig er Gitte Seeberg en kontant person, som før sit politiske liv, havde sit eget advokatfirma. Hun er kontant og til klare beslutninger, og den stil harmonerede dårligt med Khaders og Samuelsen's arv fra de radikale, som godt kan lide processer og gruppearbejde.

At hun heller ikke kan forlige sig med Ny Alliances seneste kurs, hvor partiet definerer sig entydigt borgerligt og kun har Anders Fogh Rasmussen (V) som mulig statsminister, kommer ikke bag på Seebergs omgivelser. Hun er ikke vokset op i et udpræget borgerligt miljø, men kom ind i partiets via sin gode veninde journalist Trine Gregorius og hendes mand, Peter Sterup, der har en fortid som konservativ pressechef.

»Som alle andre, der er gået fra et parti, hader hun sit gamle parti. I dette tilfælde de konservative, og derfor svinger hun mere og mere i retning af Socialdemokratiet,« siger en iagttager, som har fulgt Seebergs politiske vandring gennem årene.

Med sit seneste farvel betragtes Gitte Seebergs dage som politiker som talte, og ifølge rygtestrømmen på Christiansborg har hun i de seneste uger været i gang med at søge job. Hvor er uvist, men selv hendes mere rå kritikere - og de er mange - stiller hende en solid karriere i udsigt i ledelsen af en virksomhed eller en organisation.

Ned af lygtepælen

»Hun er utroligt god til at fremstille en sag og sig selv i medierne, og den slags evner er der god brug for. Hun er en virkelig god performer, og hun vil gøre det rigtig godt uden for Christiansborg, for hun står i offentligheden som en stærk person med modige meninger,« lyder anmeldelsen af hende.

Samtidig får hun også skudsmålet som en god veninde og en sød kammerat - bl.a. over for Pia Christmas-Møller, også tidligere konservativ og nuværende løsgænger.

Ganske vist har Seeberg været i direkte konfrontation med Christmas-Møller, da hun var i spidsen for Det Konservative Folkeparti, men under valgkampen i 2005 var Christmas-Møller bagud med sin kampagne. Gitte Seeberg rullede hjælpen frem og sammen med ægtemanden Anders Schiermer fik hun Christmas-Møllers plakater op at hænge i lygtepælene.

Nu tyder alt på, at de to kan følges ad. Ned af lygtepælene og ud af politik.

hanne.fall.nielsen@jp.dk

Bilag 3: Dronningerunde

Berlingske Tidende | 30.10.2007 | 2 Sektion, MAGASIN | Side 4 | 1696 ord | artikel-id: e0bd0097

Droninge runde

Portræt: Helle Thorning-Schmidt og Margrethe Vestager

Alle historiers moder er den om nederlaget, og for få uger siden var pennene hvæstet til at skrive den om Helle Thorning -Schmidt . Men så tog udfordreren til statsministerposten sit stærkeste kort og sin nyeste allierede, den radikale Margrethe Vestager , med på banen. Sammen udgør de en dynamisk duo, der er en langt mere ubehagelig modstander, end Fogh havde forestillet sig.

Af Line Holm Nielsen

Det foregik i al hemmelighed, da to kendte kvinder i begyndelsen af oktober gæstede Asylcenter Kongelunden. Rundvisningen på de få kvadratmeter var hurtigt overstået. Det var ikke det, der trak det planlagte to-timers besøg ud til tre. Det var heller ikke fællesspisningen i asylcentrets café. Det var beboernes fortællinger. Når én beboer havde talt ud, kom endnu én til med endnu en desperat historie og endnu et fortvivlet håb om, at de to besøgende dog måtte kunne omgøre deres sag. De var jo partiledere.

»Det foregik ikke uden scener, lad mig sige det sådan,« bemærker Kongelundens daglige leder, Michael Ehrenfels. Helle Thorning -Schmidt og Margrethe Vestager , de to besøgende, måtte afslå at hjælpe som alle andre, der besøger det mistrøstige venteværelse på Amager. Alligevel var det en god dag for beboerne.

»De lyttede og blev rørt og tacklede det utrolig fint. Det er vigtigt for os at nuancere beslutningstagernes viden om asylforhold, og det er da lidt sejt, at to ledere fra hvert sit parti kommer sammen. Det var tydeligt, at de sammen havde besluttet sig for at komme ind i substansen,« siger Michael Ehrenfels.

På dagen fandt Kongelundens daglige leder det især bemærkelsesværdigt, at de to kvindelige partiledere efter endt besøg gik rundt til hver enkelt beboer og sagde farvel med et håndtryk og et »tak for i dag«.

Ingen presse, ingen TV2 News eller aviser fik besked. Ingen pressebilleder blev sendt ud. Kongelundens hverdag gik videre.

Men to ting kom der ud af besøget:

Få dage senere meldte Socialdemokraterne ud med en kursændring. Nu var de enige med de Radikale: Der skulle være et loft over den tid, en asylansøger tilbringer i asylcentre.

Og uden for pressens søgelys var en iøjnefaldende forståelse mellem to engang så samspilsramte partier ved at blive cementeret. En forståelse, der kan dreje valgkampen i en helt uventet og for regeringen ubehagelig retning.

Helle trumfer

Man siger, at alle historiers moder er nederlaget. Det er kun få uger siden, at den samlede danske presse var klar til at skrive den om Helle Thorning -Schmidt . Kun fantasien sætter grænser for, hvor meget en lystig skribent ville kunne vende og dreje hendes »Jeg kan slå Anders Fogh«, når valgslussingen havde sat sig.

Da den første begejstring for den nyvalgte, unge, smukke S-formand havde lagt sig, ændrede fortællingen om Helle Thorning -Schmidt sig til at være historien om novicen, der begik hybris. Som troede, hun var noget; en, der kunne vende selve tidsånden. Det har været fortællingen om ringe meningsmålinger, manglende politiske projekter og personlig usynlighed i en næsten lige så usynlig, kuldslået opposition.

Meningsmålingerne forud for valgudskrivelsen i sidste uge tydede da også på en ren walk-over for Fogh; den kommende valgkamp ville blive en tåkrummende opvisning i, hvordan statsmanden knuser det opsætsige pigebarn blot ved at henvise til sine bedrifter, sit bagland og sin erfaring.

Seks dage inde i valgkampen er det statsmanden, der synes trængt i defensiven kommunikativt og handlemæssigt. Ikke af et obsternasisk pigebarn, men af en stærk, rolig og tændt kvinde, der under de første TV-debatter fik sat både statsministeren og vicestatsminister Bendt Bendtsen til vægs et par eftertrykkelige gange – med flakkende øjne og hængende ministerunderkæber til følge.

»Hun har fordel af at være det nye og det spændende. Det er det, som regeringen vil køre på som en risiko, men hun tilfører det politiske en friskhed og uimponeret, som mange har sukket efter. Der er ikke noget træt bogholdertype over hende i de dueller,« siger Henrik Qvortrup, chefredaktør ved Se & Hør og tidligere Fogh-spindoktor.

Den dynamiske duo

Som valgkampen skrider frem, kan den ubehagelige oplevelse vise sig at blive endnu mere ubehagelig for Fogh. For i valgkampens første dage har konturerne af hans modstander ændret sig, så den i en vis forstand er dobbelt så svær at slippe udenom:

Det er ikke længere kun Thorning -Schmidt, han er oppe imod. For første gang i Foghs regeringstid synes Socialdemokraterne og de Radikale at stå samlet; at være forbistret determinerede på at få Fogh fra fadet. Og hvad værre er; modstanden mod ham kommer i en smuk og velkommunikerende pakke, der af iagttagere vurderes til at fremstå mere dynamisk, mere fremtidsrettet og mere elegant end Fogh-regeringen selv. Fogh har fået dobbelt-op; Helle Thorning -Schmidt tilsat Margrethe Vestager .

Valgkampen var kun få timer gammel, da Helle Thorning -Schmidt tog første stik hjem. De Radikale meldte ud, at de efter flere måneders spilfægteri nu stod entydigt bag Thorning -Schmidt som statsminister:

»En regering, der er uafhængig af Dansk Folkeparti, og som er forankret på midten, har størst mulighed for at blive en realitet under socialdemokratisk ledelse,« sagde Margrethe Vestager - til overraskelse for de færreste.

Samme onsdag aften optrådte de to partiledere så sammen på DR2s Deadline. Og uanset hvad man måtte mene om de to partidronningers politik, må de fleste medgive, at der unægtelig er kommet andre boller på suppen siden sidste valgkamp, hvor Marianne Jelved og Mogens Lykketoft stod sammesteds. Både i indhold og i form.

»Det er en dynamisk duo. De er fremadskuende, har ambitiøse mål og afspejler det nye. Samtidig med, at de har erfaring nok og alderen til at være troværdige. Fogh kan ikke længere pege på S og R og sige: »Det er fortiden, der står der«. Enhver kan se, at der er kommet noget ny energi,« siger Michael Kristiansen, tidligere spindoktor for Fogh Rasmussen.

Slut med S-R-nag

Optrædenen på DR2 indvarslede en ny, tilsyneladende lykkeligere æra i S-R-samarbejdet. Væk er den tid, hvor Helle Thorning -Schmidt gik i medierne og tryglede de Radikales dengang bastante og stædige leder, Marianne Jelved, om hun ikke godt kunne levne lidt plads, så også hun kunne få ørenlyd og spaltecimeter.

Væk er de bombastiske meldinger om, at de Radikale så sandelig fører sin helt egen radikale politik, koste hvad det vil. Væk er det politiske nag og surmuleriet. Væk er Socialdemokraternes traditionelle arbejder-afstandtagen til det cafe latte-farvede, smarte segment, som de Radikale repræsenterer.

Langt væk er også 2005-valgkampen, hvor Anders Fogh Rasmussen under én af de første debatmøder hånligt lænede sig tilbage i stolen og slog Lykketoft i gulvet med:

»Nu sidder du her og er så kæphøj. Bare vent, til du kommer i klørne på Marianne Jelved« - vel vidende, at Mogens Lykketoft og Marianne Jelved ikke kunne blive enige om noget som helst, og at Fogh derfor kunne ride sejren hjem blot ved at blive ved med at stikke kniven i den stadig voksende rift mellem oppositionspartierne.

Det var dengang. På 2007-valgkampens første dag stod Helle Thorning -Schmidt med Margrethe Vestager ved sin sikre side. Hun gav Vestager plads og taletid og var til gengæld sikker på anerkendende nik fra sekundanten, når hun fremførte sine argumenter – og omvendt. Jovist, der er vel uenigheder partierne imellem, men »ikke flere og større, end at vi kan overkomme dem, når først vi sidder i regering«, lød det fra begge sider, og den vise har de sunget lystigt siden, både sammen og hver for sig. Der har været intern fnidder om 24-årsreglen, men partilederne står fast på den overordnede enighed. Og de gør det med charme, selvtillid og i lækre outfits.

Har meget tilfælles

Man skulle næsten tro, at der er tale om en længe planlagt strategi, når Thorning -Schmidt og Vestager pludselig optræder som bonkammerater – og det er der såmænd også, selv om de Radikale udadtil har ladet tro, at Fogh Rasmussen stadig kunne blive partiets kandidat til statsministerposten. Ifølge Berlingske Tidendes kilder har der været afholdt flere strategimøder mellem S og R, hvor valgplanen blev lagt. Hvis planen holder hjem, er det måske ikke så sært, at det sker netop nu. Det ville snarere være mærkeligt, hvis netop Vestager og Thorning -Schmidt ikke skulle komme godt ud af det med hinanden. De er ulig andre partiledere begge kvinder omkring de 40 år med mindre børn; Vestager har tre døtre, Thorning -Schmidt to. De ses begge som lidt kølige isdronninger udadtil, men beskrives af deres venner som humoristiske, oprigtigt interesserede i at løse problemer og i at sætte sig ind i nuancer og substans, før de udtaler sig.

De beskrives begge som repræsentanter for en generation af kvinder, der søger succes på egne betingelser, og som personer, der »bærer årtiers forventninger på skulderen«: Nu kan det omsider lade sig gøre for kvinder at få reel, politisk magt, derfor føler de både en oprigtig pligt og lyst til at forfølge muligheden. Og vejen de begge vælger er pragmatikerens. De er villige til at justere og tilpasse sig for at nå det fælles mål, selv om vejen dertil har omkostninger i form af magtkampe indadtil og momentvis, tabt troværdighed udadtil.

Dertil kommer, at de rent faktisk godt kan lide hinanden. Flere personer i deres omgangskredse er sammenfaldende, og så ses de, ifølge kilder i partierne, ikke blot til debatter og politiske møder, men også ved »uformelle lejligheder«.

Hvem ville man helst drikke øl med?

Hvad kan de så bruge »veninderiet« til? Jo, i valgkampen kan Thorning -Schmidt og Vestagers stærke sammenhold - hvis de kan holde det – og deres dynamiske udstråling være med til at flytte stemmer i en grad, som Anders Fogh Rasmussen, meningsmålingerne og avisskribenterne næppe havde forudset, vurderer eksperter over en bred kam, herunder Henrik Qvortrup, der siger: »Under sidste valg blev vælgerne spurgt, hvem de helst ville sidde og drikke en øl med, Fogh eller Lykketoft. Vælgerne svarede Fogh. Hvis en socialdemokratisk førstemand ikke engang kan vinde den, så står det skidt til. Det gør en forskel, især ved et valg, hvor der er så mange tvivlere, for mange stemmer med maven og med følelserne. Men hvis vælgerne bliver spurgt denne gang, tror jeg nok, de hellere ville have Thorning og Vestager til bords ved en julefrokost end Fogh og Bendtsen.

lin@berlingske.dk

Bilag 4: Jernlady i modvind

Information | 15.05.2008 | 1. sektion | Side 4 / 5 | 660 ord | artikel-id: e104c12e

Portræt: Jernlady i modvind

Birthe Rønn Hornbechs varemærke som helt sin egen har været svært at forene med en ministerpost. Forholdet til Dansk Folkeparti er ikke ligefrem hjerteligt

Af Christian Lehmann

En egensindig jernlady, der ikke er bange for at gå sine egne veje og ind imellem imod partidisciplinen. De kommende dage vil beskrivelser af den type formentlig stå i kø, når integrations- og kirkeminister Birthe Rønn Hornbech (V) skal portrætteres.

I de senere år - før hun i november 2007 blev integrations- og kirkeminister - har hun især fået ry som en venstre-politiker efter de venstreorienteredes hoved.

En repræsentant for 'anstændig borgerlighed', der kæmpede for ordentlige forhold for asylansøgere og for en respektfuld tone over for muslimer.

Men det image har hun ikke altid haft. Da hun som retspolitisk ordfører i 2001 udgav debatbogen 'En lige venstre', var det snarere hendes hårde holdninger i udlændingspørgsmål, som der blev fokuseret på.

"Ved at klage igen og igen over et afslag er der for masser af asylsøgere gode muligheder for at blive i Danmark i længere tid," skrev Birthe Rønn Hornbech for eksempel i bogen. Hendes afstandtagen til SR-regeringens udlændingepolitik var skarp - og i marts 2000 måtte Venstre-formand Anders Fogh Rasmussen vise hende til rette i spørgsmålet om de såkaldte spontanflygtninge, der dukkede op i Danmark og bad om asyl. De skulle efter Rønn Hornbechs mening ikke have krav på at blive i Danmark. Men dét synspunkt var simpelthen for rabiater for Venstre.

Tilrettevist igen

I går gentog historien sig med omvendt fortegn. Med sin kronik i Politiken lagde Birthe Rønn afstand til de "fanatiske antimuslimer" bag Dansk Folkepartis kampagne mod tørklæder på dommere - og erklærede sig som modstander af et forbud mod religiøs hovedbeklædning i retssalene.

Igen måtte Anders Fogh Rasmussen vise hende til rette, og efterfølgende gik regeringstoppens beslutning Rønn Hornbech midt imod.

Spurgte man den standhaftige minister selv, ville hun formentlig fastholde, at der ingen modsætning er mellem, hvad hun sagde dengang, og hvad hun siger i dag.

Spørger man derimod Dansk Folkeparti er udlægningen en anden. 'Vejrhøne' stemplede man hende i december på forsiden af partiavisen Dansk Folkeblad.

Forholdet mellem Birthe Rønn Hornbech og Dansk Folkeparti har mildest talt aldrig været hjerteligt.

Gang på gang har venstrekvinden skoset Pia Kjærsgaard og hendes partifæller for deres retorik og udtalelser.

"Det er uhyre betænkeligt, at landets tredjestørste parti har en leder, der står så langt fra det danske retssamfund, som Pia Kjærsgaard nu har givet til kende i flere omgange", sagde Birthe Rønn for eksempel i 2003 - efter at Pia Kjærsgaard havde kritiseret Højesteret for en dom, der gav EU-modstanderen Karen Sunds medhold i at kalde udtalelser fra DF-formanden for racistiske.

Og i en række sammenhænge har Rønn Hornbech kritiseret DF for 'udanske' angreb på muslimer. Sådanne udfald er ikke glemt i Dansk Folkeparti.

Nej til ministerpost

Den 64-årige tidligere vicepolitimester Birthe Rønn Hornbech har ikke lagt skjul på, at hun aldrig har set sig selv som ministeremne. Hun har hele tiden forbeholdt sig ret til at have sin egen holdning, og hun er i flere sager gået imod Ventres officielle linje: For eksempel i Tamilsagen, hvor hun i 1993 stemte for en rigsretssag mod Erik Ninn-Hansen - eller da et folketingsflertal i 1996 vedtog en særlov mod en række Tvindskoler. Den lov var grundlovsstridig, advarede Birthe Rønn Hornbech - og en efterfølgende højesteretsdom endte med at give hende ret. Både i 2001 og 2003 sagde hun nej tak, da Anders Fogh Rasmussen tilbød hende posten som kirkeminister - men efter valget i 2007 endte hun med at sige ja.

"Det er jo lidt en luksus at råbe op og så ikke selv ville tage ansvaret. Det er jo dét, jeg har følt," sagde hun efterfølgende til Politiken.

Siden ministerudnævnelsen har der været stille om Hornbech - på trods af stor kritik af hendes håndtering af forhandlingerne omkring afviste asylansøgere ret til en tilværelse uden for asylcentre. Hun har nødtigt udtalt sig til pressen og har også mødt kritik for det.

Netop den kritik kommenterede Anders Fogh Rasmussen i går med ordene:

"Den gang sagde jeg, at jeg er tilfreds med hendes tilbageholdenhed. Det, tror jeg, at alle nu forstår hvorfor."

cle@information.dk

Bilag 5: Jeg gider godt være naiv

Politiken | 20.04.2008 | / / Side 4 | 2530 ord | artikel-id: e0f8c06f

Jeg gider godt være naiv

Pas nu på. Hun er lækker, men superskarp«.

Advarslen kommer fra min politisk engagerede ven. Jeg har lige fortalt, at jeg skal interviewe Enhedslistens nye politiske es, 24-årige Johanne Schmidt -Nielsen , og hans budskab er det banale – og sexistiske – at en ung og smuk kvinde sagtens kan være klog. Det ved vi jo godt. Men vi skal åbenbart stadig minde hinanden om, at vi ikke skal skue kvinder på udseendet.

Som de konservatives partileder Bendt Bendtsen gjorde, da han på valgaftenen i november sidste år før partilederrunden på tv tog det helt nye politiske ansigt for at være en af Folketingets piccoliner – og bad hende om at hente en kop kaffe. Den historie overskyggede næsten det forhold, at 'piccolinen' bagefter, ifølge samtlige politiske kommentatorer, klarede sin partileder-debut med bravur, og spillede helt lige op med blandt andre den konservative leder. Johanne Schmidt -Nielsen brændte faktisk så meget igennem i valgkampen, at flere kommentatorer bagefter gav hende en stor del af æren for, at Enhedslisten lige netop klarede spærregrænsen.

Hun er kort sagt svær at løbe om hjørner med. Og det har jeg faktisk heller ingen ambitioner om at prøve på. Vores samtale skal snarere handle om hendes åbenlyse idealisme og dens møde med en realpolitisk hverdag på Christiansborg. Hvordan befinder denne garvede demonstrant og aktivist sig i en verden, hvor handling tager tid og ofte er et resultat af endeløse kompromiser? Hende, der blandt andet har kæmpet for en bedre SU-ordning ved at smide 200 kilo pasta med ketchup på Finansministeriets trappe. En aktion, der kostede syv timer i en politicelle.

Hun tager imod i cowboybukser, sort trøje og lilla partisanørklæde. Vi skal lige forbi Christiansborgs kiosk for at købe en pakke cigaretter og nogle halspastiller, inden vi tager den lange tur ud til Proviantgårdens yderste ende, hvor Enhedslisten har hjemme. På navneskiltet uden for hendes lille kontor sidder et klistermærke med teksten »Socialistisk ballademager«. Der er endnu ikke sat det store personlige præg på kontoret. Man kan se, at hun kun har været her i godt fem måneder.

På opslagstavlen over skrivebordet hænger et billede fra valgkampen af hende og partifællen Line Barfoed i en ladcykel. Desuden et postkort, som beder om »Flere 69« – med henvisning til Ungdomshuset, som hun har støttet loyalt både før og efter rydningen – og endnu et kort med teksten »Færre til Malmø ... skrot 24-årsreglen«.

Johanne Schmidt -Nielsen har det fint med, at nogle, især modstanderne, opfatter hendes holdninger som naive.

»Man kan måske godt sige, at det er lidt naivt, men jeg gider godt være naiv, hvis det betyder, at man tør tro på noget. Det er jo det, det handler om – om man tør at tro på noget nyt, eller om man bare stiller sig tilfreds med tingenes tilstand. Og uanset hvor jeg har været henne, så har jeg altid engageret mig det sted med en tro på, at jeg kan skabe grundlæggende forandringer – også dem der ikke ligger lige for, og som måske tager mange, mange år at komme hen til«, siger hun. Og uddyber:

»Jeg mener selvfølgelig også, at vi på venstrefløjten gør en forskel her og nu, men vi står for eksempel ikke lige for at skulle afskaffe kapitalismen, vel?«

Hun siger »afskaffe kapitalismen« med et lille smil. Men hun distancerer sig ikke mere fra det ambitiøse udsagn, end at hun umiddelbart efter kaster sig ud i en forklaring på, hvorfor hun tror på, at kapitalismen kan afskaffes.

Mens hun forklarer og svarer på de mange spørgsmål, sidder hun uroligt på stolen. Hun smækker det ene eller begge ben op under sig og skifter hele tiden siddestilling.

Måske er det aktivisten inde i Johanne Schmidt -Nielsen, der rumler og har svært ved at vænne sig til det adstadige tempo på Christiansborg. Før hun ved valget i november sidste år gik direkte fra en praktikstilling i Enhedslistens sekretariat til en plads i Folketinget, var Johanne Schmidt -Nielsen nemlig nærmest fast inventar til forskellige politiske happenings ude på gaden. Ud over pasta-aktionen på Finansministeriets trappe har hun deltaget i besættelser af både RUC og Dansk Industri, og hun har plantet buske i Ørstedsparken i København for at protestere mod de lokalpolitikere, der ville forhindre, at bøsser dyrker sex i parken. Hun har gået i spidsen for et hav af demonstrationer, og hun har brugt timer på at male bannere.

Johanne Schmidt -Nielsen forsikrer, at den side af hendes politiske kamp en dag vil fortsætte.

»Jeg tror i virkeligheden, at de grundlæggende forandringer kommer udefra. Hvis man virkelig vil forandringer, så starter det ikke på Christiansborg!«.

Og det lyder jo smukt, tænker jeg en smule skeptisk og beder om et eksempel. Det kommer prompte:

»På søndag (i dag, red.) er der 100-års jubilæum for kvinders ret til at stemme ved kommunalvalg, og det kom jo ikke i stand ved, at de bankede på døren til Christiansborg og sagde »Hov, vi vil også gerne have lov til at stemme«, hvorefter dem derinde sagde »Nå ja, det havde vi glemte – det var da en god ide«. De kæmpede jo i mange år uden for murene og lagde et pres, som til sidst gjorde, at de fik skabt forandring. Det er det samme, der er sket med velfærdsdebatten, der i dag står øverst på dagsordenen hos alle partierne. Det er den kommet til, fordi forældre blokerede deres børns daginstitutioner, og fordi sosu-assistenten strejkede i Holstebro«.

Faktisk havde Johanne Schmidt -Nielsen slet ikke tænkt på sig selv som folketingspolitiker, før hun op til det seneste valg fik gentagne opfordringer til at stille op. Hun havde været medlem af Enhedslisten i flere år, da hun indså, at hendes retoriske evner og mod til at tale foran mange mennesker måske kunne bruges på 'Borgen'.

Men når hun om to folketingsperioder skal en tur udenfor som følge af Enhedslistens rotationsprincip, har hun tænkt sig at vende tilbage til livet som aktivist. Og aktivist-tankegangen er ikke gemt langt væk. Da fotografen beder hende om at stille op til fotografering i Bibliotekshaven, bemærker hun et par gartnere, der er ved at lægge rullegræs ud. Det kunne være fint, hvis man i ly af mørket kunne rulle sådan noget ud over hele Nørrebro, drømmer hun højt og smiler ved tanken.

Den slags er der imidlertid ikke tid til i dag, hvor mange af hendes arbejdsdage begynder klokken 9 og slutter klokken 23.

Efter knap et halvt år har Johanne Schmidt -Nielsen stadig ikke vænnet sig til jargonen i folketingssalen. Hun har et par gange glemt at titulere de andre medlemmer med 'hr.', 'fru' og 'minister'. Og når hun er blevet ivrig, er der gledet et par bandeord med ind i sproget. Det er ikke med vilje, understreger hun, og ja, det er irriterende, når det sker, fordi man så får skældud af folketingets formand. Omvendt synes hun, at omgangsformen er alt for verdensfjern.

»Den måde vi herinde taler sammen på, er der jo ikke andre mennesker, der bruger. Der er en grund til, at de fleste mennesker slukker for tv, når der kommer transmissioner fra folketingssalen. Der er en kultur herinde, som er med til at adskille os fra befolkningen. Jeg vil gerne gøre Folketinget mere åbent«.

Af samme grund er den 24-årige politiker uimponeret over at være i magtens centrum.

»Jeg synes ikke, det er så fandens andægtigt. Da jeg skulle skrive under på Grundloven ved indtrædelsen i Folketinget, var der nogen, der spurgte, om ikke det var enormt højtideligt. Men det synes jeg altså overhovedet ikke, at det var«.

Hun har en personlig ambition om at forandre det almindelige billede af, hvad en politiker er. Hun tror, at de fleste forestiller sig politikere som midaldrende mænd i jakkesæt og med universitetsuddannelser bag sig, og det skaber, synes hun, en afstand til befolkningen, som i bund og grund er udemokratisk. Hun griber selv tilbage til Bendt Bendtsen-historien for at forklare, hvad hun mener.

»Det der med, at Bendt Bendtsen sendte mig ud efter kaffe, det gjorde han jo ikke, fordi han er ond, men fordi han ikke kunne forestille sig, at jeg kunne være partileder – fordi det var for langt væk fra forestillingen om, hvordan en partileder ser ud. Jeg vil gerne vise, at man kan være politiker på mange forskellige måder«.

Den er Bendt Bendtsen nok med på nu. Da Johanne Schmidt -Nielsen stemplede ind i Folketinget 13. november sidste år, stod han klar med en gave: en kop med teksten 'Johannes tekurs' (hun drikker ikke kaffe) og en stående invitation til refills hos de konservative.

Der skal ryges . Det foregår ude i det nærliggende rygebur, hvor hun ryger sin King's i selskab med rengøringsdamer og Folketingets it-folk fra etagen ovenover.

Bagefter runder vi hendes turbulente begyndelse som politiker. Ungdomshus-urolighederne. Balladen om Asmaa Abdol-Hamid. Og ikke mindst Enhedslistens mandattilbagegang ved valget – hvor Johanne Schmidt -Nielsen i øvrigt fik et imponerende antal personlige stemmer. Sagerne har i høj grad taget opmærksomheden fra den politik, hun brænder for. Hun anerkender, at det ikke har været sjovt, og at det da ville være federe, hvis der var stormende fremgang, og Enhedslisten fik gennemført en hel masse. Men hun har stadig troen på, at det kan lykkes at gennemføre forandringer.

»Jeg tror, mange af vores medlemmer har det sådan, at okay, hvis vi kunne klare det her valg, så kan vi kraftedeme klare hvad som helst. Sådan har jeg det også lidt selv: Bare kom an. Det kommer måske til at tage noget tid, før vi for alvor er tilbage, men vi skal nok komme«.

I modgangen trøster hun sig blandt andet ved SF's massive fremgang, som hun mener er udtryk for en generel og glædelig venstredrejning. Men samtidig skyder hun med skarpt efter de nærmeste venner på venstrefløj. Villy Søvndals udtalelse om, at medlemmerne fra Hizb-ut-Tahrir skulle tage at skride ad helvede til, udløste øjeblikkelig og hård kritik fra Johanne Schmidt -Nielsen . Og den står hun ved. For kritik mellem nære allierede er nødvendig:

»Jeg kan blive enig med SF om meget mere, end jeg kan med alle mulige andre. Lige præcis derfor mener jeg jo, at det har større politiske konsekvenser, når SF træffer for mig forkerte politiske valg, end når de andre partier gør det. Det er selvfølgelig positivt, at de er gået så meget frem, men fremgangen skal bruges til at føre venstreorienteret politik. Det er fuldstændig ligegyldigt at flytte

stemmer, hvis man ikke flytter holdninger, for så forandrer man ikke noget. Derfor mener jeg også, at det er på sin plads, at vi råber op, når der sker nogle indholdsmæssige forandringer i SF's politik«.

De fleste politiske eksperter peger på opstillingen af Asmaa Abdol-Hamid som en af de væsentligste årsager til Enhedslistens dårlige valg. Debatten om hendes baggrund og hendes udtalelser om blandt andet dødsstraf var med at rejse en heftig debat – ikke mindst internt i partiet – som stødte langt flere væk, end den lokkede til. I en lang periode var Asmaa-debatten simpelthen Enhedslistens ansigt udadtil, og den situation kunne man godt have håndteret bedre, vurderer Johanne Schmidt -Nielsen .

»Man kan i hvert fald konstatere, at vi ikke var godt nok forberedt. Vi kastede os ud i en kamp, der var meget nødvendig, men uden at være ordentligt klædt på. Vi havde simpelthen ikke forestillet os, at folk ville gå fuldstændig amok over, at en kvinde med tørklæde stillede op til folketingsvalget«. Men ud over at indrømme, at Enhedslisten håndterede Asmaa-sagen forkert, så mener Johanne Schmidt -Nielsen også, at der er en større lære at drage af hele forløbet. En lære om ulighed.

»Asmaa og jeg er meget ens. Vi er begge to unge kvinder, vi er begge studerende, og vi er i øvrigt begge fra Fyn. Vi har selvfølgelig haft meget forskellige forløb – jeg har lavet politik i mange år og er i virkeligheden pissetraditionel i forhold til at blive stillet op til Folketinget, mens Asmaa har været politisk aktiv på andre måder andre steder, men vi stillede op af de samme grunde. Men ser man f.eks. på, hvilke spørgsmål vi blev stillet i valgkampen, så er der jo milevid forskel. Jeg blev spurgt, om jeg dyrkede S/M-sex (»ja, fandeme«), eller om jeg tog stoffer, og hvordan jeg havde det som ung kvinde, mens hun blev spurgt om sit forhold til dødsstraf og abort, og om hun kunne redegøre for de forskellige oprørsgrupper i Irak – alle sådan nogle ting. Det hører med til historien. Asmaa har haft nogle uklare udmeldinger, men spørgsmålet er, om vi ikke alle sammen kunne ende i det, hvis vi blev behandlet på den måde«.

Faktisk er historien om Asmaa langt fra slut. Hun er Johanne Schmidt -Niensens suppleant i Folketinget, og der spekuleres heftigt i, at Enhedslisten kunne finde på at 'spille Asmaa-kortet'. Folketingets præsidium har af samme årsag netop under stor mediebevågenhed udarbejdet et reglement for hovedbeklædning i folketingssalen. Men kommer Asmaa så til at stå på landets fornemste talerstol eller ej? Det er måske nu, jeg alligevel skal løbe lidt om hjørner med mit interviewoffer:

»Regner du med snart at tage lidt fri«, spørger jeg.

»Ja, jeg har faktisk planlagt en lille tur til Berlin i en forlænget weekend efter landsmødet«.

»Og kommer Asmaa så ind og siger goddag til arbejdet som folketingsmedlem?«.

»Nej, det gør hun ikke. Det ville ellers være en god historie, hva'? Jeg har ingen aktuelle planer om hverken at blive gravid eller tage orlov, men det er selvfølgelig altid en mulighed, og det ville også fryde mig at se Pia Kjærsgaard udvandre fra folketingssalen«.

»Ville du selv kunne holde dig væk fra salen den dag, det skete?«.

»Det har jeg tænkt på. Det er lidt en del af præmissen, at jeg ikke ville kunne være til stede. Men det ville blive svært«.

Ikke mere løben om hjørner og tilbage til samtalen om politikerne – og til, at der bliver fokuseret så meget på hendes køn, alder og udseende. Hun er godt og grundigt træt af det. I et læserbrev i Politiken 8. marts i år beskrev hun i sarkastiske vendinger, hvordan ugebladet Se & Hør kort tid efter valget foran en række andre politisk aktive kvinder kårede hende til 'Borgens Bedste Babe' og konstaterede, at »de bedste babes på borgen er (...) de unge, stramme og uprøvede«.

»Hvad skal jeg næsten sige?«, spørger hun og fortsætter:

»Det er jo pisseirriterende, hvis jeg skal kæmpe med en fordom om, at fordi jeg er 24 år og kvinde og ikke har en stor tyrering i næsen eller sådan noget, så fatter jeg nok ikke noget. Men jeg synes da, at det ændrer sig. Jeg gør et andet indtryk. Og det er fedt«. m@pol.dk